

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

~~Stack~~

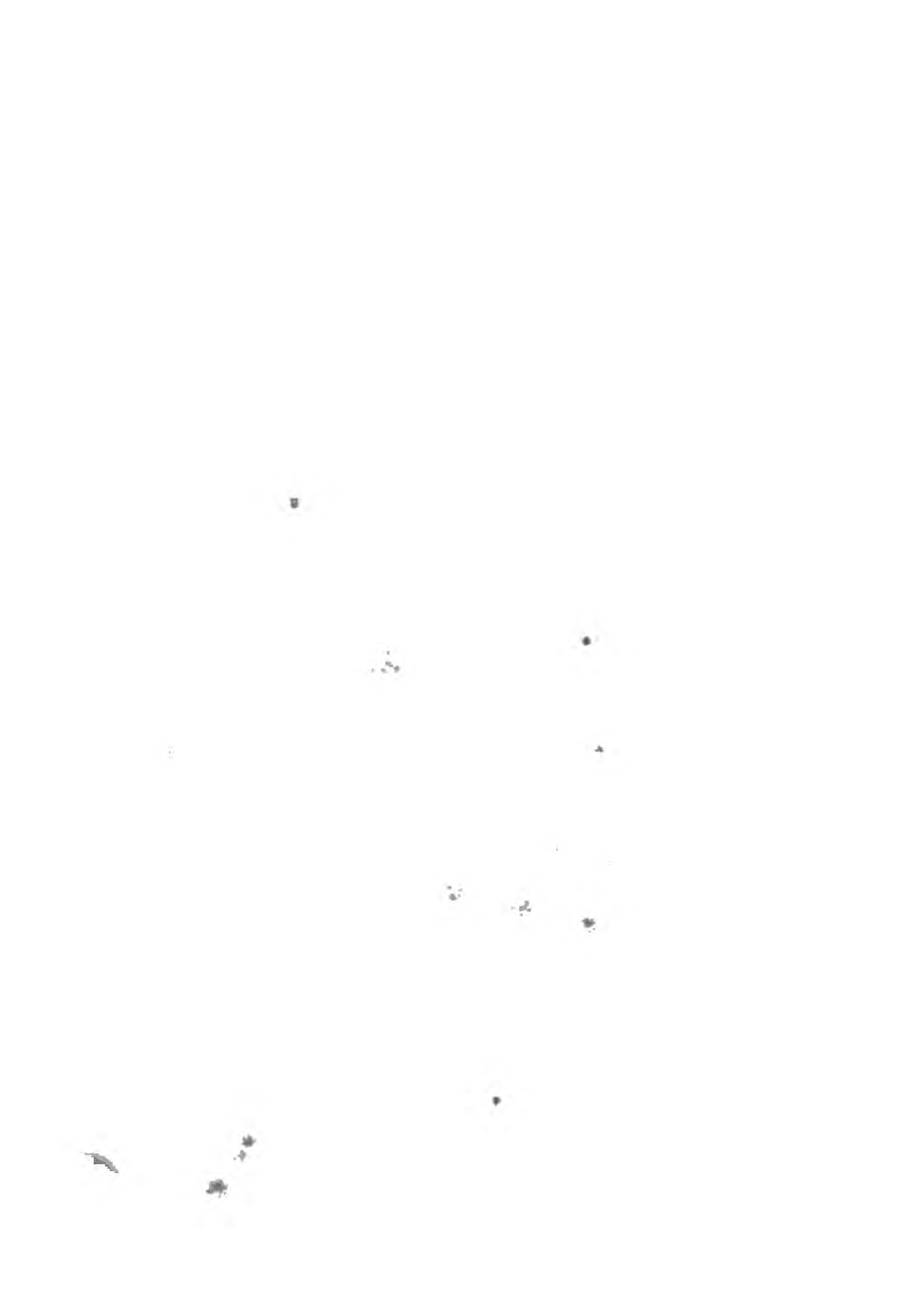
RBS

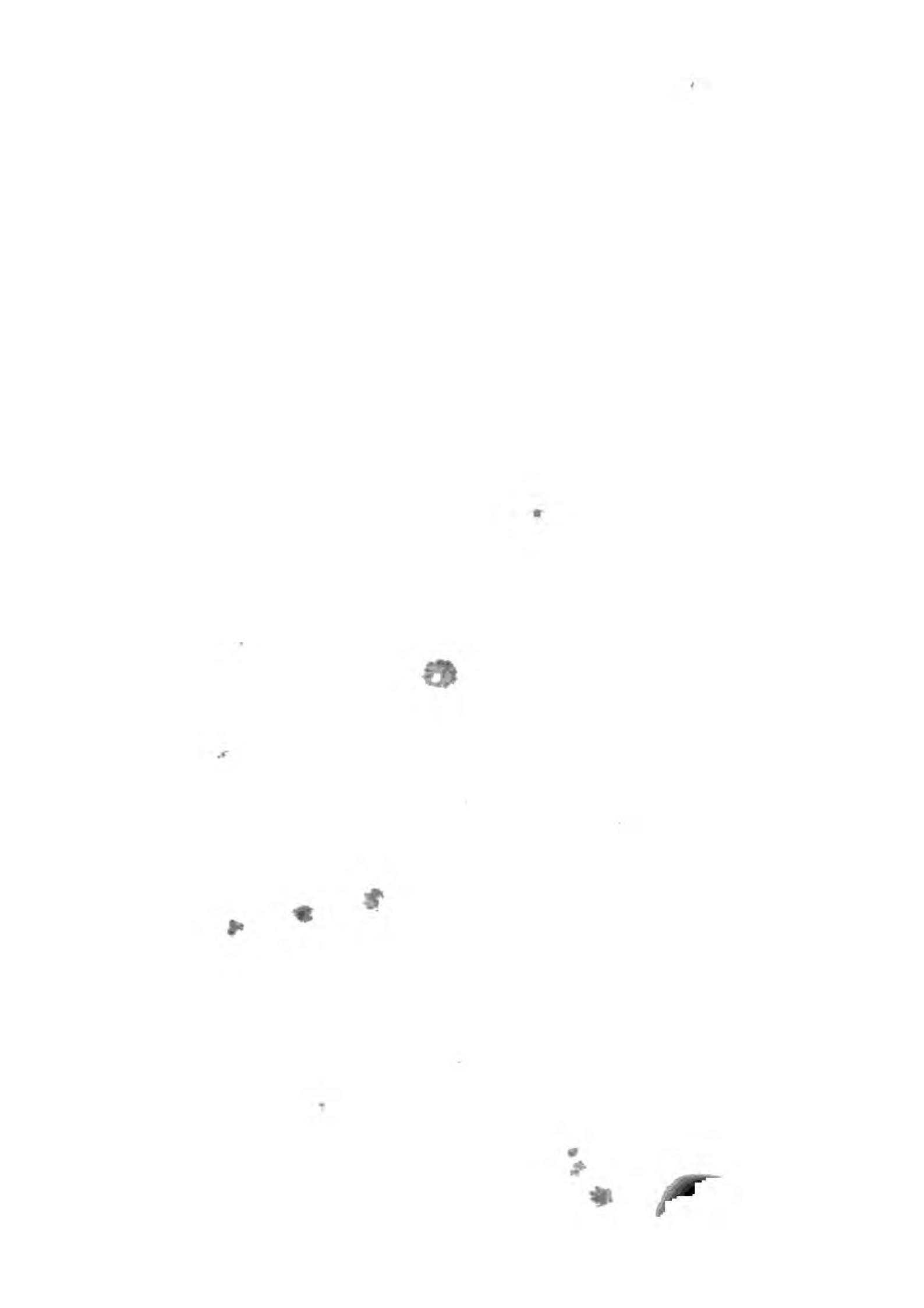
MUSEUM ASHMOLEANUM

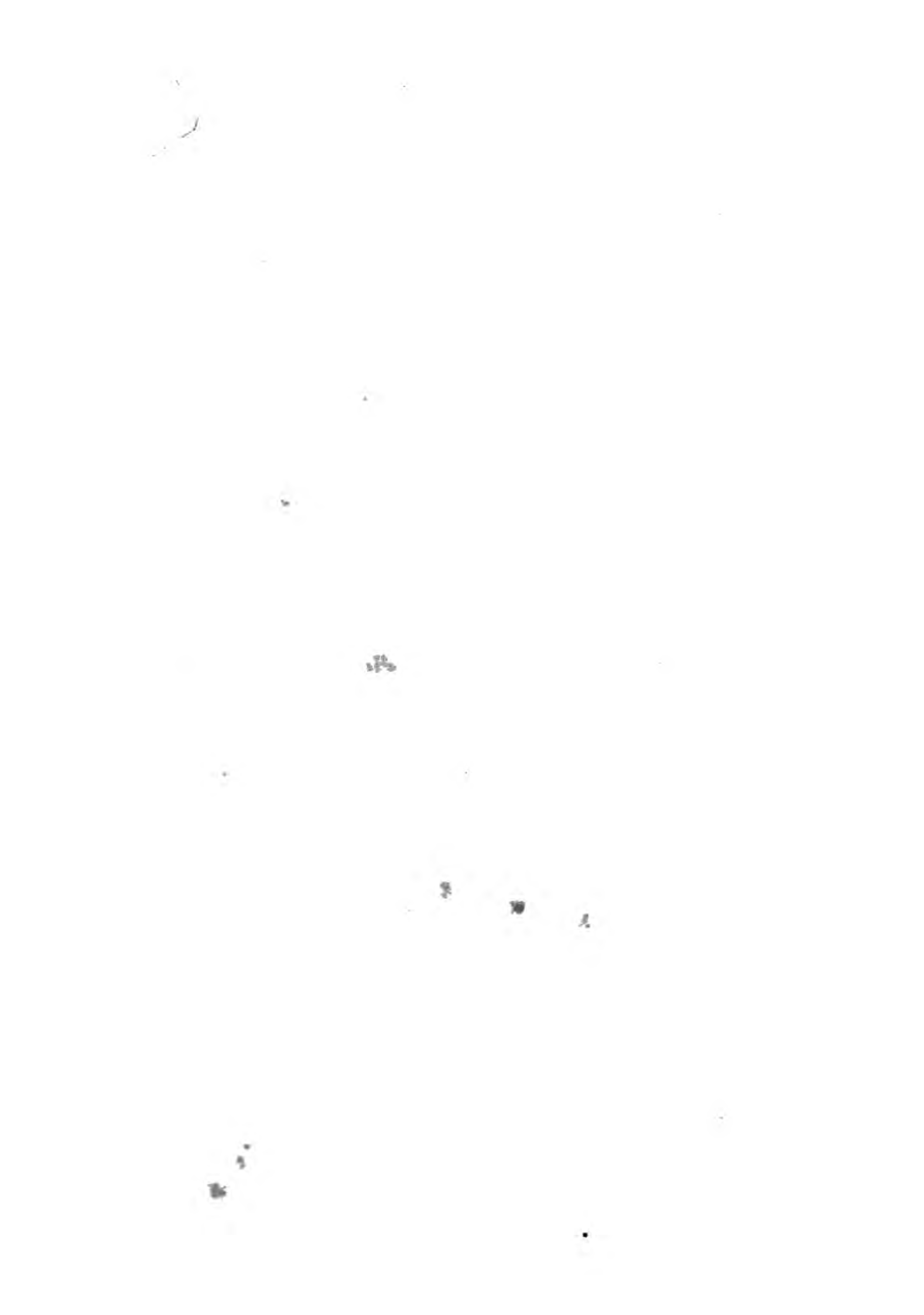
EX LIBRIS

FRANCISCI JOANNIS HAVERFIELD

CENSORINUS
DE
D I E N A T A L I
EX RECENSIONE

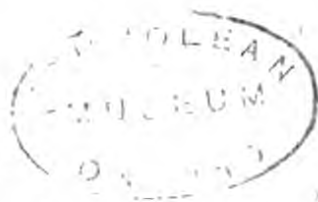
ET
CUM ADNOTATIONIBUS
D. JOANNIS SIGISMUNDI GRUBER.

ACCEDUNT
INCERTI SCRIPTORIS FRAGMENTUM
ANTRA CENSORINO TRIBUTUM
NEC NON NOTITIA CENSORINIANA LITERARIA
ATQUE
INDICES COPIOSISSIMI.

EDITIO ALTERA.

NORIMBERGAE,
APUD J. L. S. LECHNER.

1816.

CENSORINUS

DE

DIE NATALI

EX RECENSIONE

ET

CUM ADNOTATIONIBUS

D. JOANNIS SIGISMUNDI GRUBER,

REIP. NORIMB. CONSILIARIJ JUDICIIQUE CIVITATIS

ET CONSISTORIALIS, NEC NON JUDICII

PROVINCIALIS ADSESSORIS.

ACCEDUNT

INCERTI SCRIPTORIS FRAGMENTUM

ANTEA CENSORINO TRIBUTUM,

NEC NON NOTITIA CENSORINIANA LITERARIA

ATQUE

INDICES COPIOSISSIMI.

EDITIO SECUNDA EMENDATIO.

NORIMBERGAE, 1810.

P R A E F A T I O.

Novam hanc Cenforini editionem casui, quo hic auctor a me diu desideratus in meas tandem pervenit manus, tantummodo esse adscribendam, non est, quod inficias eam; mihi enim non ignotum erat, perpaucas existare editiones, et abhinc sexaginta annis alteram Goetzii huius scriptoris iamiam prodiisse editionem, quae praeterea textum saltem exhibebat nudum.

Lectis variis doctorum virorum de Cenforino iudiciis, inter quae illud Heineccii quam maxime desiderium, hunc scriptorem evolvendi legendique, accenderet, commotus sum, quum de iudicii veritate
persua-

persuafus convictusque essem, variaequae eruditionis documenta ipso in libro mihi essent obvia, huic scriptori aliquid otii impendere, eumque adnotationibus passim illustrare.

Quod meum erat studium, primum textum melius interpungendum, erroresque typographicos, qui mihi in oculos incurrebant, extirpandos curavi, deinde locis nonnullis, qui illustratione egere mihi videbantur, tum alia loca addidi congrua vel parallela, tum notas adpersi, quae non rem tractatam modo attingunt, sed etiam recentiorum opiniones de eadem re concernunt atque adfirmant.

Spero fore, ut viri docti meum conatum, hunc scriptorem non satis, ut par est, cognitum literarum cupidis de novo commendandi, meamque ad eum illustrandum adhibitam operam ne tetrica fronte excipiant, nec possum, quin profitear, me, si mihi vita contigerit, maiorem in posterum esse paraturum editionem, quae Lindenbro-

denbrogii aliorumque commentarios contineat.

Notitiam Cenforinianam literariam, quam Cel. D. PANZER, Senex Venerandus, ex suis Typographiae Annalibus benevole supplendam curavit, mecumque communicavit, et Cel. NAGELII, Professoris quondam Altorfni, Programma loca quaedam Cenforini emendans praemisi, Varias Lectiones, quas ex Cenforini editione Parisiensi de anno 1519. antea nunquam collata excerpti, quam Cel. D. SIEBENKEES, quae sua est humanitas, ex Bibliotheca Altorfina, quum mea Cenforini editio quidem usque ad pag. 96. typis jam esset mandata, una cum editione Havercampiana mihi expedite est suppeditatus, ad calcem addidi, atque Indices, quae editionem ornant Lindenbrogianam, adjunxi, rerumque Indices vero passim auxi, atque interpretationem, ubi eam necessariam duxi, addere non dubitavi, cum praesertim non ignoro, indicem locupletem usum libri
maximo-

maximopere promovere, et non iuven-
tuti studiosae tantum, verum etiam cui-
bet literarum cultori aliquid utilitatis esse
allaturum.

Dabam Norimbergae die V ante Idus Augusti
MDCCCIV.

BREVIS NOTITIA LITERARIA

DE

CENSORINO

IN TRES AETATES DIGESTA *).

AETAS I. NATALIS.

Ab Editione prima usque ad annum 1581.

Qua aetate Jo. Rivius, Aldus Manutius atque Elias Vinetus de Censorino sunt meriti.

CENSORINUS de Die Natali. EPICETI Enchiridion interprete Angelo Politiano; CEBETIS tabula. BASILIUS PLUTARCHUS de invidia et odio. Bononiae per Benedictum Hectoris Bonon. MCCCCLXXXVII. quarto idus Maii. fol.

Editio princeps Censorini. Maitt. p. 634. Bibl. Askew. p. 44. Roffi p. 64. Bolong. Crevenna II. p. 126. Fossi p. 512. Audiffr. p. 112. Panzer in Annal. Typogr. Vol. I. p. 234. n. 231.

CENSO-

*) Quae editiones mihi fuere ad manum, asterisco signavi.

VIII BREVIS NOTITIA LITERARIA

CENSORINUS de Die Natali. Nervae, Traiani et
Adriani Caesarum vitae ex Dione in Latinum
versae a Georgio Merula. Vesaevi
conflagratio ex eodem Merula interprete.
CEBETIS tabula. PLUTARCHUS de differentia
inter odium et invidiam. BASILII oratio de
invidia et epistola de vita solitaria, Latine.
POMPONII Laeti Compendium Romanae hi-
storiae etc. *In fine.* Impressum Venetiis
per Bernardinum Venetum de Vitalibus
Anno domini MCCCC Die XII Decembr. 4.
Vid. Annal. typogr. Vol. III. p. 477. n.
2646.

Index librorum: qui in hoc volumine con-
tinentur: CENSORINUS de die natali. Ad
Q. Cerellium. Tabula CEBETIS per Lodo-
vicum Odaxium e graeco conversa. PLU-
TARCHUS de Invidia et Odio. BASILII Oratio
de Invidia per Nicolaum Perottum traducta.
BASILII Epistola de Vita solitaria ad Grego-
rium Nazanzenum per Franciscum Philel-
phum e graeco traducta. *Haec in fronte
fol. 1. a. Fol. eod. b. Ad nobilem Bar-
tholomeum blanchinum Philippi Beroaldi
Epistola incipit, quae fol. 2. a. termina-
tur. Fol. eod. b. Censorini opusculum in-
cipit. In fine. Finis. 4.*

Vide Annal. typ. Vol. IV. p. 108. n. 303.

Index operum, quae in hoc volumine con-
tinentur: CENSORINUS de die natali liber
aureus, olim mutilatus, nunc adiectis qua-
tuor integris capitibus, innumeris paene
clausulis

clausulis antiquae lectionis restitutus. Nervae Traianique et Adriani Caesaris Vitae, ex Dione in latinum versae a Georgio Merula. Item Vesaevi montis conflagratio ex eodem Merula interprete. CEBETIS Thebani tabula. PLUTARCHI libellus de differentia inter odium et invidiam. BASILII Epistola de vita solitaria. *In fronte insign. typogr. cum inscriptione*: Io. Iacomo c. frat. de Legnano (Typis Io. Angeli Scinzenzeler) Praecedit Editoris Thristani Chalci ad Stephanum Poucherium, quae data est: Mediolani anno 1503. (Ergo Mediolani 1503) 4.

Vide Annal. typogr. Vol. VII. p. 403. n. 218. Vol. XI. p. 484. n. 218.

Opuscula quaedam literata Virorum doctorum Opusculis Plutarchi praeiungenda.

Luciani de Virtute cum Mercurio in Iovem conquerente Dialogus folio. I.

Censorini de Die Natali Libellus. folio II.

Cebetis Thebani Tabula. folio. *In fronte insign. typogr. cum inscriptione*: I. P. (JEHAN; PETIT;) Venundantur a Joanne Parvo et Jodoco Badio. Parisiis in aedibus Ascens. 1514. fol.

Vide Annal. typogr. Vol. VIII. p. 11. n. 697.

MACROBII Saturnalia et Somnium Scipionis. CENSORINUS de Die Natali etc. Venetiis in Aedibus Aldi et Andreae Asulani Soceri MDXVII. mense Aprili 8.

Vide

X BREVIS NOTITIA LITERARIA

Vide Annal. typogr. Vol. VIII. p. 439.
n. 842.

Est Editio spuria. Vid. Annales de l'Imprimerie des Aldes, ou Histoire des trois Manuce et de leurs Editions. Par Ant. Aug. Renouard. Tome I. (A Paris, chez Antoine-Augustine Renouard. XII—1803) p. 133.

*MACROBIUS AURELIUS integer: nitidus: suoque decori ab Ioanne Riuio superioribus annis: et nunc cura Ascensianorum: multo diligentius restitutus: cum indicio et amplo et veridico. Addito libello argutissimo Censorini de die natali: eo quod confimilis sit farraginis. *In fronte insign. typogr. cum inscriptione.* Prelū Ascensianū. I. B. Venundatur ab ipso Iodoco Badio Ascensio. *In fine.* fol. XCI b. Macrobbi Aurelii viri consularis et illustris Saturnaliorū Libri nouiter recogniti infinitisque erroribus expurgati: additis nonnullis quae desiderabantur ex auctoribus graecis: quam diligentissime nunc rursū impressi Parrhisii accuratio-
ne Ascensiana. Ad Kalendas Novembris. M.D.XIX. et fol. C. Finis. Apud Badium Nonis Nouemb. Anno. MDXIX. fol.

Editio rara, quae quibusdam in locis a lectione vulgata differt.

Exstat in Bibliotheca Trewiana Altorfina.

Disciplinarum liberalium orbis ex P. Consentino et Magno Aurelio Cassiodoro; it.
L. Apu-

L. Apuleii Madaurensis Libellus de Syllogismo categorico et CENSORINUS de die Natali. Basileae excudebat Ioannes Bebelius Mense Augusto An. M.D.XXVIII. 4.

Vid. Annal. typogr. Vol. VI. p. 265. n. 708.

MACROBIUS in somnium Scipionis Saturnaliorum lib. VII, CENSORINUS de die Natali. *In fine.* Venetiis in Aedibus Aldi et Andreae Afulani Soceri MDXXVIII. Mense Aprili. 8.

Vid. Annal. typogr. Vol. VIII. p. 508. n. 1445. Renouard l. c. p. 185. n. 2.

CENSORINUS de die Natali cum animadversionibus *Eliae Vineti.* Pictavii 1567. 4.

Vid. D. I. G. Hauptmanni Notit. Brev. Auct. Vet. Graecor. ac Latin. P. II. p. 263. n. LXVII. qui asserit, Censorinum cum Solino Pictavii 1568. 4. in lucem prodiisse.

CENSORINUS de die Natali. Rostochii 1579. 8.

Vid. Hauptmann l. c.

AETAS II. LINDENBROGIANA.

Ab anno 1581 — 1743.

CENSORINUS de Die Natali cum perpetuo Commentario Henrici Lindenbrogii, addito examine Variarum Lectionum Edit. Aldinae. Hamburgi 1581. 8.

CENSORINUS de Die Natali ex recensione *Ludovici Carrionis* Lugduni 1593. 8.

Exstat in Bibliotheca Trewiana Altorfina.

CENSORINUS de Die Natali Hamburgi 1614. 4.

Vid. Hauptmann l. c.

XII BREVIS NOTITIA LITERARIA

CENSORINI de Die Natali Liber. Sovanii 1628. 8.

Vide Valentini Cammerer Antiquarii
Erlangensis Vollständigen Catalogum aller
Bücher, welche bey ihm zu haben sind
II Band. (Erlangen 1802) pag. 162.

CENSORINUS de Die Natali ex recensione et cum
notis *Henrici Lindenbrogii*. Editio altera
auctior et emendatior. Lugduni Batavorum.
1642. 8.

CENSORINUS de Die Natali. Cantabrigiae 1695. 8.

*CENSORINUS de Die Natali. Ex recensione *An-
dreae Goetzii*. Altorphii sumtibus Lauren-
tii Schupfelii Academ. Bibliopolae 1742. 8.

AETAS III. HAVERCAMPIANA.

Ab anno 1743 — 1767.

*CENSORINI Liber de Die Natali *cum perpetuo
Commentario* Henrici Lindenbrogii, nec
non Notarum Spicilegio collecto ex Scali-
geri, Meursii, Salmasii, Barthii, aliorum-
que Scriptis ut et C. Lucilii, *Satyrarum
quae supersunt* Reliquiae cum notis et a-
nimadversionibus Franc. Jan. F. Douzae,
Ex recensione Sigeberti Havercampi, Cum
indicibus locupletissimis. Lugduni Batavo-
rum, apud Gerardum Potuliet, MDCCXLIII.
8. maj.

Exstat in Bibliotheca Trewiana Altorfina.

*CENSORINUS de Die Natali. Ex recensione
Andreae Goetzii. Editio altera. Altor-
phii ex Schupfelii officina libraria 1744. 8.

Haec

Haec editio nova esse non videtur, sed saltem titulus novus, quamvis in fine legatur: Censorini de Die Natali Librum diligenter atque venuste impressit Joan. Georg. Meyerus Academ. Typogr. Altorphii MDCCCXXXIII. quod etiam in fine editionis prioris est obvium. Exhibet textum nudum atque ad calcem Vocabula Censorino foli usurpata, quae digessit Jac. Mosantus Briosius in Epistolis Cadomi, 1670 in 8. editis, sunt adjecta.

CENSORINI Liber de Die Natali cum perpetuo Commentario Henrici Lindenbrogii, nec non Notarum Spicilegio collecto ex Scaligeri, Meursii, Salmasii, Barthii, aliorumque Scriptis ut et C. Lucilii Satyrarum quae supersunt Reliquiae cum notis et animadversionibus Franc. Jan. F. Douzae, Ex recensione Sigeberti Havercampi. Lugduni Batavorum 1767. 8. maj.

Vide Verzeichniss einer Sammlung sehr gut conditionirter Bücher aus allen Wissenschaften und insbesondere der besten Ausgaben classischer Autoren. (Darmstadt, 1803). pag. 29. n. 120.

TESTIMONIA ET IUDICIA

DE

CENSORINO.

EJUSQUE FRAGMENTA.

SIDONIUS APOLLINARIS

Epistol. ad Polemium.

Quod si quis, secus atque assero, rem se habere censuerit, do quidem absens obtreptatoribus manus: sed noverint discrepantia sentientes, sententiam meam sine M. VARRONE, sine SERENO, non SEPTIMO, sed SAMMONICO, sine CENSORINO, qui *de die natali* illustre volumen confecit, non posse damnari.

MAGNUS AURELIUS CASSIODORUS

in Libro de Musica.

Invenimus etiam CENSORINUM, qui ad Q. Cerebellium scripsit *de natali die*: ubi, quoniam de musica disciplina, vel de alia parte mathesis, non negligenda differuit, non inutiliter legitur, ut res ipsae penetrabilius animo frequenti moderatione condantur.

IDEM

TESTIMONIA ET JUDICIA. XV

IDEM

in Libro de Geometria.

CENSORINUS in libro, quem scripsit ad Q. Cere-
rellium, spatia ipsa coeli, terraeque ambitum,
per numerum stadiorum distincta curiositate de-
scripsit, quem si quis recensere voluerit, multa
philosophorum mysteria, ubi legerit, agnoscet.

IDEM

in principio de arte Grammatica.

Sed quamvis auctores temporum superiorum
de arte grammatica ordine diverso tractaverint,
suisque saeculis habuerint, ut Palaemon, Phocas,
Probus, et CENSORINUS, nobis tamen placet in
medium Donatum deducere.

IDEM

in Libro de Musica.

CENSORINUS quoque de accentibus vocis no-
strae adnecessariis subtiliter * disputavit, pertinere
dicens ad musicam: quem vobis inter caeteros
transcriptum reliqui.

** Non in Lib. de die natali, sed in libro de
accentibus.*

PRISCIANUS

Lib. primo.

Auctoritas quoque tam Varronis, quam Ma-
cri, teste CENSORINO, nec *k* nec *q* neque *h* in nu-
mero adhibet literarum.

IDEM ibidem.

Quamvis et CENSORINO doctissimo artis gram-
maticae idem placuit.

IDEM

XVI TESTIMONIA ET JUDICIA.

I D E M

Lib. quarto decimo.

CENSORINUS vero de his docet planissime in libro, quem de accentibus scripsit.

IDEM ibidem.

Quod CENSORINUS quoque de accentibus approbat, sic dicens: Super, praepositio est, apud Virgilium primo Aeneidos (v. 750.):

Multa super Priamo rogitans, super Hectore multa.

Sallustius vero historiarum libro primo adverbium hoc protulit, *Ubi multa nefanda casu super ausi atque passi.* Sed mihi videtur Sallustius quoque loco praepositionis hoc praeposere protulisse, sed Virgilius in quinto (*secundo*) Aeneidos (v. 642. seq.) dixit,

— — *satis una superque
Vidimus excidia.*

Adverbium sine dubio hoc in loco accipitur. Idem CENSORINUS haec eadem subjungit. Post, est praepositio apud Virgilium in tertio Georgic. (v. 213.)

Post montem oppositum

Idem primo Aeneidos (v. 140.) adverbium,

Post mihi non simili poena commissa luetis.

Ante, praepositio est. Virgilius in primo Georgic. (v. 125.)

Ante Jovem nulli subigebant arva coloni.

ut in tertio Aeneidos (v. 385.) adverbium,

Ante et Trinacria lentandus remus in unda.

Supra

TESTIMONIA ET JUDICIA. XVII

Supra, praepositio. Virgilius in quinto (*tertio*) Aeneidos (v. 194.)

Olli caeruleus supra caput adsitit imber.

Adverbium, Terentius in Andria (Act. I. Sc. I. v. 125),

*Prope adest, cum alieno more vivendum est
michi.*

Ultra, praepositio apud Sallustium * in Jugurthino, *Maurique vanum genus, ut alia Africae, contendebant, Antipodas ultra Aethiopian cultu Persarum, justos et egregios agere.* Adverbium, *Lego assidue, nihil ultra faciens.* Haec CENSORINUS, ut supra dixi, de accentibus tractans.

J O S. S C A L I G E R

Lib. III. Emend. Temp.

CENSORINUS scribebat aureolum libellum suam de die Natali anno Christi Dionysiano 238, cyclo Solis XXIII, Lunae XI: quod cognoscimus ex anno Iphiti 1014, quo ineunte a diebus aestivis ea scribebat eximius ille et doctissimus temporum et antiquitatis vindex. Is igitur scribit, eo anno Thoth Nabonassari noningentesimum octagesimum sextum incurrisse in a. d. VII. Kalend. Julias: hoc est, in XXV. Junii, abjectis 28. de 986, remanet annus cycli Solis Nabonassari sextus.

D A N. G E O R G. M O R H O F I U S

de legendis, imitandis, et excerptis auctoribus

P. I. cap. 3. §. 18. pag. 55.

CENSORINUS *de die natali* librum scripsit, qui antiquarios juvare poterit. In filo et dictione, si pauca exceperis, non adeo reprehendendus.

*

OL.

XVIII TESTIMONIA ET JUDICIA.

O L. B O R R I C H I U S

in Conspectu Scriptor. L. L. §. XXXIII. pag. 51.

CENSORINI opusculum *de die natali* varia de temporum ordinatione, de musica, de annis Graecis, Romanis, Aegyptiacis erudite tradit, siilo non inculto, sed qui ad puritatem argentei aevi non accedat.

JAC. MOSANTIUS BRIOSIUS

in Epistolis.

Ambo **GELLIUS** dico et **CENSORINUS**, tersissimi, et, qui communi doctorum sententia inter classicos auctores recensentur: sed quorum tamen in singula verba non nisi caute iurare velim.

JO. ALB. FABRICIUS

in Bibliotheca Latina Vol. I. Lib. III. Cap. 4. §. III.
pag. 537. seq.

CENSORINUS doctissimus artis grammaticae, saeculo decimo ab V. C. anno nempe Urbis **IOCCCCLXXXI** scripsisse se innuit, Ulpio et Pontiano Coss. Anno Christi **CCXXXVIII**. Clarus (Romae, ut opinor,) temporibus Alexandri Severi, Maximiniani, Gordiani. Exstat eius liber aureolus et variis doctrinae et ingenii luminibus illustris *de die natali, sive de humana origine ad Q. Cerellium*, equestris ordinis virum, quem Cap. XV. sanctissimum vocat et officiis municipalibus functum, sacerdotique honore in principibus civitatis suae conspicuum fuisse testatur.

JOAN.

TESTIMONIA ET JUDICIA. XIX

JOAN. GOTTL. HEINECCIUS

in Fundamentis Stili Cultioris P. III. Cap. I. §. 7.
Edit. Niclas. p. 432.

CENSORINUS, quem sub Alexandro Severo vixisse constat, librum scripsit astrologica mathematicaque (i. e. chronologica,) doctrina refertissimum, *de die natali*. Stilus simplex est, nec plane contemnendus.

JOAN. GEORG. WALCHIUS

in Histor. Critic. L. L. Cap. I. §. XVI. pag. 95.

CENSORINUS, qui librum scripsit *de die natali*, Ulpio et Pontiano consulibus, id est, anno primo imperatoris Gordiani. Ipsum opus eruditum est, et chronologis magnum emolumentum affert; dictio vero pro saeculi ratione se exhibet.

CAROL. HENRICUS LANGIUS

in Institutt. Stili Rom. P. III. Cap. I. §. 6. pag. 351.

CENSORINUS, artis grammaticae doctissimus, floruit sub Alexandro Severo, Maximiniano et Gordiano, scripsisse se innuit Anno Christi CCXXXVIII: libellus *de die natali* laudatissimus est eruditus, etsi, pro temporum ratione, stilo non eleganter excultus.

D. J. G. H A U P T M A N N

in Notitia Breviori Auctorum veterum Graecorum et Latinorum. (Gerae et Lipsiae, 1779. in 8.) Part. Poster. §. LXVII. pag. 263. seq.

CENSORINUS Romanus, artis grammaticae doctissimus, 2) scripsit circa annum a CRISTO nato 238. a. v. 991. librum elegantissimum *de die natali* sive *de humana origine*, 3) qui quidem li-

* 2

bellus,

XX. TESTIMONIA ET JUDICIA.

bellus, tam aliis subiunctus, quam seorsum, saepius exstat editus e. g. Mediolani 1503. v. nou. misc. Lips. VI, 144. seq. Paris. 1519. f. Macrobio subiectus; Bas. 1528. 4. cum excerptis ex grammatico Consentio; it. cum Solino Pictavis 1568. 4. Rostochii 1579. 8. Hamburgi 1614. 4. Cantabrigiae 1695. vt demum huius libelli editio comparuit Ald. ex recens. Andr. Goetzii, quae paucis mensibus distracta et altera 1744. 8. sequuta fuit. 5) Ill. Aldus Manutius, Heinr. Lindenbrog, Petr. Jo. Nunnescius cet. 6) Libelli pretium apud litteratos luculenter satis patet, si vel elogia, quae Goetzii collegit, ignoraremus. 7) Fabric. III, 4, 3.

JOHANN JOACHIM ESCHENBURG

im Handbuch der klassischen Litteratur. (Berlin und Stettin, 1787. gr. 8.) pag. 266.

CENSORINUS, im 3ten Jahrhundert, berühmt durch seine Schrift *de die natali*, die er seinem Freunde Q. Cerellius an dessen Geburtstag widmete, und worin viele Gelehrsamkeit enthalten ist. Vorzüglich betrifft sie die Zeiten des menschlichen Lebens, der Tage, Nächte, Monate, Jahre etc. meistens philologisch betrachtet. Von seiner verlohrnen Schrift über die Accente findet man einige Stellen beym Priscian. Ausgabe von Lindenbrog, Leiden, 1642. 8. von Havercamp, ebend. 1743. 8.

EXTRA-

EXTRACTUS

EX BERNARD. FRIDER. HUMMEL

*Neuen Bibliothek von seltenen und sehr seltenen
Büchern und kleinen Schriften III. Band X. Stück
n. CXXIX. pag. 131 — 138.*

Censorinus de die natali. Paris. 1514. fol. 8. Bög.

Censorinus wird zwar nicht häufig mehr gelesen, hat manche physische und philosophische Grille, über die man heut zu Tag lacht; aber doch auch viel Gutes, das die pythagorische Philosophie und die Zeitrechnung der Römer aufklärt, und zeigt durchaus viele Belesenheit: so daß *Sidon. Apollinaris* gleichwohl nicht unrecht hat, wenn er dieses sein Buch *volumen illustra* nennt. Es liessen sich mehrere vortheilhafte Urtheile davon zusammen bringen: da aber solche in *Fabricii biblioth. lat. T. III. p. 73. seq. (edit. Ernest.)* und bey der *A. Götzischen* Ausgabe, Altdorf 1742. 8. gröstentheils gesammelt sind; so ist es mir mehr darum zu thun, meine Leser mit einer sehr seltenen Ausgabe bekannt zu machen. *Fabricius* bemerkt zwar solche, hat sie aber wohl selbst nicht gesehen: sonst würde er ohne Zweifel dabey angezeigt haben, daß sie nicht

nicht sowohl als ein besonderes Buch, sondern als eine Zugabe zu den *Opusculis Plutarchi*, die 1514. zu Paris nach verschiedenen lateinischen Übersetzungen zusammengedruckt wurden, erschienen sey, ob sie gleich auch übrigs (weil sie ein eignes Titelblatt hat) für ein einzelnes Buch gelten kann. Auf selbigem lieset man:

Opuscula quaedam literata Virorum doctorum
Opusculis Plutarchi praeiungenda.

Luciani de Virtute cum Mercurio in Jovem
conquerente Dialogus. folio. I.

*In quo id pium est licet forte non sat pio
animo dictum, Jovem quoque debere
Fortunae diuinitatem acceptam ferre.
Cum enim neque natura neque meritis
deus sit, fortuita quadam opinione deus
habitus est, cum multi longe meliores
pro deis recepti non sint. Si uero ne
Iuppiter quidem verus deus, ergo nec
caeteri quos gentilitas asseruit. Nobis
scum ergo sentit hominum deorumque
derisor maximus: sed minus lucide, cum
verum lumen non agnovit.*

Censorini de Die Natali Libellus. folio. II.

Cebetis Thebani Tabula. folio. XIII.

Unter diesem ziemlich langen Titel steht *Jean Petit* Buchdruckerzeichen, nemlich in einem mit allerhand Laubwerk verzierten Viereck hält ein Löw und ein Tiger einen Schild, auf welchem die Buchstaben *J. P.* unten aber in einer Querleiste *JEHAN: PETIT:* zu lesen ist. Noch

weiter

weiter unten heisset es: *Venundantur a Joanne Paruo et Jodoco Badio*. Rothschoiz hat es n. 85. aber etwas verändert, und den Tiger auch für einen Löwen angesehen. Vier in Holz geschnittene breite mit altmodischen Zierrathen versehene Leisten machen die Einfassung des Titelblats aus. Auf der andern Seite befindet sich der vorgedachte *Dialogus Luciani* nach *Caroli Aretini* lateinischer Uebersetzung, mit fol. 2. aber gehet *Censorini opusculum* an, ist in 19 Capitel eingetheilt, da die späteren insgemein 24. haben, und endiget sich mit fol. 10 b. Hieraus wird das Äusserliche dieses Werkgens hinlänglich zu erkennen seyn. Da aber in der That gute Lesearten in demselben gefunden werden; so ist es dem philologischen Leser ohnfehlbar angenehmer, wenn ich einige derselben mittheile, als wenn ich durch Beschreibung aller Kleinigkeiten Zeit und Papier verderbe.

Gern hätte ich die *Cambridger* oder *Haverkamps* Ausgabe dabey zum Grunde gelegt: ich könnte aber derselben nicht habhaft werden und muste mich begnügen, die 1742. zu Altdorf *e recens. Andr. Goetzii* erschienene (womit *Fabricii* biblioth. lat. noch zu vermehren ist) mit dieser alten Ausgabe zu vergleichen, welche, wie es in der Vorrede heisst, nach den besten und alten Ausgaben abgedruckt seyn soll. Lesearten, die ich für besser halte, sind entweder durch andere Schrift unterschieden, oder mit einigen Gründen versehen, aus denen ich, selbigen den Vorzug einzuräumen, befugt zu seyn glaube.

Edit.

Edit. Altorf. 1742.

Cap. 1.

aut ex ethica parte philo-
sophiae praecepta cet.
vel facunde praedicantur

Cap. 2.

ut Varro testatur in eo
libro, cui titulus est
ATTICUS, et est de nu-
meris

genio factum
natali veneremur
ab utero matris exceptos

Edit. Paris. 1514

Cap. 1.

aut *hic aperta* philoso-
phiae praecepta cet.
vel *familiariter* praedi-
cantur

Cap. 2.

ut Varro — titulus est
Articulus: s. de nu-
meris

Varro hat zwar ein
Buch *de vita populi
Rom. ad Attic.* ge-
schrieben: allein da
solches Roms Staats-
verfassung zum Ge-
genstande gehabt ha-
ben soll: so ist es mir
wahrscheinlicher, daß
dieser *liber Articulus*
eins von denen *li-
bris disciplinar. ad
Coel. Ruf.* gewesen
sey; zumal da auch
liber de arithmetica
mit darunter war. S.
Fabricii bibl. lat. T. I.
p. 125.

genio *facta*
natali *veneretur*,
ab utero matris *acceptos*
Edit.

Edit. Altorf. 1742.

Cap. 4.

hac aestimatione versati
Haec eadem opinio eti-
am in Parmenide, vel
in Ste * fuit, pauculis
exceptis ab Empedocle
dissens. a).

mutua caede inter se ne-
catis

C. 6.

in quo est animi princi-
pale.

C. 17.

Herodicus annos quin-
que

Rituales Etruscor. libri.

C. 8.

— dicunt, vitamque no-
stram stellis tam vagis,
quam stans esse subie-
ctam cet.

omnes dispari sua tem-
peratura

Edit. Paris. 1514.

Cap. 3.

hac *existimatione* versati
Haec eadem — in Parme-
nide *vel inserta* *
fuit pauculis exceptis
ab Empedocle *dissen-*
tiante.

mutuo inter se necatis

C. 5.

in quo — principale *ce-*
rebrum.

C. 17.

Heraclitus annos quin-
que *ist ohne Zweifel*
besser.

Rituales ~~H~~etruscor. ~~omiss~~
libri.

C. 8.

dicunt *actum* vitamque
nostram stellis tam va-
gis, quam *stantibus*
esse subiectam

omnes hac *sua dispari-*
litate

Zur

a) Unser hochberühmter
Herr Prof. Nagel verbessert
diese Stelle also: in Parme-
nide *Veliensi*, welches gros-
se Wahrscheinlichkeit hat.
Ich würde in *Stesichoro*

muthmassen, wenn nicht
dieser Gelehrte mehr Dich-
ter, als Philosoph gewesen
wäre. Bey *vel inserta* kommt
auch ein ganz guter Ver-
stand heraus.

Zur Probe mag dieses genug seyn! Ohne Zweifel aber würde sich bey einer neuen Ausgabe von unserer alten guter Gebrauch machen lassen; nur in der Kapitelordnung dürfte man ihr nicht folgen: denn diese ist verworren, oft unnatürlich und nicht so gut, als man sie in den neuern Ausgaben antrifft. Auch davon will ich eine Parallele mittheilen:

*Editio antiqua.**Editio Goetziana.*

Cap. 1.

Cap. 1. 2.

2.

3.

3.

4.

4.

5.

5.

6. 10. n. 7. 15. 16.

6.

17. n. 1 — 10.

7.

7.

8. 9.

8.

10.

9.

11.

10.

12.

11. 12.

13.

13.

14.

14. 17. n. 10. ad fin.

15.

18.

16.

19.

17.

20. 21.

18.

22.

19.

23. 24.

So weit erstreckt sich eigentlich *Censorinus de die natali*; es gehet aber fol. XI. ein andres kleines Werkgen oder vielmehr Fragment an: *De naturali institutione*, welches man *Censorino*

EX BERN. FRID. HUMMEL BIBL. XXVII

rino ehemed auch zuschrieb und seinen Ausgaben mit beygesellte. Allein man zweifelt aus guten Gründen daran und eignet es einem unbekanntem Verfasser zu. *) Es lauft mit dem vorhergehenden in der Kapitelzahl fort. Denn so handelt *Cap. 20. de naturali institutione. 21. de formis. 22. de figuris. 23. de postulatis. 24. de Musica. 25. de rhythmo. 26. de modulatione et carminum speciebus. 27. de metris et pedibus. 28. de legitimis numeris.* Da ich blos auf *Censorin. de die natali* mein Absehen habe: so sage ich davon eben so wenig, als von der fol. XIII. noch folgenden lateinisch übersetzten Tafel des Cebes, welche die Ueberschrift hat:

Cebetis Thebani Tabula, e graeco in latinum conversa per Ludovicum Odaxium Patavinum.

Sie erfüllet 6 Seiten, ist oft unverständlich und weicht von derjenigen Übersetzung, die der schönen Ausgabe *Cebetis Amst. apud Wetstein 1750.* 12 mai, beygefügt ist, stark ab.

*) S. *Fabricii bibl. lat. Vol. III. p. 74. edit. Ernesti*

JOHANNIS ANDREAE MICHAELIS NAGELII

ELOQ. LING. ORIENT. METAPHYS. ET MORALIUM

QUONDAM P. P. ET BIBLIOTHECARIUM IN

ACADEMIA ALTORFINA

P R O G R A M M A

LOCA QUAEDAM CENSORINI

E M E N D A N S.

§. I.

Egregius est scriptor CENSORINUS, cuius libellus *de die natali* adhuc exstat, et passim a viris doctis laudatus est. Sic, ut iam alios taceamus, JOANNES GUILIELMUS BERGERUS de *naturali pulchritudine orationis etc.* in *praefatione*, lit. p. 3, eius stilum probat, et ait: *nec in Plinio iuniore, Tranquillo, Justino, Minutio Felice, Censorino, Cypriano, Lactantio in primis, Aurelio Victore, Severo Sulpicio, Leone M. Salviano, aliis, Romani oris cultum non reperio*

periamus. Nec res in CENSORINO occurrunt contemnendae; unde in *catalogo bibliothecae Schraderianae*, dudum ab eruditis care aestimato, *parte priori*, num. 1014, haec de CENSORINO leguntur: *Censorini lib. de die natali, Lugd. B. 1642. In hoc libro et eximia res, et notae operae consentientes reperiuntur. Schurzfl.* Verum enim vero, ut plerumque veterum monumentis contigit, ut mendis scribarum inquinata prodierint: ita quoque CENSORINUS in hoc tempus, in variis locis, corruptus legitur. Sensit ita iam suo tempore JANUS GUILIELMUS, qui *libro tertio verisimilium, cap. V. pag. 77: Luculentus, inquit, scriptor Censorinus est, quemque magnopere intererat rei literariae minus aliquando depravatum manibus eruditae teri.* Fuere quidem posthaec, qui CENSORINO explicando et purgando operam darent, inter quos, in primis HENRICUS LINDENBROGIUS eminet; ast adhuc tamen optimae editiones, nimirum HENRICI LINDENBROGII *Lugd. Bat. 1642, ordine duodecimo; Cantabrigiensis, 1695, eiusdem formae; et recentissima SICBERTI HAUERCAMPI Lugd. Bat. 1743, ordine octavo, procusae, non sine locis, quae emendatione egent, evulgatae sunt.* Quum autem nobis in praesenti opportunitas contigerit non nihil scribendi, loca quaedam CENSORINI tentabimus, et periculum faciemus ea sanandi. Primus locus, quem tangere instituimus, et aperte pravus est, habetur cap. IV, §. 8, ubi haec reperiuntur: *Haec eadem opinio etiam in Parmenide*

menide vel in Ste* fuit, pauculis exceptis ab Empedocle diffensis. Qui locus in tribus editionibus modo laudatis hoc pacto impressus conspicitur. HENR. LINDENBROGIUS ad eum haec annotavit: *Locus mutilus nec facilis emendatu absque ope MS. Cod. In aliis exemplaribus est: inserta fuit. Justus Lipsius Libr. III. physiol. Stoic. cap. III, legendum putat: in Zenone, vel in Parmenide, et Veliate Zenone. Quibus Lindenbrogianis annotatis in exemplo Cantabrigiensi, et in editione HAVERCAMPPI haec addita sunt: Meursius supplendum existimat: Parmenide Melissove. Rutgersius legit: Parmenide Veliate, id est, Eleate. Velia enim eadem cum Elea, teste Plinio L. II, c. 5. in fine. Denique Barthius testatur, membranas Colon. habere: in Parmenide gellio stabone fuit. Cum vero ipse, quid de hoc sit sentiendum, non dixerit, liceat conicere, legendum esse: in Parmenide, vel in Stratone fuit, aut potius: in Parmenide Veliate, et Stratone fuit. Nam Strato, cuius vitam scripsit Diog. Laërtius, libros περὶ ἀνθρώπινης φύσεως, et περὶ μίξεως scripsit; sed neque ignotus Censorino fuit; citatur enim cap. 7, p. 56. Tandem editio HAVERCAMPPI in varia lectione huius loci habet: Germ. et Ald. inserta; al. ut et Lugd. Bat. vel in Sterte. Quod si nunc ex vocibus et literis huius loci veram lectionem, et quid ipse CENSORINUS scripserit, elicere cupimus, nulli dubitamus, verba ita esse constituenda: Haec eadem opinio etiam in Parmenide Velienti fuit.*

fuit. Rationes autem emendationis nostrae hae sunt. Primum haec emendatio optime cum reliquis literarum vocumque, quae in libris nobis notis occurrunt, congruit; quae ratio emendandi merito approbari solet. Deinde ita toti ordini scribendi CENSORINI, quem in hoc capite, iam a §. 7. servat, recte consulitur. Recenset enim hic et in sequentibus singulos, non plures simul, philosophos, eorumque sententias. Quemadmodum enim §. 7. ANAXIMANDRI, deinde EMPEDOCLES, et porro DEMOCRITI, aliorumque, sed singulorum sigillatim mentionem fecit, ita sine dubio hoc ipsum, in medio sermone, dum PARMENIDEM laudat, observavit, eumque solum nominavit. Unde neque ZENO, neque alius hic apud PARMENIDEM inculcandus est philosophus. Quumve praeterea ANAXIMANDRUM a patria dixerit Milesium, DEMOCRITUM vero Abderitam; quidni et PARMENIDEM itidem a patria, urbe Velia, Veliensem appellaverit? PARMENIDEM autem Velia oriundum fuisse, constat; quod breviter ita exponit CONSTANTINUS LASCARIS, de *scriptoribus Graecis, patria Calabris*, apud FABRICIUM *bibl. Graecè volum. ultimo, pag. 26. num. 31: Parmenides, inquit, Pythagoricus Philosophus Heleata, ab Helea civitate Phocensium vetusta, quam a fonte quodam Helam vocabant, inde vero Heliam et Veliam, etc.* Voce autem *Velienensis*, Cicero, aliique usi sunt scriptores probi.

§. II.

Numeros in libris vetustis crebro male scriptos, et sic typis excusos esse, res nota est; ac deprehendimus etiam eiusmodi vitium insidere locum Cap. XI. CENSORINI, qui §. 11. ita legitur: *Quod vero ambo partus videntur paribus dierum numeris contineri, Pythagoras impari laudet, tamen a secta non discrepat: duos enim impares CCVIII et CCLXXVIII dicit expleri; ad quorum consummationem aliquid ex sequentibus accedere, quod tamen diem solidum non afferat.* Vbi omnes libri nostri, loco posteriori, numerum habent CCLXXVIII, HAVERCAMPUS vero in lectionibus variis haec attulit: *Lugd. Bat. duos enim impares CCVIII et CCLXXIII.* Vti autem in hac varia lectione HAVERCAMPI, pro numero CCVIII, numerus CCVIII substituendus est, ita posterior numerus CCLXXIII omnino verus est, quod hoc modo demonstramus. Legitur iam §. 2. *huius cap.* partum minorem ab utero exire die CCX; maiorem vero CCLXXIII; item §. 8. refert auctor noster, quod ad partum maiorem attineat, dies XXXX per septem initiales multiplicari, atque ita, quod utique verum est, effici dies CCLXXX, et inde decedere sex dies, et hoc modo CCLXXIII observari. Iam in fine capitis, et ipso loco nostro, dicit ab allatis sententiis PYTHAGORAM non discrepare, licet impari dierum numerum laudet, *quod ad consummationem aliquid ex sequentibus accedat, quod tamen diem solidum non afferat.* Hinc certissime perspicitur et comprehenditur in fine capitis,

sive

LOCA QUAEDAM CENSORINI EMEND. XXXIII

sive loco, de quo agimus superiores numeros, demto singulis uno, adesse debere. Quodsi autem utrisque numeris CCX, et CCLXXIII, unicuique auferamus unum, numeri CCVIII, et CCLXXIII, non autem CCVIII, et CCLXXVIII, uti libri nostri habent, prodeunt.

§. III.

Tertius locus, qui nobis vitiosus esse videtur, capite XVII, §. 5, his continetur verbis: *Sed, licet veritas in obscuro lateat, tamen in unaquaque civitate, quae sint naturalia saecula, rituales Etruscorum libri videntur docere: in quis scriptum esse fertur, initia sic poni saeculorum. Quo die urbes atque civitates constituerentur: de his, qui eo die nati essent, eum, qui diutissime vixisset, die mortis suae primi saeculi modulum finire, eoque die, qui essent reliqui in civitate, de his rursus eius mortem, qui longissimam aetatem egisset, finem esse saeculi secundi. Sic deinceps tempus reliquorum terminari. Sed ea, quod ignorarent homines, portenta mitti divinitus, quibus admonerentur, unumquodque saeculum esse finitum.* Unde manifeste comprehenditur, CENSORI-
NUM hic asseverare, fines saeculorum ex ritualibus Etruscorum libris constare, sed, qui verum ignorant, credere, eos, portentis missis, cognosci. Hunc autem unum verumque sensum esse verborum horum, totus sermo ostendit. Ast, hoc posito, circa verba: *sed ea, quod ignorarent homines, portenta mitti*, hiulus est sermo, quod

★★

verbum

verbum aliquod deest, quod indicet, non mitti revera portenta, quae fines saeculorum prodant. Nam CENSORINI sententiam esse, non mitti portenta dictae rei causa, quamvis id homines veritatis ignari arbitrentur, inde clarissime patet, quod ipse antea rationem constituendorum et terminandorum saeculorum ex ritualibus Etruscorum libris enarravit, eamque plane aliam, quam quae, missis portentis, indicetur. Hinc verba mutila ita refingere instituimus, ut primum malam tollamus interpunctionem, et comma post pronomen *ea* abiciamus, ac deinde verbum *putare* ante vocabulum *portenta* verbis CENSORINI inferamus, ac totum locum sic conformemus: *Sed ea, quod ignorarent homines, putare, portenta mitti, divinitus, quibus admonerentur, unumquodque saeculum esse finitum.* Res miramur quidem esse videtur, omnes supra a nobis laudatas editiones in falsa lectione, sine indicio mendii aut defectus huius loci, conspirare, sed et constat, saepe ex locis auctorum veterum voces aliis, literis quodammodo similes excidisse. At sunt in similitudine voces, *putare, et portenta*; unde nulli dubitamus, nos hunc locum rite sanasse. Neque enim contra nos aliquid valet, quod ipse CENSORINUS statim post locum nostrum narrat, Etruscos eiusmodi portenta, quae fines saeculorum aperiant, in libros suos retulisse. Hoc enim fallendi causa fecerunt, ut ne omnes homines nosset saeculorum terminos constituere, sed ut haruspices haberent, quod credulis hominibus, cum lucro suo, interpretarentur, et agendum mandarent.

LOCA QUÆDAM CENSORINI EMEND. XXXV

§. IV.

Capite XXI, §. 12. hæc legimus: *Initia autem istorum annorum propterea notavi, ne quis eos aut ex Kal. Ian. aut ex alio aliquo tempore simili putaret incipere: cum his conditorum voluntates non minus diversae sint, quam opiniones philosophorum.* Hic neminem non videre credimus, in verbis *cum his* etc. duri aliquid atque incomiti inesse. Nos hic particulam *in* ante pronomen *his* periisse putamus, quod facile in scriptura exigua contingere potuit, ubi vocula *in*, si punctum elementi *i* omittatur, plane cum litera ultima vocis *cum* congruit, unde scriba opinatus est, *m* sine puncto esse ultimam, eumque falso repetitam, literam voculae *cum*. Quemadmodum enim CICERO dixit: *diversa Catilinae studia in dissimili ratione*; ita hic CENSORINUM scripsisse censemus: *cum in his* (inistiis) *conditorum voluntates non minus diversae sint*; et quae sequuntur. Pronomen *his* enim hic recte ad remotius vocabulum *initia* refertur, ut apud CICERONEM de officiis libr. II, ubi ait: *Hanc ego consuetudinem benignitatis largitioni munerum antepono. Haec* (i. e. benignitas) *est gravium hominum, atque magnorum, illa* (largitio) *quasi assentatorum populi.* Quicum consentit in hoc genere FABIVS libr. X, cap. II.: *Quo fit, inquit, ut minus sanguinis, et virium declamationes habeant, quam orationes, quod in illis* (orationibus) *vera; in his* (declamationibus) *assimulata materia est.* Vid. MELCHIORIS INCHOFFERI *historiam sacrae Latinitatis* libr. II. cap. XV. p. 142.

** 2

§. V.

§. V.

Ultimus, quem iam excutiemus, locus legitur cap. XXIII in fine, hoc modo: *Alii diem quadripartito, sed et noctem similiter, dividebant: idque similitudo testatur militaris, ubi dicitur, vigilia prima, item secunda, et tertia, et quarta.* Hic nobis verbum *similitudo* suspectum est. Auctor noster loquitur de divisione militari in vigiliis; et quid huc facit similitudo? HAVERCAMPUS in variis lectionibus haec habet ad hunc locum: *Germ. et Ald. id similit.* quae literae nobis antiquam veramque lectionem liquide ostendere videntur. Sumimus, literas olim in compendiis scribendi ita extitisse: i. dsi. milit. unde pulchra et rei accommodata haec nobis prodit lectio; *idque divisio militaris testatur.* Et quid aptius sit hac lectione ex nexu sermonis et vestigiis literarum desumpta? Ceterum pertinet huc VEGETIUS *libr. III, c. VIII.* *Et quia, inquit, impossibile videbatur in speculis per totum noctem vigilantes singulos permanere, ideo in quatuor partes ad clepsydram sunt divisae vigiliae, ut non amplius quam tribus horis nocturnis necesse sit vigilare.*

§. VI.

Et haec sunt, quae in praesens commentari voluimus. Restat adhuc, ut omnibus, quibus literarum studia atque exercitia curae cordique sunt, egregium modesti, et literarum studiosissimi adolescentis institutum commendemus, Domini JOHANNIS GOTTFRIDI SEIDELII, Onoldini; qui, uti
domi

LOCA QUAEDAM CENSORINI EMEND. XXXVII

domi a Docto Domino PATRE suo bonas literas et scientias rite aestimare didicit: ita quoque in hanc eruditionis sedem delatus, ad eas diligenter in hoc tempus incubuit. Edet cras, Deo propitio, hora ante meridiem nona, diligentiae suae laudabile specimen, et *de animi morbis eorumque remediis*, pro virili, dicet. Cui bono studio ut MAGNIFICUS ACADEMIAE DOMINUS RECTOR, GENEROSISSIMUS agri oppidique Altorfini DOMINUS PRAEFECTUS; CELEBERRIMI DOMINI PROFESSORES, et CIVES genere et doctrina NOBILISSIMI, benigne et comiter adesse, et recitaturum sua praesentia honorare, velint, debita observantia, dataque opera, rogo atque contendo.

P. P. D. XXVII. NOVEMBR. A. O R. c1610cclxvii

SUMMA

S U M M A
C A P I T U M
I N C E N S O R I N O .

CAP. I.	Praefatio ad Q. Cerellium.	Pag. 1
CAP. II.	Cur Genio mero, et quo modo sacrificetur?	6
CAP. III.	Genius quid sit? et unde dicatur?	9
CAP. IV.	Variæ opiniones veterum philosophorum de generatione.	11
CAP. V.	De femine hominis; et e quibus partibus exeat?	21
CAP. VI.	Quid primum in infante formetur? et quo modo alatur in utero? Cur mas aut femellâ nascatur? Cur gemini? de conformatione partus.	23
CAP. VII.	De temporibus, quibus partus solent esse ad nascendum maturi, deque numero septenario.	29
CAP. VIII.	Rationes Chaldaeorum de tempore partus; item de Zodiaco et de conspectibus.	33
CAP. IX.	Opinio Pythagoræ de conformatione partus.	39
	CAP. X.	

SUMMA CAPITUM **XXXIX**

CAP. X. De Musica, eiusque regulis.	Pag. 40
CAP. XI. Ratio Pythagorae de conformatione partus confirmata.	46
CAP. XII. De laudibus musicae, eiusque virtute, item de spatio coeli, terraeque ambitu, siderumque distantia.	51
CAP. XIII. Distinctiones aetatum hominis secundum opiniones multorum; deque annis climactericis.	57
CAP. XIV. De diversorum hominum clarorum tempore mortis: deque laudibus Q. Cerellii.	60
CAP. XV. De tempore et aevo	67
CAP. XVI. Saeculum, quid sit ex diversorum definitione: itemque ex libris Ritualibus Etruscorum.	70
CAP. XVII. Romanorum saeculum, quale sit? de ludorum saecularium institutione, eorumque celebratione usque ad Imp. Septimium et M. Aurelium Antoninum: item de die natali Q. Cerellii.	72
CAP. XVIII. De anno magno, secundum diversorum opiniones: item de diversis aliis annis: de Olympiadibus, et Iustris, et agonibus Capitolinis: et quo anno hic liber scriptus sit?	82
CAP. XIX. De annis vertentibus diversarum nationum.	89
CAP. XX. De anno vertente Romanorum, deque illius varia correctione, de mensibus et diebus intercalariis: de	diebus

diebus singulorum mensium : de annis Iulianis.

Pag. 92

- CAP. XXI.** De historico temporis intervallo, deque adelo et mythico : deque annis Augustorum, et Aegyptiacis : et temporis, quo haec scripsit CENSORI-
NUS, designatio. 100
- CAP. XXII.** De mensibus naturalibus et civilibus diversarum nationum, deque eorum nominibus et nominum rationibus. 105
- CAP. XXIII.** De diebus, et varia dierum apud diversas nationes observatione : item de solariis et horariis. 111
- CAP. XXIV.** De dierum Romanorum diversis partibus, deque eorum propriis nominibus. 115

CENSORINI
LIBER
DE
DIE NATALI
AD Q. CERELLIUM.

CENSORINI. De pluribus Censorini nominibus nihil constat, nec, quis fuerit, ubi et a quibus parentibus natus sit, plane in aprico est. Nullum quidem dubium est, quin Censorinorum familia Romae existerit claraque fuerit, et noster Censorinus ab hac familia ortus sit; verum enim vero praeter haec neque de eius vita, neque de suo nexu civili aliquid hic adferri potest. Censorinorum familiam haud obscuram fuisse, satis superque liquet. Sic apud Horatium Lib. IV. Carm. occurrit Ode VIII. ad Marcum Censorinum et apud Symmachum Lib. VIII. Epist. 27. ad Censorinum, de quo certo constat, Romae vitam degisse, ut ex allata epistola adparet.

Symmachus enim: *Dehinc, scribit, si bene destinata Dii juverint, Capuano itinere venerabilem nobis Romam laremque petemus. Inter haec, si mihi evenerit, aspectu et colloquio tuo defruere, explebor gaudii satietate. Sin maior necessitas negaverit nobis tuam copiam, velim curarum nube deterfa eam sapienter resumam animi alacritatem, quam tibi congressus noster sedulo conciliare potuisset.* Meminit et noster cap. XVII. L. Marc. Censorini Cos. et cap. XXII. C. Marcii Censorini Cos.

DE DIE NATALI. Inscrisit librum suum, quia de omnibus argumentis, quae ad hunc diem se referunt, agit.

CAPUT I.

Munera ex auro vel quae ex argento nent, caelato opere, quam materia, cariora, ceteraque, hoc genus, blandimenta Fortunae, inhiat is, qui vulgo dives vocatur. Te autem, Q. CERELLI, virtutis non minus, quam pecuniarum divitem, id est, vere divitem, ista non

AD Q. CERELLIUM. Cui, ut ex cap. III. adparet, Censorinus amicitiam, honorem, dignitatem, innumeraque vitae praemia debebat. Quis fuerit Cerellius ex cap. XV. patet.

CAP. I. in locum praefationis vel potius dedicationis succedit, et Censorinus rationem reddit, quae de re Q. Cerellii natalem suum celebranti nulla dona ex auro vel argento facta misit, sed librum dono dedit, materiam de die natali enucleantem. Invehitur in avaros, qui divitiis uti nesciunt, docetque usum sapientem divitiarum, neutiquam vero ad Q. Cerellium exhortandum, quem divitem sapientemve profitetur, nec principis egentem, vitam ad hanc normam dirigendi.

i. inhiat is, qui vulgo dives vocatur, i. e. dives cupidus est eiusmodi munerum ex auro et argento factorum, vel nummorum, qui omni iure fortunae blandimenta vocantur. Vix inhiare solummodo de divitiis vel nummis usurpari solet. Hinc Plautus in Stich. Act. IV. Sc. 2. v. 25. *Illic homo tuam hereditatem inhiat, quasi esuriens lupus.* Horatius Lib. I. Serm. Sat. I. v. 70. seqq.

*congestis undis
que faccis*

*Indormis inhians, et tamquam parcere sacris
Cogeris, aut pictis tamquam gauderet abellis.*

Virgilius Lib. IV. Aeneid, v. 63. seqq.

*Instauratque diem donis,
pecudumque reclusis
Pect-*

non capiunt. Non quod earum possessionem, 2
 vel etiam usum a te omnino abieceris, sed
 quod sapientium disciplinā formatus, satis li-
 quido comperisti, huiusmodi sita in lubrico,
 bona malave per se non esse, sed τῶν μέσων,
 hoc est, bonorum malorumque media censerī.
 Haec ut Comicus ait, 3

- - - *perinde sunt, ut illius est animus,
 qui ea possidet:*

*Qui uti scit, ei bona; illi, qui non utitur
 recte, mala.*

Igitur, quoniam quisque, non quanto plura 4
 possidet, sed quanto pauciora optat, tanto est
 locupletior: opes tibi in animo maximae, et
 eae, quae non modo bona generis humani
 praecedant, sed quae ad deorum immortalium
 aeternitatem penitus accedant. Quod enim
 Xenophon Socraticus dicit: *Nihil egere, est
 deorum: quam minime iutem proximum a
 diis.* Quare, cum dona pretiosa neque tibi 5
 per animi virtutem desint, neque mihi per rei
 veniuntatem supersint, quodcunque hoc libri
 est,

*Pectoribus inhians, spi-
 rantia consulit exta.*

et Juvencus Lib. II. v. 157. seq.

*Pars vendebat oves, pars
 corpora magna juven-
 eum;*

*Pars inhians nummis, men-
 sas queraverat aere.*

3. Comicus i. e. Teren-
 tius in Heautontimor. Act. I.
 Sc. 2. v. 21. seq.

est, meis opibus comparatum, Natalitii titulo
 6 tibi misi. In quo non, ut plerisque mos est,
 aut ex ethica parte philosophiae, praecepta ad
 beate vivendum, quae tibi scriberem mutuatus

sum:

5. *Natalitii titulo tibi misi.* Dies natalis apud Romanos diebus festis accensebatur albisque vestibus celebrabatur, ut ex Horatii Lib. II. Serm. Sat. 2. v. 59. seqq.
- - - - (licebit
*Illerepotia, natales, alios-
 ve dierum*
Festos albatu celebrat) —
 nec nom moris erat, iis, qui natalem suum celebra-
 bant, varia munera mittere,
 ut ex pluribus Martialis lo-
 cis liquet. Cf. Epigr. 87. Lib.
 X. de natali Restituti.
*Octobres age sentiat Ka-
 lendas*
Facundi pia Roma Restituti.
*Linguis, omnibus et favete
 votis.*
*Natalem colimus, tacete
 lites.*
Absit cereus aridi clientis
*Et vani triplices, breves-
 que mappae*
*Expectent gelidi iocos De-
 cembris.*
*Tertent muneribus beatio-
 res.*
- Agrippae tumidus nego-
 tiator*
*Cadmi municipes ferat la-
 cernus.*
*Pugnorum reus, ebriaeque
 noctis*
*Cenatoria mittat advo-
 cato.*
*Infamata virum puella
 vicit:*
*Veros Sardonychas se
 ipsa tradat.*
*Mirator veterum senex
 avorum*
*Donet Phidiaci toreuma
 coeli.*
*Venator leporem, colonus
 hoedum,*
*Piscator ferat aequorum
 rapinas.*
*Si mittit sua quisque, quid
 poetam*
*Missurum tibi Restitute
 credis?*
 Eiusd. Epigr. 54. Lib. IX.
*Natali tibi, Quincte, tuo
 dare parva volebam*
*Munera! Tu prohibes: im-
 periosus homo es.*
*Parendum est monitis, fiat
 quod uterque iubemus,*

sum: aut ex artibus rhetorum locos laudibus
 tuis celebrandis persecutus: (ad id enim virtu-
 tum omnium fastigium ascendisti, ut cuncta,
 quae vel sapienter monentur, vel facunde prae-
 dicantur, vita moribusque superaveris,) sed ex
 philologis commentariis quasdam quaestiuncu-
 las delegi, quae congestae possint aliquantum
 volumen efficere. Idque a me vel docendi 7
 studio, vel ostentandi voto non fieri, praedi-
 co: ne in me, ut vetus adagium est, iure di-
 catur: *Sus Minervam*. Cum vero tuo collatu 8
 scirem, me plura didicisse, ne beneficiis tuis
 viderer ingratus, nostrorum veterum sanctissi-
 morum hominum exempla sum secutus. Illi 9
 enim, quod alimenta, patriam, lucem, se de-
 nique ipsos deorum dono habebant, ex omni-
 bus

*Et quod utrumque iuvat,
 tu mihi, Quincte, dato.*

Eiusd. Epigr. 85. Lib. VII.

*Ad natalitias dapes voca-
 bar,*

*Essem cum tibi, Sexte, non
 amicus.*

*Quid factum est; rogo,
 quid repente factum*

*Post tot pignora nostra,
 post tot annos,*

*Quod sum praeteritus vetus
 sodalis?*

*Sed causam scio, nulla
 venit a me*

*Argentitibi libra postulati,
 Nec levis toga, nec rudes
 lacernae,*

*Non est sportula, quae ne-
 gotiatur;*

*Poscis munera, Sexte, non
 amicos,*

*Jam dices mihi, vapulet
 vocator, i. e. qui invi-
 tat.*

8. *Sus Minervam* scil. mo-
 net aut docet. Adi Erasmi
 Chitiad. in quibus hoc ada-
 gium satis superque illustra-
 tur.

bus aliquid diis sacrabant; magis adeo ut lo-
gratos approbarent, quam quod deos iis arbi-
trarentur indigere. Itaque, cum perciperent
fruges, antequam vescerentur, diis libare insti-
tuerunt: et, cum agros atque urbes possiderent,
partem quandam templis, sacellisque, ubi eos
colerent, dicaverunt: quidam etiam pro cetera
bona corporis valetudine crinem deo sacrum
11 pascebant. Ita ego, a quo plura in litteris per-
cepi, tibi haec exigua reddo libamina.

CAPUT II.

Nunc, quoniam de die natali liber inscri-
bitur, a votis auspicia sumantur. Itaque hunc
diem, quod ait Persius,

- - - *numera meliore lapillo;*

idque

tur. Occurrit etiam apud
Symmachum Lib. I. Epist. 3.
edit. Parei.

9. *sacrabant*, i. e. sa-
cerum faciebant, Diis dedi-
cabant.

10. *libare* idem quod sa-
crificare. Huius moris re-
ligionisque exemplum ob-
vium est apud Tibullum
Lib. I. Eleg. 1. v. 11. seqq.

*Nam veneror, seu stipes
habet desertus in agris,
Seu vetus in trivio florea
serta lapis:*

*Et quodcunque mihi po-
mum novus educat an-
nus,*

*Libatum agricolae ponitur
ante Deo.*

Adde Horat. Lib. II. Epist.
1. v. 139. seqq. qui hunc mo-
rem adfirmat.

facellis i. e. locis parvis
cum aris Diis consecratis.

CAP. II. 1. *Persius* Sat. II.
v. 1.

meliore lapillo i. e. cal-
culo, Cretensium more, qui
dies faustos candido, in-
faustos

adque quam saepissime facias exopto: et quod idem subiungit,

Funde merum Genio,

Hic forsitan quis quaerat, quid causae sit, ut 2 merum fundendum Genio, non hostiam faciendam, putaverit? quod scilicet, ut Varro testa-

faustos autem nigro calculo signare solebant. Hinc et Horatius Lib. I. Carm. 36. v. 10.

Cressa ne careas pulchra dies nota,

Idem Lib. II. Epist. 2. v. 219.

Natales grate numeras?

et Martialis Lib. IX. Epigr. 53.

Si credis mihi, Quincte, quod mereris

Natales Ovidi tuos Aprilis,

Ut nostras amo Martias Kalendas.

Felix utraque tua, diesque nobis

Signandi melioribus lapillis.

Hic vitam tribuit, sed hic amicam:

Plus dant, Quincte, mihi tuae Kalendae.

Conf. quae in nostra Perlii editione ad hunc locum attulimus.

Funde merum Genio.

Genio thure et vino libabant antiqui, ut patet ex

Horatii Lib. II. Epist. 1. v. 139. seqq.

Agricolae prisca, fortes, parvoque beati,

Condita post frumenta, levantes tempore festo

Corpus, et ipsum animum spe finis dura ferentem,

Cum sociis operum, et pueris, et coniuge fida,

Tellurem porco, Sylvanum lacte piabant,

Floribus et vino Genium, memorem brevis aevi.

et ex Tibulli Lib. I. Eleg. 7. v. 49. seqq.

Huc ades, et centum ludis, Geniumque choreis

Concelebra, et multo tempora funde mero

Illius e nitido stillent unguenta capillo,

Et capite, et collo mollia farta gerat.

2. manum a caede et sanguine abstinerent. Con-

trarium ab aliis gentibus eth-

testatur, cui titulus est **ARRICUS**, et est de numeris, id moris institutique maiores nostri tenuerunt, ut cum die natali munus annale Genio solverent, manum a caede ac sanguine abstinere, ne die, qua ipsi lucem accepissent, aliis demerent. Denique Deli, ad Apollinis genitoris aram, ut Timaeus auctor est, nemo hostiam caedit. Illud etiam in hoc die observandum, quod Genio factum neminem

opor-

ethnicis et Judaeis observatum est. Pharaeo die suo natali amplissimum ministris suis dedit convivium, et ne hominis quidem, vitae pepercit, quia eodem die principem pistorum laqueo gulam frangere iussit; Genes. XL. 22. Eodem modo S. Joannis vitae dies natalis Herodis perniciosus fuit; Evang. Joannis XIV. v. 6-11. et Juvencus Lib. III. v. 52. seqq.

*Natali sed forte die, quum
laeta tyrannus*

*Herodes celsis strueret con-
viviva tectis,*

*(Luxuriae quoniam con-
juncta superbia gau-
det)*

*In medio juvenum reginae
filia virgo*

*Alternos laterum celerans
sinuamine motus,*

*Compositas cithara jungit
modulante choreas.*

*Ipse sed in primis, mira-
ta virginis arte*

*Attonitus stupuit: tunc
praemia cuncta pa-
tere*

*Juratus spondet, quaecun-
que puella petisset.*

*Illam sed horrendae servans
scelera impia matris,*

*Urget Joannis caput a cer-
vixce revelli,*

*Et lance inferri praesen-
tia munera poscit.*

*Præsentum Herodis proce-
rum sub pondere tri-
stis,*

*Jurandique memor juris
tamen, imperat aegre*

*Infantis caput inferri tra-
dique puellae.*

*Illam, nefas, matris scele-
rata ad gaudia por-
tat.*

oportet ante gustare, quam eum, qui fecerit. Sed et hoc a quibusdam saepe quaesitum, solvendum videtur, quid sit Genius, curve eum potissimum suo quisque natali veneremur.

CAPUT III.

Genius est Deus, cuius in tutela, ut quisque natus est, vivit. Hic, sive quod genamur, curat, sive quod una genitur nobiscum; sive etiam, quod nos genitos suscipit ac tuetur; certe a genendo Genius appellatur. Eundem esse Genium et Larem, multi veteres memoriae prodiderunt: in quibus etiam Granius Flaccus in libro,

CAP. III. 1. *Genius Latinis idem quod Graecis Daemon. Conf. Lactantius de Origine Erroris Cap. XV. De Daemonibus et Cap. XVI. De Daemonum potestate iisque superandis.*

2. *Larem, tanquam Deum domesticum Romani coluerunt, et, ut verisimile est, pro Genio habuerunt. Ad hoc etiam alludit Lactantius l. c. Cap. XVI. Adhaerent enim singulis hominibus, et omnes ostiatim domos occupant: ac sibi geniorum nomen assumunt: sic enim Latino sermone daemones interpretantur.*

Hos in suis penetralibus consecrant: his quotidie merum profundunt, et scientes daemones venerantur, quasi terrestres deos, et quasi depulsores malorum, quae ipsi faciunt, et irrogant. Qui quoniam spiritus sunt tenues, et incomprehensibiles, insinuant se corporibus hominum, et occulti in visceribus operti, valetudinem vitiant, morbos citant, somnibus animos terrent, mentes furoribus quatunt, ut homines his malis cogant, ad eorum auxilium decurrere.

libro, quem ad Caesarem de Indigitamentis scriptum reliquit. Hunc in nos maximam, quin immo omnem habere potestatem, creditum est. Nonnulli binos Genios in iis duntaxat domibus, quae essent maritae, colendos putaverunt. Euclides autem Socraticus duplicem omnibus omnino Genium dicit appositum: quam rem apud Lucilium in libro Satirarum nono licet cognoscere. Genio igitur potissimum per omnem aetatem quotannis sacrificamus. Quamquam non solum hic, sed et alii sunt praeterea Dii complures, hominum vitam, pro sua quisque portione, adminiculantes: quos volentem cognoscere, Indigitamentorum libri satis edocebunt. Sed omnes hi semel in unoquoque homine numinum suorum effectum repraesentant; quocirca non per omne vitae spatium novis religionibus arcessuntur. Genius autem ita nobis assiduus observator appositus est, ut ne puncto quidem temporis longius abscedat; sed ab utero matris exceptos, ad extremum vitae diem comitetur. Sed, cum singuli homines, suos tantum, modo proprios colant natales; ego tamen duplici quotannis officio huiusce religionis

5. *duplici officio - ad* quo probatur Attedium Me-
stringor. Idem exemplum, liorem diem natalem Blas,

nis adstringor. Nam, cum ex te tuaque ami- 6
 citia honorem, dignitatem, decus, atque prae-
 sidium, cuncta denique vitae praemia reci-
 piam; nefas arbitror, si diem tuum, qui te
 mihi hanc lucem edidit, meo illo proprio ne-
 gligentius celebravero; ille enim mihi vitam,
 hic fructum vitae atque ornamentum peperit.

CAPUT IV.

At, quoniam aetas a die natali initium
 sumit, suntque ante hunc diem multa, quae
 ad

fili sui etiam mortui, sin-
 gulis annis celebraffe, ex-
 hibet Martialis Lib. VIII.
 Epigr. 38.

Qui praestat pietate per-
 tinaci

Sensuro bona libertatis,
 Captet forsitan, aut vicem
 repositat.

At si quis dare nomini re-
 licto

Post manes tumulumque
 perseveret,

Quaerit quid nisi parcus
 dolere?

Refert, sis bonus, an ve-
 lis videri?

Praestat hoc, Melior, scien-
 te fama:

Qui sollennibus anxius se-
 pulchri

*Nomen non finis interire
 Blaesi,*

*Et de munifica profusus
 arca*

*Ad natalitium diem colen-
 dum*

*Scribarum memori, pias
 que turbae*

*Quod donas, facis ipse
 Blaesianum.*

*Hoc longum tibi vita
 dum manebit,*

*Hoc et post cineres erit
 tributum.*

CAP. IV. de origine ho-
 minum varias Philosopho-
 rum opiniones tradit et re-
 censet, quibuscum confe-
 rendum est, quod Lactan-
 tius de Origine Erroris Cap.
 XI. de animantibus, homi-
 ne,

ad hominum pertinent originem: non alienum videtur, de his dicere prius, quae sunt natura priora. Igitur, quae veteribus de origine humana fuerint opiniones, ex his quaedam
 2 breviter exponam. Prima et generalis quaestio inter antiquos sapientiae studiosos versata est; quod, cum constet, homines singulos ex parentum seminibus procreatos, successione prolis multa saecula propagare; alii semper homines fuisse, nec unquam, nisi ex hominibus natos, atque eorum generi caput exordiumque nullum existitisse arbitrati sunt: alii vero fuisse tempus, cum homines non essent, et his ortum aliquando principiumque natura
 3 tributum. Sed prior illa sententia, qua semper humanum genus fuisse creditur, auctores habet: Pythagoram Samium, et Ocellum Lucanum, et Archytam Tarentinum, omnesque adeo Pythagoricos. Sed et Plato Atheniensis, et Xenocrates, et Dicaearchus Messenius, itemque antiquae academiae philosophi non aliud videntur opinati. Aristoteles quoque Stagiritis,

ne, Prometheo, Deucalione, Parcis tradit.

3. *Aristoteles*. Lactantius c. l. eius sententiam de hominum origine sic exhibet:

Aristoteles autem labore se, ac molestia liberavit, dicens, semper fuisse mundum, itaque et humanum genus, et caetera, quae in

tes, et Theophrastus, multique praeterea non ignobiles Peripatetici, idem scripserunt, eiusque rei exempla dicunt, quod negent, omnino posse reperiri, avesne ante, an ova generata sint; cum et ovum sine ave, et avis sine ovo gigni non possit. Itaque et omnium, quae 4 in sempiterno isto mundo semper fuerunt, futuraque sunt, aiunt, principium fuisse nullum; sed orbem esse quendam generantium, nascentiumque, in quo uniuscuiusque geniti initium simul et finis esse videatur. Qui au- 5 tem homines aliquos primigenios divinitus naturave factos crederent, multi fuerunt, sed aliter atque aliter in hac aestimatione versati. Nam, ut omittam, quod fabulares poëtarum 6 historiae ferunt, homines primos aut Promethei molli luto esse formatos, aut Deucalionis

Pyrr-

eo sunt, initium non habere, sed fuisse semper, ac fore.

6. *Promethei.* Sic de eo Horatius Lib. I. Carm. 16. v. 13. seqq.

Fertur Prometheus addere principi

Limo coactus particulam undique

Defectam, et insani leonis

Vim stomacho apposuisse nostro.

et Lactantius l. c. *De hac hominis fictione poëtae, quamvis corrupte, tamen non aliter tradiderunt.*

Nam hominem de luto a Prometheo factum esse dixerunt. Res eos non fefellit, sed nomen artificis.

Nullas enim litteras veritatis attigerant: sed quae

pro-

Pyrrhaeque duris lapidibus esse natos; quidam
 ex ipsis sapientiae professoribus, nescio, an ma-
 gis

prophetarum vaticinio tra-
 dita, in sacrario Dei con-
 tinebantur, ea de fabulis
 et obscura opinione colle-
 cta, et depravata, ut ve-
 ritas a vulgo solet variis
 sermonibus dissipata cor-
 rumpi, nullo non addente
 aliquid ad id, quod audi-
 rant, carminibus suis
 comprehenderunt; et hoc
 quidem inepte, quod tam
 mirabile, tamque divinum
 opus homini dederunt.
 Quid enim opus fuit ho-
 minem de luto fingi, cum
 posset eadem ratione ge-
 nerari, quae ipse Prom-
 theus ex Iapeto natus est?
 qui si fuit homo, generare
 hominem potuit, facere
 non potuit. De diis autem
 illum non fuisse, poena
 eius in Caucaſo monte de-
 clarat. Sed neque patrem
 ipsius Iapetum, patrumque
 Titana quisquam deos
 nuncupavit, quia regni
 sublimitus penes Saturnum
 solum fuit, per quam divi-
 nos honores cum omnibus
 suis posteris consecutus est.
 Multis argumentis hoc sig-

mentum poetarum coargui
 potest. Factum esse dilu-
 vium ad perdendam tol-
 lendamque ex orbe terrae
 malitiam, constat inter
 omnes. Idem enim et phi-
 losophi et poetae, scripto-
 resque rerum antiquarum
 loquuntur, in eoque maxi-
 me cum prophetarum ser-
 mone consentiunt. Si ergo
 Cataclysmus ideo factus
 est, ut malitia, quae per
 nimiam multitudinem in-
 creverat, perderetur: quo-
 modo fictor hominis Pro-
 metheus fuit? cuius filium
 Deucalionem iidem ipsi
 ob iustitiam solum esse
 dicunt servatum. Quo-
 modo unus gradus, et una
 progenies orbem terrae tam
 celeriter potuit hominibus
 implere? Sed videlicet hos
 quoque sic corruperunt, ut
 illud superius, cum igno-
 rarent, et quo tempore ca-
 tacyclismus sit factus in
 terra, et quis ob iustitiam
 meruerit genere humano
 pereunte salvari, et quo-
 modo, aut cum quibus
 servatus sit, quae omnia
 pro-

gis monstrosas, certe non minus incredibiles, rationum suarum proferunt opiniones. Anaximander Milesius, videri sibi, ex aqua terraque calefactis exortos esse, sive pisces, sive piscibus simillima animalia: in his homines concrevisse, foetusque ad pubertatem intus retentos: tum demum, ruptis illis, viros mulieresque, qui se iam alere possent, processisse. Empedocles autem egregio suo carmine, quod eiusmodi esse praedicat Lucretius:

Ut vix humana videatur stirpe creatus,
tale quiddam confirmat. Primo membra singula ex terra quasi praegnante passim edita,
dein-

propheticae litterae docent.
Apparet ergo falsum esse,
quod de opificio Promethei
narrant.

Deucalionis Pyrrhaeque
duris lapidibus esse natos.
Conf. Ovidii Metam. Lib. I.
Fab. 7. v. 318. seqq. Virgilius Lib. I. Georgic. v. 61. seqq.
quo tempore primum
Deucalion vacuum lapides
iactavit in orbem:
Unde homines nati durum
genus.

et Juvenalis Satir. I. v. 81. seqq.

Ex quo Deucalion nimbis
tollentibus aequor

Navigio montem ascendit,
sortesque poposcit,
Paulatimque anima calu-
erunt mollia saxa;
Et maribus nudas ostendit
Pyrrha puellas.
nec non Hyginus Fab. CLIII.
Cataclysmus, quod nos di-
luvium vel irrigationem
dicimus, cum factum est,
omne genus humanum in-
terit, praeter Deucalionem
et Pyrrham, qui in
montem Aetnam, qui alt-
tissimus in Sicilia dicitur,
fugerant.

7. Lucretius Lib. I. v. 734

deinde coisse, et effecisse solidi hominis materiam, igni simul et humori permixtam. Cetera quid necesse est persequi? quae non capiant similitudinem veritatis? Haec eadem opinio etiam in Parmenide Velienfi fuit, pauculis exceptis ab Empedocle dissensis. Democrito vero Abderitae ex aqua limoque primum visum est homines procreatos, nec longe secus Epicurus: is enim credidit, limo calefacto uteros nescio quos radicibus terrae cohaerent-

8. in Parmenide Velienfi fuit. Est Conjectura Nagelii, quam in textum recipere nulli dubitavimus. Rationes qui tentaturus est, quas eum impulerunt ita legendi, Programmatibus eius §. 1. adeat, quod editioni nostrae praemittendum curavimus. In omnibus prioribus editionibus sic legebatur: *Haec eadem opinio etiam in Parmenide, vel in Ste* fuit.* Quis est, qui non intelligat, lacunam hanc optime esse expletam, emendationemque ipsam electissimam reliquas in dicto Programme allatas antecellere.

9. radicibus terrae - in-
crevisse. Hanc opinionem

refutat Lactantius de Orig. Erroris Cap. XII. de animalium ortu et hominum: *Aiunt, certis conversionibus coeli, et astrorum motibus maturitatem quandam extitisse animalium ferendorum, itaque terram novam semen genitale retinentem, folliculos ex se quosdam in uterorum similitudinem protulisse, de quibus Lucretius (Lib. V. v. 806.):*

*Crescebant uteri terrae
radicibus apti.*

Eosque ut maturassent, natura cogente ruptos animalia tenera profudisse. Deinde terram ipsam humore quodam, qui esset lacti similis, exuberasse, eoque

rentes primum increvisse, et infantibus ex se editis ingenitum lactis humorem, natura admi-
ni-

eoque alimento animantes esse nutritos. Quomodo autem vim frigoris, aut caloris ferre, aut vitare potuerunt, aut omnino nasci, cum sol exureret, frigus astringeret? Non erant, inquit, in principio mundi hyems, nec aestas, sed perpetua temperies, et ver æquabile. Cur ergo nihil horum fieri etiam nunc videmus? Quia semel, aiunt, fieri necessarium fuit, ut animalia nascerentur: postquam vero esse coeperunt, concessa hinc facultate generandi, et terra parere desit, et temporis conditio mutata est. O quam facile est, redarguere mendacia? primum, quod nihil potest esse in hoc mundo, quod non sic permaneat, ut incoepit. Nec enim Sol et Luna, et astra tunc non erant, aut cum essent, meatus non habebant, aut non divina moderatio, quæ cursus eorum temperat, et gubernat, cum ipsis simul

esse coeperit. Deinde, quod si ita sit, ut dicunt, providentiam esse necesse est: et in id ipsum incidunt, quod maxime fugiunt. Nondum enim natis animalibus, aliquis utique providit, ut nascerentur: ne orbis terræ desertus, atque incultus horreret: ut autem e terra sine officio parentum nasci possent, necesse est, magna ratione esse provisum: deinde ut humor ille concretus e terra in varias imagines corporum fingeretur, item ut e folliculis, quibus tegebantur, accepta vivendi sentiendique ratione, tanquam ex alvo matrum profunderentur. Mirabilis inextricabilisque provisio est. Sed putemus id quoque casu accidisse: illa certe, quæ sequuntur fortuita esse non possunt, ut terra continuo lacte manaret, ut aëris temperies esset aequalis. Quæ, si constat idcirco, esse facta, ut animalia recens edita vel haberent alimentum, vel non habe-

nistrante, praeuisse, quos, ita educatos et
 10 adultos, genus hominum propagasse. Zenon
 Citticus, Stoicae sectae conditor, principium hu-
 mano generi ex novo mundo constitutum pu-
 tavit, primosque homines ex solo adminiculo
 divini ignis, id est, Dei providentia genitos.
 11 Denique, etiam vulgo creditum est, ut pleri-
 que genealogiae auctores sunt, quarundam
 gentium, quae ex adventitia stirpe non sint,
 principes terrigenas esse, ut in Attica, et Ar-
 cadia, Thessaliaque, eosque *αὐτόχθονας* vocari:
 ut in Italia poeta cecinit: *Nymphas in-*
digenasque Faunos nemora quaedam tenuis-
se, non difficile rudis antiquorum credulitas
 rece-

rent periculum: necesse est, ut aliquis divina nescio qua ratione provide-rit. Quis autem potest providere, nisi Deus? etc.

10. Zenon Citticus - putavit - homines Deo providentia genitos. Quae opinio verissima est, et cum sana non tantum ratione, sed etiam cum sacrae scripturae dictis omnino congruit. Id opinionis Stoicorum fuisse vel adfirmat Lactantius l. c. Cap. XI. Nam Stoici animantium fabricam divinae solertiae tribuunt.

11. *αὐτόχθονας*, indigenas, in ipsa terra natos, ex *αὐτός* et *χθών* terra, idem quod terrae filios. Eodem modo Juvenalis *gigantum fraterculus*, Perlique terrae progenies sunt interpretandi.

in Italia poeta cecinit, nimirum Virgilius Lib. VIII. Aeneid. v. 314. seqq.

Haec nemora indigenae Fauni Nymphaeque tenebant,

Gensque virum truncis et duro robore nata: etc.

recepit. Nunc vero eo licentiae processit In-12
bido, ut vix auditu ferenda confingant. Post
hominum memoriam, progeneratis iam genti-
bus, et urbibus conditis, homines e terra di-
versis modis editos, ut in Attica fertur re-
gione Erichthonius ex Vulcani semine humo
exortus: et in Colchide, vel in Boeotia con-
finitis

12. *Erichthonius.* Lectu dignum, quid de eius ortu iudicavit Lactantius de falsa religione Cap. XVII. Sed ne illae quidem virgines illibatam castitatem servare potuerunt. Unde enim putemus Erichthonium esse natum? an ex terra, ut poetæ videri volunt? At res ipsa clamat. Nam cum Vulcanus diis arma fecisset, eique Jupiter optionem dedisset praemii, quod vellet, postulandi, iurassetque (ut solebat) per infernam paludem, se nihil negaturum: tunc faber claudus Minervæ nuptias postulavit. Hic Jupiter Optimus Maximus tanta religione constrictus, abnuere non potuit: Minervam tamen monuit repugnare, pudicitiamque defendere. Tum in illa

colluctatione Vulcanum in terram profudisse aiunt semen, unde sit Erichthonius natus, idque illi nomen impositum ἀπὸ τῆς ἔριδος, καὶ χθονός, id est, ex certamine, atque humo.

vel pro et:

armati partus. Conf. Ovidius Lib. III. Metam. Fab. I. v. 95. seqq.

Dum, spatium victor victi considerat hostis (i. e. serpentis),

Vox subito audita est: neque erat cognoscere promptum,

Unde; sed audita est.

Quid, Agenore nate, (i. e. Cadme) peremptum

Serpentem spectas? et tu spectabere serpens,

Ille diu pavidus, pariter cum mente colorem

litis anguis dentibus armati partus: e quibus,
mutua caede inter se necatis, pauci superasse
traduntur, qui in conditu Thebarum Cadmo
inte-

*Perdiderat; gelidoque co-
mae terrore rigeant,
Ecce viri faulrix superas
delapsa per auras
Pallas adest: motaeque
iubet supponere terrae
Vipereos dentes populi in-
crementa futuri.
Patet: et ut presso sulcum
patefecit aratro,
Spargit humi iuffos mor-
talia semina dentes.
Inde (fide maius) glebae
coepere moveri:
Primaque de sulcis acies
apparuit hastae.
Tegmina mox captum
picto nutantia cono:
Mox humeri pectusque,
onerataque brachia
telis
Existunt: crescitque seges
clypeata virorum.
Sic, ubi tolluntur festis
aulaea theatri,
Surgere signa solent; pri-
mumque ostendere vul-
tum;
Cetera paulatim: placi-
doque educta tenore
Tota patent; imoque pedes
in margine ponunt.*

*Territus hoste novo Cad-
mus capere arma para-
bat:
Necape, de populo, quem
terra creaverat, unus
Exclamat; nec te civilibus
insere bellis,
Atque iia terrigenis rigido
de fratribus unum
Cominus ense ferit: iaculo
cadit eminus ipse.
Hic quoque, qui leto dede-
rat, non longius illo
Vivit, et expirat, modo
quas acceperat, auras.
Exemploque pari surit
omnis turba: suoque
Marte cadunt subiti per
mutua vulnera fratres.
Jamque brevis spatium vi-
tae sortita iuventus
Sanguineam trepido plan-
gebant pectore ma-
trem;
Quinque superstibus: quo-
rum fuit unus Echion.
Is sua jecit humi monitu
Tritonidis arma;
Fraternaeque fidem pacis
petiitque deditque.
Hos operis comites habuit
Sidonius hospes;*

Cum

fuerint adiumento. Nec non in agro Tarqui-¹³niensi puer dicitur exaratus, nomine Tages, qui disciplinam cecinerit extispicii: quam Lucumones, tam Etruriae potentes, exscripserunt.

CAPUT V.

Hactenus de prima hominum origine. Ceterum, quae ad praesentes nostras pertinent natales, eorumque initia, quam potero compendio, dicam. Igitur, semen unde exeat, inter

Cum posuit iussam Phoebæis sortibus urbem.
Natal. Com. Mytholog. p. 918. Mars, vel ut aliis magis placuit, Pallas iussit Cadmum seminare alteram partem dentium exemptorum ex ore serpentis: e quibus satis fabulantur natos esse homines permultos, qui sese mutuis vulneribus ingenio atque artificio Cadmi trucidarunt, Pherecydes scriptum reliquit libro quinto historiarum, Martem ac Palladem dimidium illorum dentium ejus draconis dedisse Cadmo, cum dimidium reservatum sit postea Aetae regi Colchorum.

¹³. Tages. De quo Festus: Tages nomine, Genii filius, nepos Jovis, puer dicitur disciplinam aruspicii dedisse duodecim populis Etruriae. Vide et Lucan. I. v. 584. et 637.

extispicii, i. e. artis illius extispicum vel haruspicum ab extis animalium conspectis, quae erat vetusta superstitio, divinandi.

CAP. V. 1. semen unde exeat. Hoc ita illustrat Lactantius Libro de Officio Dei Cap. XII. de utero, et conceptione, et sexibus: *Vena in maribus, quae semen continet duplex est, paulo interior, quam illud*

2 inter sapientiae professores non constat. Parmenides enim, tum ex dextris, tum e laevis partibus derivari putavit. Hipponi vero Metapontino, sive, ut Aristoxenus auctor est, Samio, ex medullis profluere semen videtur: idque eo probari, quod post admissionem pecudum, si quis, qui matres sunt, perimat, medullas utpote exhaustas non reperiatur. Sed hanc opinionem nonnulli refellunt, ut Anaxagoras, Democritus, et Alcmaeon Crotoniates. 3 Hi enim post gregum contentionem non medullis modo, verum et adipe, multaue carne mares exhauriri respondent. Illud quoque ambiguum facit inter auctores opinionem, utrumne ex patris tantummodo semine partus

hud humoris obsceni receptaculum. Sicut enim renes duo sunt, itemque testes: ita et venae seminales duae, in una tantum compage cohaerentes: quod videmus in corporibus animalium, cum interfecta patefiunt: sed illa dexterius masculinum continet semen, sinisterius foemininum: et ideo in toto corpore pars dextra masculina est, sinistra vero foeminina.

2. *ex medullis profluere.*
Lactantius l. c. *Ipsum se-*

men quidam putant ex medullis tantum, quidam ex omni corpore ad venam genitalem confluere et crescere. Sed hoc humana mens quomodo fiat, non potest comprehendere.

4. *utrumne ex patris tantummodo semine - an etiam ex matris partus nascatur.*

Veteres Philosophi de hac re valde dissenserunt, ut noster docet, recentiores medici vero probarunt, utrumque maris aequae ac foeminae semen ad procreandam sobolem esse necessarium.

tus nascatur, ut Diogenes, et Hippon, Stoici-
que scripserunt, an etiam ex matris, quod
Anaxagorae et Alcmaeoni, nec non Parmeni-
di, Empedoclique, et Epicuro visum est.
Quae differens, non definite se scire, Alc-
maeon confessus est, ratus, neminem posse
perspicere.

CAPUT VI.

Empedocles, quem in hoc Aristoteles se-
quutus est, ante omnia cor judicavit increfces-
cere, quod hominis vitam maxime contineat.
Hippon vero, caput, in quo est animi princi-
pale. Democritus alvum cum capite, quae
plurimum habent ex inani. Anaxagoras ce-
rebrum,

CAP. VI. I. *Empedocles-
cor judicavit increfcere. Aristoteles eandem fovebat
sententiam, ut nofter at-
tulit, Lactantius vero eam
c. l. fufius enumerat: Con-
ceptum igitur Varro et Ari-
stoteles fic fieri arbitran-
tur: Aiunt enim, non tan-
tum maribus inefse femen,
verum etiam foeminis, et
inde plerumque matribus
fimiles procreari, fed ea-
rum femen fanguine efse
purgatum. Quod fi recte
cum virili miftum fit, utra-*

*que concreta, et fimul coa-
gulata informari: et pri-
mum quidem cor hominis
confingi, quod in eo fit et
vita hominis, et fapientia:
denique totum opus qua-
dragesimo die confumma-
ri. Ex abortionibus haec
fortaffe collecta funt. In
avium tamen foetibus pri-
mum oculos fingi dubium
non eft, quod in ovis fae-
pe deprehendimus. Unde
fieri non poffe arbitror,
quin fictio a capiteumat
exordium.*

rebrum, unde omnes sunt sensus. Diogenes Apolloniates ex humore primum carnem fieri existimavit, tum ex carne ossa, nervosque, et ceteras partes enasci. At Stoici una totum infantem figurari dixerunt, ut una nascitur, aliturque: sunt, qui id opinentur fieri ipsa natura, ut Aristoteles, atque Epicurus: sunt, qui potentia spiritus semen comitantis, ut Stoici ferme universi: sunt, qui aethereum calorem inesse arbitrentur, qui membra disponat, Anaxagoram secuti. Utcunque tamen formatus infans, quemadmodum in matris utero alatur, duplex opinio est. Anaxagorae enim, ceterisque compluribus, per umbilicum cibus administrari videtur; at Diogenes et Hippon existimarunt, esse in alvo prominens quiddam, quod infans ore apprehendat, ex eoque alimentum ita trahat, ut, cum editus est, ex matris uberibus. Ceterum, ut mares, feminaeve nascantur, quid causae esset, varie ab iisdem philosophis traditum est. Nam, ex quo parente feminis amplius fuit, ejus sexum repraesentari dixit Alcmaeon; ex feminibus autem tenuioribus feminas, ex densioribus mares fieri, Hippon

4. *ut mares feminaeve nascantur* etc. Iis temporibus variae de hac re extiterunt opiniones, nec hodie in aprico est, et inter naturae curiosos valde discutatur, quid utriusque sexus propagationem efficiat.

pon affirmat. Utrius vero parentis principium 5
 sedem prius occupaverit, ejus reddi naturam
 Democritus retulit. At, inter se certare femi-
 nas, et mares, et, penes utrumque victoria
 fit, ejus habitum referri, auctor est Parmeni-
 des. Et e dextris partibus profuso semine ma-

res

6. e dextris partibus-ma-
 res gigni, at e laevis fe-
 minas. Eidem sententiae
 arridet Lactantius, et ex
 loco ad caput praecedens
 allato satis superque adpa-
 ret. Addimus his et opinio-
 nem suam de utero, quae c.l.
 multo infra est obvia, atque
 Anaxagorae Empedoclisque
 sententiam confirmat: *Item*
in foeminis uterus in duas
se dividit partes, quae in
diversum diffusae ac refle-
xae circumplicantur, sicut
arietis cornua. Quae
pars in dextram retorque-
tur, masculina est: quae
in sinistram foeminina. —
 Quis est, qui credat, hanc
 opinionem nostra aetate
 tanquam novum inventum
 et mysterium, ut auctor ven-
 ditabat, magnaue ostenta-
 tione singulari in libel-
 lo, qui uno solido vel au-
 reo, ut ipse in praefatione
 profitetur, erat solvendus,

in lucem edebat, recoctam
 esse, nisi res lippis et ton-
 soribus esset nota. Libelli
 titulus est: *Völlig entdeck-*
tes Geheimniß der Natur,
sowohl in der Erzeugung
des Menschen, als auch in
der willkührlichen Wahl
des Geschlechts der Kin-
der, von Johann Chri-
stoph Hencke, Organist
bei der Kirche St. Martin
in Hildburghausen. Zu
bekommen beym Verfasser.
Braunschweig, 1786. 224.
Seit. ohne die Vorrede in 8.
 Electionem sexus in pro-
 creanda sobole a testibus
 eorumque erectione depen-
 dere asserit pag. 203. seqq. et
 si quis puerum procreaturus
 est, ante omnia operam na-
 vet, ut testiculus dextris par-
 tibus se levet, ex eoque se-
 men profluat, si quis vero
 puellam, eodem modo al-
 laboret, ut sinistris parti-
 bus se erigat testiculus, at-
 que

res gigni, at e laevis feminas, Anaxagoras, Empedoclesque consentiunt: quorum opinio-

nes,

que ex eo semen se profundat. Liquet ex his, auctorem nil novi invenisse, et Anaxagorae Empedoclisque nec non Hippocratis opinionem de hac re saltem recoquisse, quam etiam Lactantius abhinc multis jam amplexus est annis. Henckii opinio interea refutatur in Libello, qui inscribitur: *Die Erzeugung des Menschen. Ein Lesebuch für Ehe lustige, Eheleute, Jünglinge und Jungfrauen. (Stendal bey D. C. Franzen und Grosse, 1792. in 8.)* a pag. 192 — 231. et demonstrat, non fieri posse, ut quis sexum in procreanda lobole eligat, quia ex anatomicis observationibus liquet, omnia dependere a casu, quod ovulum masculinum vel foemininum semine maris foecundum reddatur.

de similitudine librorum. de qua Lactantius c. l. ejusmodi: *Similitudines autem in corporibus filiorum sic fieri putant: Cum semina inter se permista coalescunt: si virile superave-*

rit, patri similem provenire, sive marem, seu foeminam: si muliebrem praevaluerit, progentem cujusque sexus ad imaginem respondere maternam. Id autem praevalat e duobus, quod fuerit uberius: alterum enim quodammodo amplectitur ac includit. Hinc plerumque fieri solet, ut unus tantum lineamenta praetendant. Si vero aequa fuerit ex pari semine permistio, figuras quoque misceri, ut soboles illa communis aut neutrum referre videatur, quia totum ex altero non habet, aut utrumque, quia partem de singulis mutuata est. Nam in corporibus animalium videmus aut confundi parentum colores, ac fieri tertium neutri generantium simile, aut utriusque sic exprimi, ut discoloribus membris per omne corpus concors mixtura varietur. Disparis quoque naturae hoc modo fieri putantur: Cum forte in lacvam uteri partem

ma-

nes, ut de hac specie congruae, ita de similitudine liberorum sunt dispariles. Super qua

re

masculinae stirpis semen incidere, marem quidem gigni, opinatio est; sed quia sit in foemina parte conceptus, aliquid in se habere foemineum, supra quam decus virile patitur, vel formam insignem, vel nimium candorem, vel corporis laevitatem, vel artus delicatos, vel staturam brevem, vel animum imbecillum, vel ex his plura. Item si partem in dextram semen foemini sexus influxerit, foeminam quidem procreari: sed quoniam in masculina parte concepta sit, habere in se aliquid virilitatis, ultra quam sexus ratio permittat, aut valida membra, aut immoderatam longitudinem, aut fuscum colorem, aut hispidam faciem, aut vultum indecorum, aut vocem robustam, aut animum audacem, aut ex his plura. Si vero masculinum in dextram, foemininum in sinistram pervenerit, utrosque foetus recte proveni-

re, ut et foeminis per omnia naturae suae decus constet, et maribus tam mente, quam corpore robur virile servetur. Illud vero ipsum quam mirabile institutum Dei est, quod ad conservationem generum singulorum, duos sexus maris ac foeminae machinatus est, quibus inter se per voluptatis illecebras copulatis, successiva soboles pareretur, ne omne genus viventium conditio mortalitatis extingueret. Sed plus roboris maribus attributum est, quo facilius ad patientiam jugi maritalis foeminae cogarentur. Vir itaque nominatus est, quod major in eo vis est, quam in foemina, et hinc virtus nomen accepit. Item mulier (ut Varro interpretatur) a mollitie est dicta, immutata et detracta littera, velut mollier: cui suscepto foetu, cum partus appropinquare coepit, turgescentes mammae dulcibus succis distenduntur, et ad nu-

tri-

re Empedoclis disputata ratio talis profertur.

- 7 Si par calor in parentum seminibus fuerit, patri similem marem procreari; si frigus, feminam matri similem. Quod si patris calidum erit, et frigidum matris, puerum fore, qui matris vultum repraesentet; at si calidum matris, patris autem fuerit frigidum, puellam futuram, quae patris reddat similitudinem.
- 8 Anaxagoras autem ejus parentis faciem referre liberos judicavit, qui feminis amplius contulisset. Ceterum, Parmenidis sententia est, cum dexteræ partes semina dederint, tunc filios esse patri similes; cum laevæ, tunc matri.
- 9 Sequitur vero de geminis, qui, ut aliquando nascantur, modo feminis fieri Hippon raturus est. Id enim, cum amplius est, quam uni satis fuerit, bifariam deduci. Id ipsum ferme Empedocles videtur sensisse: nam causas quidem, cur divideretur, non posuit: tantummodo ait, si utrumque sedes aequè calidas occupaverit, utrumque marem nasci: si
- fri-

trimenta nascentis fontibus lactis foecundum petus exuberat. Nec enim decebat aliud, quam ut sapiens animal a corde altmoniam duceret. Idque ipsum solertissime com-

paratum est, ut candens ac pinguis humor teneritudinem novi corporis irrigaret, donec, ad capiendas fortiores cibos, et dentibus instruatur, et viribus roboretur.

frigidas aequae, utramque feminam; si vero alterum calidiorum, alterum frigidiorum, dispari sexu partum futurum.

CAPUT VII.

Supereft dicere de temporibus, quibus partus soleant esse ad nascendum maturi. Qui locus eo mihi cura majore tractandus est, quod quaedam necesse est, de astrologia, musica et arithmetica attingere. Jam primum, 2 quoto post conceptionem mense infantes edi soleant, frequenter inter veteres agitatum, non convenit. Hippon Metapontinus a septimo ad

CAP. VII. 2. *nondum convenit.* Interea Jure Romano septimus mensis determinatus est, quo partus perfectus nasci possit. Cf. L. 12. Dig. de statu hom. (Lib. I. Tit. IV.) *Septimo mense nasci perfectum partum, jam receptum est propter auctoritatem doctissimi viri Hippocratis: et ideo credendum est, cum qui ex justis nuptiis septimo mense natus est, justum filium esse.* Omnes antiqui recentioresque scriptores consentire videntur, nullum ante septimum men-

sem edi posse partum vitalem, quia infans intra hoc spatium maturitatem adsequi non potest. Quo factum est, ut legibus Romanis cautum sit, quemlibet partum intra septem menses editum esse abortum, nec vivere posse, ut ex L. 2. Cod. de posthum. hered. instit. l. exhered. (L. VI. T. XXIX.) adparet. Cf. etiam *Ueber die physische Erfordernisse der Erbfähigkeit der Kinder, von D. W. G. Ploucquet, der Arzneygelahrtheit Professoren in Tübingen. (Tübingen, bey J. F.*

ad decimum mensem nasci posse existimavit, nam septimo partum jam esse maturum, eo quod in omnibus numerus septenarius plurimum possit. Siquidem septem formemur mensibus, additisque alteris recti consistere incipiamus, et post septem menses dentes nobis innascantur, iidemque post septimum cadunt annum, quarto decimo autem pubescere solemus. Sed hanc a septem mensibus incipientem

J. F. Heerbradt. 1779. 8.) pag. 72. seq.

2. *numerus septenarius plurimum possit.* Hujus Hipponis Megapontini sententiam de septenarii numeri effectu in edendo partu et Hippocrates, cujus auctoritas in ferendis legibus Romanis, quae legitimum partum concernunt, invaluit, amplexus est: *Ἐπτήμηστος ὁ αἰὼν — φύσιος ἀνάγκη, διότι ἐν ἑπτὰ τετάρτων ἐκαστὰ διοικείται. Περί σαρκεων.*

post septimum cadunt annum. Plinius in Hist. Nat. autem affirmat dentes decidere septimo anno.

quarto decimo anno aut. pubescere solent. Di-

scrimen inter masculorum foeminarumque pubertatem esse, haud res est incognita, eaque de re fieri potest, ut plena pubertas a decimo quarto anno ad annum decimum octavum usque extenderetur, ex Jure Romano enim masculi decimo octavo anno demum, foeminae vero decimo quarto puberes sunt, secundum l. 14. §. 1. D. de aliment. vel cibari. legat. (Lib. XXXIV. Tit. 1.)

3. *Sed hanc — maturitatem — ad decimum perductam.* Hic vel deficit verbum accusativum cum infinitivo regens, vel nominandi casus locum habeat et forsitan legendum: *Sed haec a septem mensibus inci-*

tem maturitatem, usque ad decimum perductam: ideo, quod in aliis omnibus haec eadem natura est, ut septem mensibus, annisve, tres aut menses, aut anni, ad confirmationem accedant. Nam dentes septem mensium infanti 4 nasci, et maxime decimo perfici mense: septimo anno primos eorum excidere, decimo ultimos; post decimum quartum annum nonnullos, sed omnes intra septimum decimum annum pubescere. Huic opinioni in parte aliqua repugnant alii, alii in parte consentiunt. Nam septimo mense parere mulierem posse, 5 plurimi affirmant, ut Theano Pythagorica, Aristoteles Peripateticus, Diocles, Evenor, Straton, Empedocles, Epigenes, multique praeterea; quorum omnium consensus Euthyphro-

nem

incipiens maturitas usque ad decimum perducta scilicet est, accusandi casus enim non ad sequens referri potest verbum *accedunt*, quod dandi casum regit, et ad rationem allatam, quam ob rem maturitatis spatium ad decimum mensem usque sit prorogatum, pertinet, vel supplendum verbum: *credo, arbitror, censeo, puto vel existimo*, et sic legendum: *Sed hanc a sep-*

tem mensibus incipientem maturitatem, usque ad decimum perductam scilicet esse credo etc.

4. *ultimos* qui postremi post annos septem nascuntur et *κατ' ἄγες*, a Varro- ne autem *genuini* dicuntur, quos Plinius in Hist. Nat. Lib. XI. cap. 37. tamen post annum vicesimum nasci tradidit.

nem Cnidium non deterret, id ipsum intrepide pernegantem. Contra eum ferme omnes, Epicharmum secuti, octavo mense nasci negaverunt. Diocles tamen Carystius, et Aristoteles Stagirites, aliter senserunt. Nono autem, et decimo mense, tum Chaldaei plurimi et idem mihi supra nominatus Aristoteles, edi posse partum putaverunt; neque Epigenes Byzantius nono posse fieri contendit; nec Hippocrates Cous decimo. Ceterum undecimum mensem Aristoteles solus recipit, ceteri universi improbarunt.

CAP.

6. undecimum mensem Aristoteles Lib. VII. Histor. Anim. cap. 4. Τὰ μὲν ἔνθα ἀλλὰ ζῶα μοναχῶς ποιεῖται τὴν τῆ τόνου τεκείωσιν (εἰς γὰρ ὠρίσαι τῆ τόνου χρόνος πᾶσιν) ἀνθρώπων δὲ πολλοὶ μόνον τῶν ζῶων. Καὶ γὰρ ἑπταμῆνα, καὶ ὀκταμῆνα, καὶ ἐννεαμῆνα γίνονται, καὶ δεκάμῆνα τὸ πλεῖστον. Ἐνιαὶ δὲ ἐπιλαμνῶσιν καὶ τῆ ἑνδεκάτε μηνός. Quam opinionem etiam post Aristotelem fovebat Plinius in Hist. Nat.

Lib. VII. cap. 5. Caeteris animalibus statum et pariendi et partus gerendi tempus est: Homo toto anno et incerto gignitur spatio. Alius septimo mense, alius octavo, et usque ad initia decimi undecimique. Recentiores pariendi tempus usque ad decimum tertium extenderunt mensem, et, partui nullum certum tempus in universum tribui posse, ostenderunt. Heister in Dissert. Qua partus tredecimestris pro legitimo habitus proponitur. Varias veterum recentiorumque de consueto pariendi tempore opi-

CAPUT VIII.

Sed nunc Chaldaeorum ratio breviter tractanda est, explicandumque, cur septimo mense, et nono, et decimo, tantummodo posse nasci homines arbitrentur. Ante omnia igitur 2 dicunt, vitamque nostram, stellis tam vagis, quam stasis, esse subjectam, earumque vario mul-

opiniones congestit accurateque mentis trutina examinavit Ploucquet l. c. pag. 69. seqq. De eodem argumento etiam adeundus Roederer in *Diff. de temporum in graviditate et partu aestimatione.*

CAP. VIII. 1. *Chaldaeorum*, populi Orientis, Arabiae proximi, qui astrologiae et mathematicae scientiae quam maxime operam dederunt, hinc de iis Strabo Lib. VII. *Constat nusquam diligentius severiusque mathematica studia excolta fuisse, quam apud Chaldaeos.* Et Cicero de Divinat. *Chaldaei, non ex artis, sed ex gentis vocabulo nominati, diuturna observatione siderum scientiam putantur effecisse, ut praedici posset, quid*

cuique eventurum, et quo quisque fato natus esset. Adde Gellium Noct. Attic. Lib. XIV. cap. 1. qui Chaldaeorum disciplinam vanam esse declarat.

2. *stellis tam vagis, quam stasis.* Stellae vagae vel errantes sunt planetae, quorum sunt septem, Saturnus, Jupiter, Mars, Sol, Venus, Mercurius et Luna, statae vero sunt fixae, quae non moventur, et in orbe signifero statum habent locum. Chaldaei censebant, varias constellationes conceptionis tempore in hominum animos influere, stellarumque diversam naturam efficere, ut uniuscujusque hominis temperamentum aliquid a natura hujus stellae, in cuius constellatione ejus facta sit conceptio, mutuetur.

multiplicique cursu, genus humanum gubernari, sed ipsarum motus, schemataque, et effectus, a sole crebro immutari. Nam, ut aliae occasum, nonnullae stationem faciant, nosque omnes dispari sua temperatura afficiant, solis fieri potentia. Itaque eum, qui stellas ipsas, quibus movemur, permovet, animam nobis dare, qua regamur; potentissimum in nos esse, moderarique, quando post conceptionem veniamus in lucem; sed hoc per tres facere conspectus. Quid autem sit conspectus, et quot ejus genera, ut liquido perspicui possit, paucis praedicam.

4 Circulus est, ut ferunt, signifer, quem Graeci vocant ζωδιακὸν; in quo sol, et luna, ceteraeque stellae vagae feruntur. Hic in duodecim partes, totidem signis redditas, aequabiliter divisus est. Cum sol annuo spatio metitur:

3. *conspectus* idem quod siderum positus sive constellationis, si nimirum sol ex duodecim signis unum ingreditur, siderum positus mutari solet, novusque conspectus oritur.

4. *Circulus signifer* idem quod orbis signifer seu animalis, quem sol intra anni spatium percurrere solet. Sunt duodecim signa in animalium formam figura-

ta, nimirum Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Libraque, Scorpius, Arcitenens, Caper, Amphora vel Aquarius, Pisces, quae orbem hunc signiferum constituunt. Quolibet mense Sol horum signorum unum ingreditur, in eoque moratur. Cicero de Divinat. *Viam quandam esse ajunt signifero in orbe, qui ζωδιακὸς dicitur.*

tur: ita in uno quoque signo ferme unum mensem moratur. Sed signum quodlibet cum ceteris singulis habet mutuum conspectum, non tamen uniformem cum omnibus: non validiores alii, infirmiores alii habentur. Igitur, quo tempore partus concipitur, sol in aliquo signo sit necesse; et in aliqua ejus particula, quem locum conceptionis proprie appellant. Sunt autem hae particulae in unoquo- 5 que signo tricenae, totius vero zodiaci numero CCCLX: has Graeci *μοίρας* cognominarunt: eo videlicet, quod deas Fatales *μυκτα* *μοίρας*. Et hae particulae nobis veluti

fata

5. *deas Fatales, i. e. tres Parcas, quae ex veterum superstitione fata hominum dirigere consueverunt. De quibus Lactantius Lib. II. de Origine erroris cap. XI. Omnia enim tribus temporibus contineri necesse est, praeterito, praesenti, futuro. Praeteriti est origo, praesentis substantia, futuri dissolutio. Quae omnia in singulis hominibus apparent: incipimus enim cum nascimur: et sumus, cum vivimus: et desinimus, cum interimus. Unde etiam*

tres Parcas esse voluerunt: unam, quae vitam hominibus ordiatur: alteram, quae contexit: tertiam, quae rumpat ac finiat. In toto autem genere hominum quia solum praesens tempus apparet: ex eo tamen et praeteritum, id est, origo colligitur, et futurum, id est, dissolutio. Nam quoniam est, apparet aliquando coepisse; esse enim nulla res sine exordio potest, et quia coepit, apparet, quandoque desitura. Nec enim potest id totum esse immor-

fata sunt: nam, qua potissimum oriente nascantur, plurimum refert. Sol ergo, cum in proximum signum transcendit, locum illum conceptionis, aut imbecillo videt conspectu, aut etiam nec conspicit: nam plures, proximantia sibimet zodia, invicem se videre omnino negaverunt. At, cum in tertio est signo, hoc est, uno medio interposito, tunc primum illum locum, unde profectus est, videre dicitur, sed valde obliquo et invalido lumine; qui conspectus vocatur κατ' ἐξάγωνον, qui sextam partem circuli subtendit. Nam si, ut a primo zodio ad tertium, sic a tertio ad quintum, inde porro ad septimum, ac deinde alternae lineae emittantur, hexagoni aequilateralis forma in eodem circulo scriberetur.

7 Hunc quidam conspectum non usquequaque rece-

tale, quod ex mortalibus constat. Nam sicut universi per singulos interimus, fieri potest, ut aliquo casu omnes simul, vel sterilitate terrarum, quae accidere vel particulatim solet; vel pestilentia ubique diffusa, quae singulas urbes, atque regiones plerumque populatur: vel incendio in orbe missa, quale iam fuisse sub Phaë-

tonte dicitur: vel diluvio aquarum, quale sub Deucalione traditur, cum praeter unum hominem genus omne deletum est.

6. Zodia i. e. signa coelestia in Zodiaco seu circulo signifero a graeco ζώδιον, animalculum.

proximantia i. e. quae sibimet proxima sunt.

κατ' ἐξάγωνον, secundum sexangulum.

receperunt, quod minimum ad maturitatem partus videatur conferre. Cum vero in quarta 8 tum signum pervenit, et media duo sunt, videt *κατὰ τετράγωνον*: quoniam illa linea, qua visus pertendit, quartam partem orbis abscidit. Cum autem in quinto est, tribus inter- 9 iacentibus mediis, *κατὰ τρίγωνον* adspicit. Nam tertiam signiferi partem visus, ille metitur. Quae duae visiones *τετράγωνοι* et *τρίγωνοι* perquam efficaces, incrementum partus multum adminiculant. Ceterum a loco sexto 10 conspectus omni caret efficientia: ejus enim linea nullius polygoni afficit latus. At a septimo zodio, quod est contrarium, plenissimus potentissimusque conspectus, quosdam jam maturos infantes educit, qui septemmeses appellantur, quia septimo mense nascuntur. At, si intra hoc spatium maturescere uterus 11 non potuerit; octavo mense non editur: (ab octavo enim signo, ut a sexto, inefficax visus)

8. *κατὰ τετράγωνον*, i. e. secundum quadratum sive ex quadrato.

κατὰ τρίγωνον, i. e. secundum triangulum vel ex triangulo.

10. *nullius polygoni afficit latus*, i. e. mathemati-

cae nullius figurae ex pluribus angulis consistentis latus tangit, ideoque inefficax.

11. *inefficax visus* est quilibet, quam sol neque ex linea triangulari neque ex sexangulari neque e diame-

tro

12 sus) sed vel nono mense, vel decimo. Sol enim a nono zodio particulam conceptionis rursus conspicit *κατὰ τρίγωνον*, et a decimo *κατὰ τετράγωνον*. Qui conspectus, ut supra 13 jam dictum est, perquam efficaces sunt. Ceterum, undecimo non putant nasci, quia languido jam radio infirmum lumen *καθ' ἐξάγωνον* mittatur. Multo minus duodecimo, unde conspectus pro nullo habetur: itaque secundum rationem hanc *ἑπτάμηνοι* nascuntur *κατὰ διάμετρον*, *ἑννεάμηνοι* autem *κατὰ τρίγωνον*, *δεκάμηνοι* vero *κατὰ τετράγωνον*.

CAP. IX.

tro conspiciere potest, positiones enim siderum variae inter se efficaciam procreant, vel non.

13. *undecimo non putant nasci*, nititur enim Chaldaeorum principium de pariendi tempore in hoc fundamento: quo conjunctior et remotior sol a conceptionis signo est, eo inefficacior, nec partum promovere potest, quia solis radii viribus sunt destituti, signum conceptionis quam maxime remotum efficax reddendi, quamvis id ex sexangulo conspiciat.

ἑπτάμηνοι nascuntur *κατὰ διάμετρον*, i. e. septemmeses nascuntur ex

diametro, quia sol conceptionis signum ex linea recta circuli conspicit, diameter vel dimetiens enim est linea recta, quae ab una circuli extremitate ad alteram ducitur.

ἑννεάμηνοι autem *κατὰ τρίγωνον*, i. e. novemmeses autem ex triangulo.

δεκάμηνοι vero *κατὰ τετράγωνον*, i. e. decemmeses vero ex sexangulo, quia visiones sexangulares et triangulares sunt perquam efficaces, conspectus a septimo signo coelesti vero efficacissimus, quoniam sol septimum ex diametro conspicit signum.

CAPUT IX.

Hac Chaldaeorum sententia explicata, transeo ad opinionem Pythagoricam, Varroni tractatam in libro, qui vocatur Tubero, et intus inscribitur, de origine humana. Quae quidem ratio praecipue recipienda ad veritatem proxime videtur accedere. Alii enim plerique, cum omnes partus non uno tempore fiant maturi, una tamen eademque tempora omnibus conformandis dederunt: ut Diogenes Apolloniates, qui masculis, ait, corpus quatuor mensibus formari, et feminis quinque, vel Hippon, qui diebus sexaginta infantem scribit formari; et quarto mense carnem fieri concretam, quinto unguis, capillumque nasci; septimo jam hominem esse perfectum. Pythagoras autem (quod erat credibilis) dixit, partus esse genera duo, alterum septem mensium, alterum decem: sed priorem aliis dierum numeris conformari, aliis posteriorem: eos vero numeros, qui in unoquoque partu aliquid afferunt mutationis, tum autem semen in sanguinem, aut sanguis in carnem, aut caro in hominis figuram convertitur, inter se collatos rationem habere eam, quam voces habent, quae in musica σύμφωνοι vocantur.

CAP. X.

CAP. IX. 3. σύμφωνοι, moniam constituunt, et inter se consentiunt. Pythagorae

Sed haec, quo sint intellectu apertiora, prius aliqua, de musicae regulis huic loco necessaria, dicentur; eo quidem magis, quod
 2 ea dicam, quae ipsis musicis ignota sunt. Nam sonos scienter tractavere, et congruenti ordine reddidere illos: ipsis autem sonis motuum modum, mensuramque invenere geometrae
 3 magis, quam musici. Igitur musica est scientia bene modulandi: haec autem est in voce, sed vox alias gravior mittitur, alias acutior. Singulae tamen voces simplices, et utcunque missae, φθόγγοι vocantur. Discrimen vero, quo alter φθόγγος acutior est, alter gravior,
 4 appellatur διάστημα. Inter infimam, summamque

gorae principium enim erat, celeriore aequae ac ferotiniorem formationem partus inter se eandem harmonicam relationem habere, quam musica, quae, nisi voces inter se consentiant, harmoniam nullam efficere potest.

CAP. X. 3. φθόγγοι i. e. soni.

διάστημα i. e. intervalum, quod est vocis magni-

tudo a duobus circumscripta tonis, ut Aristides Quintil. διάστημα definit.

4. *Inter infimam summamque vocem multa esse possunt in ordine diastemata* i. e. inter gravissimum atque acutissimum sonum multa esse possunt intervalla, alludit enim, quia addidit in ordine, ad scalam musicam, quae totam seriem tonorum et semitonorum majorum minorumque

que vocem, multa esse possunt in ordine posita diastemata: quae alia aliis majora, minora. Ut est illud, quod *τόνον* appellant, vel hoc minus *ἡμιτόνιον*, vel duorum, triumve, ac deinceps aliquot tonorum intervallum. Sed non promiscue voces omnes cum aliis ut libet junctae, concordabiles in cantu reddunt effectus. Ut litterae nostrae, si inter se pas-
5
sim

que complectitur, ideoque omnia continet intervalla, quae in concentu musico occurrere possunt.

τόνον i. e. tonum musicum integrum, qui semitono opponitur, quod modo major, modo minor dimidia pars toni est.

ἡμιτόνιον i. e. semitonium, quod est vel majus vel minus.

vel duorum, trium, ac deinceps aliquot tonorum intervallum. Hoc additamento noster intervallorum ambitum explanare atque ostendere studet, quemlibet tonum, sive sit proximus sive remotissimus, sive imus vel summus in comparatione toni alius, qui tonus fundamentalis sit necesse est, esse intervallum.

Si enim in scala musica tonum C tanquam fundamentalem in descendendo assumimus, proximum semitonium b cancellato exaltatum *cis*, ut rem exemplo ex recentioris musicae artis principiis illustremus, (toni antiquorum enim, ut res est nota, nullo gaudebant nomine,) est intervallum, aequae ac septima toni *h*.

non omnes voces concordabiles reddunt effectus, i. e. non omnes toni promiscue conjuncti efficiunt melodiam harmoniamque, alludit enim ad tonos dissonantes, qui secunda et septima toni sunt cum eorum compositis.

5. Ut litterae nostrae, si inter se etc. i. e. ut purae litterae consonantes e. g. *c, d,*

sim jungantur, et non congruenter, saepe nec verbis, nec syllabis copulandis concordabunt: sic in musica certa quaedam sunt intervalla, quae symphonias possint efficere. Est autem symphonia duarum vocum disparium inter se
 6 junctarum concentus. Symphoniae simplices ac primae sunt tres, quibus reliquae constant: una duorum tonorum et hemitonii habens *διάσημα*, quae vocatur *διὰ τεσσάρων*: altera trium et hemitonii, quam vocant *διὰ πέντε*: tertia est *διὰ πασῶν*: cujus *διάσημα* continet
 7 duas priores. Est enim vel sex tonorum, ut Aristoxenus, musicique asseverant; vel quinque et duorum hemitoniorum, ut Pythagoras, geometraeque; qui demonstrant, duo hemitonia tonum complere non posse. Quare etiam hujusmodi intervallum Platoni abusive *ἡμιτόνιον*,

pro-

c, d, f, g, si inter se jungantur, sine vocali loco congruo inserto non pronunciarī possunt nec verbum formant: sic in musica occurrunt certi quidam soni, qui rite conjuncti tantummodo concentus efficere possint.

6. *διὰ τεσσάρων* i. e. quarta perfecta, quae ex duobus tonis integris et semitonio majori consistit, ut *c, f*.

διὰ πέντε, i. e. quinta perfecta vel pura toni, quae ex tribus tonis integris et semitonio consistit.

διὰ πασῶν i. e. octava, quae omnes alios modos, i. e. intervalla, in se concludit, ut Martin. Agricola in Scholiis ad Musicam Wenceslai Philomatis de Nova Domo cap. 6. tradit.

proprie autem *διέσις* vel *λεῖμμα* appellatur. Nunc vero, ut aliquid appareat, quemadmodum voces, nec sub oculos, nec sub tactum cadentes, habere possint mensuras: admirabile Pythagorae referam commentum: qui, secreta naturae scrutando, reperit, phthongos musicorum convenire ad rationem numerorum. Nam chordas aequae crassas, parique longitudine diversis ponderibus tetendit: quibus saepe pulsis, nec phthongis ad ullam symphoniam concordantibus, pondera mutabat, et

id

7. *διέσις*, i. e. divisio toni in commata, quod in monochordo fieri solebat, cujus ope veteres proportionales musicas dimetari consueverunt. Diesis et semitonium minus designat. Varias veterum opiniones de diesi collegit *Walther in musikalischen Lexicon voce διέσις*.

8. *phthongos musicorum convenire ad rationem numerorum*. Modus sonorum longitudines et altitudines dimetandi, quod *κανονική* vel Canonica appellari solet, habet et Pythagoram inventorem. In

dimensione et computatione tonorum ab aliis discrepavit, ponderibusque diversis pari longitudine usus, tonorum varietatem et discrepantiam eruere conatus est. De modo computandi et dimetandi sonos multa exstant scripta, quae in mea musicae artis Litteratura §. 9. pag. 25-28. maxima ex parte attuli. Inter scriptores, qui hanc rem attigerunt, praecipue nominandus *Ernst Flor. Fried. Chladni*, qui doctrinam de acustica ex professo explanavit, Lipsiae 1802. in 4. Vide *O. A. L. Z.* 1803. XXVII. St. pag. 423. ubi tenor libri occurrit.

id identidem frequenter expertus, postremo deprehendit, tunc duas chordas concinere id, quod est *διὰ τεσσάρων*, cum earum pondera inter se collata rationem haberent, quam tria ad quatuor. Quem phthongum arithmetici Graeci *ἐπίτριον* vocant, Latini supertertium.

9 At eam symphoniam quae *διὰ πέντε* dicitur, ibi invenit, ubi ponderum discrimen in sesquitertia est proportione, quam duo faciunt ad tria collata, quod *ἡμίολιον* appellant. Cum autem altera chorda, duplo majore pondere, quam altera, tenderetur, et esset *διπλασίω* locus,

duas chordas concinere id, quod est διὰ τεσσάρων, h. e. duas chordas edere sonum quartae toni.

ἐπίτριον, supertertium ab ea mathematica proportione, nomen est mutuatum, quae *ἐπ.τρίτος* vocatur, et oritur, si major numerus minorem semel, praetereaue tertiam minoris numeri partem in se concludit, e. g. 4-3. 8-6. 12-9. 40-30. Qua ex causa etiam proportio supertertia vocatur. Vide Walther in *musikal. Lexicon* voce *ἐπίτρίτος*.

ἡμίολιον i. e. totum quendam numerum cum dimidia sua parte. *Est autem*, teste Gellio Noct. Atticar. Lib. XVIII. cap. 14. *hemiolios, qui numerum aliquem totum in sese habet, dimidiumque ejus: ut tres ad duo; quindecim ad decem; triginta ad viginti.* Quae proportio igitur sesquitertia nominatur, et Walther c. l. corrigendus, qui, proportionem sesquitertiam et supertertiam unam eandemque esse, arbitratur, quamvis utraque proportio sit diversissima.

9. *διπλασίω* i. e. pro-

locus, *διὰ πασῶν* sonabat. Hoc et in tibiis, 10
 si conveniret, tentavit: nec aliud invenit. Nam
 quatuor tibiae pari cavo paravit, impares lon-
 gitudine. Primam (verbi causa) longam di-
 gitos sex: secundam, tertia parte addita, id
 est, digitorum octo: tertiam, digitorum no-
 vem, fescuplo longiorem, quam primam:
 quartam vero duodecim digitorum, quae pri-
 mam longitudine duplicaret. His itaque in- 11
 flatis, et binarum facta collatione, omnium
 musicorum auribus approbavit, primam et se-
 cundam reddere eam convenientiam, quam
 reddit *διὰ τεσσάρων* symphonia, ibique esse
 proportionem supertertiam. Inter primam ve-
 ro, ac tertiam tibiae, ubi fescupla proportio
 est, resonare *διὰ πέντε*. Primae autem, quar-
 taeque intervallum, quod habet duplam pro-
 portionem, *διάστημα* facere *διὰ πασῶν*. Sed 12
 inter tibiarum, chordarumque naturam, hoc
 interest, quod tibiae incremento longitudinis
 fiunt

portioni duplo majori,
 quia octava sonum edebat.
 Altera chorda enim pri-
 mam toni, altera vero
 octavam toni sonabat, quia
 illa majore pondere exten-
 sa acutiorem, haec autem
 minore pondere extensa
 graviorem edebat sonum.

10. *in tibiis*. De vete-
 rum tibiis et earum antiquo
 usu consulendus Casp. Bar-
 tholinus, qui omnia con-
 gessit de hac materia apud
 auctores classicos obvia,
 Amstelædami, 1679. in 12.

fiunt graviores, chordae autem, augmento additi ponderis, acutiores: utrobique tamen est eadem proportio.

CAPUT XI.

His expositis, forsitan obscure, sed quam potui lucidissime, redeo ad propositum: ut doceam, quid Pythagoras de numero dierum ad partus pertinentium senserit. Primum, ut supra memoravi, generaliter duos esse partus dixit: alterum minorem, quem vocant septem-

CCLXXIV;

CAP. XI. 2. ut supra memoravi. Cap. IX. §. 3.

septemestrem. Supra jam adnotavimus, partum septemestrem, quamvis sit rarior novemestri et decemestri, legibus Romanis ex Hippocratis medici auctoritate pro legitimo haberi.

decemestrem. De temporis varietate in puerperii omnino conferendus Gellius Noct. Attic. Lib. III. cap. 16. *Et medici et philosophi illustres de tempore humani partus quaesi-*

verunt, πόσος ὁ τῆς τῶν ἀνθρώπων κυήσεως χρόνος: et multa opinio est, eaque jam pro vero recepta, postquam mulieris uterus conceperit semen, gigni hominem septimo rarer, nunquam octavo, saepe nono, saepius numero decimo mense, eumque esse hominem gignendi summum finem, decem menses non inceptos, sed exactos. Idque Plautum veterem poetam dicere videmus in comoedia Cistellaria his verbis:

CCLXXIV; quorum prior ac minor, senario maxime continetur numero. Nam, quod ex 3 femine conceptum est, sex, ut ait, primis diebus humor est lacteus: deinde proximis octo, sanguineus: qui octo, cum ad primos sex accesserunt, faciunt primam symphoniam *διὰ τεσσάρων*; tertio gradu novem dies accedunt, jam carnem facientes: hic cum sex illis primis collati, fescuplam faciunt rationem, et secundam symphoniam *διὰ πέντε*. Tum deinceps sequentibus duodecim diebus, fit corpus jam formatum. Horum quoque ad eosdem sex collatio, tertiam *διὰ πασῶν* reddit symphoniam, duplici ratione subjectam. Hi 4 quatuor numeri, VI, VIII, IX, XII, conjuncti, faciunt dies XXXV. Nec immerito senarius fundamentum gignendi est: nam cum *τέλειον* Graeci, nos autem perfectum vocamus: quod ejus partes tres, sexta, et tertia, et dimidia, id est, unus, et duo, et tres, eundem ipsam perficiunt. Sed, ut initia feminis, et 5 lacteum illud conceptionis fundamentum, primitus hoc numero absolvitur: sic hoc initium formati hominis, et velut alterum maturescendi fundamentum, quod est quinque et tri-

ginta

— — *tum illa quam com-* *Decimo post mense ex*
prefferat, *acto hic peperit filiam*

ginta dierum, sexies ductum, cum ad diem
 6 CCX pervenit, maturum procreatur. Alter
 autem ille partus, qui major est, majori nu-
 mero continetur, septenario scilicet, quo to-
 ta vita humana finitur: ut et Solon scribit,
 et Judaei in dierum omnium numeris sequun-
 tur, et Etruscorum libri Rituales videntur in-
 dicare. Hippocrates quoque, aliique medici,
 in corporum valetudinibus non aliud ostendunt;
 namque septimum quemque diem *ἡρί-
 7 σιμον* observant. Itaque, ut alterius partus
 origo in sex est diebus, post quos semen in
 sanguinem vertitur: ita hujus in septem: et, ut
 ibi quinque et triginta diebus infans membra-
 tur, ita hic pro portione, diebus fere quadra-
 ginta. Quare in Graecia dies habent quadrage-
 simos insignes. Namque praegnans ante diem
 quadragesimum non prodit in fanum, et post
 partum

6. *Septimum quemque diem ἡρίσιμον observant,* quo nimirum natura cum morbo conflictari solet. Dies *ἡρίσιμοι* vel critici dicuntur, quia in iis de morbi ratione iudicium fieri potest, et quibus vel exitii vel salutis notae adparent. Criticis diebus ii adnumerantur, qui numero impares sunt, nempe tertius,

quintus, septimus, nonus, undecimus, inter quos vero septimus et decimus quartus prae caeteris observantur.

7. *infans membratur i. e. formatur, sive infantis membra finguntur.* Sic Cicero *Corpora ad membrorum flexus formari, nisi tenera, non possunt.*

partum quadraginta diebus pleraeque fere graviores sunt, nec sanguinem interdum continent, et parvuli ferme per hos dies morbidi, sine risu, nec sine periculo sunt. Ob quam causam, cum is dies praeterit, diem festum solent agitare; quod tempus appellant τεσσαρακοσόν. Hi igitur dies XXXX per septem illos initiales multiplicati, fiunt dies CCLXXX, id est, hebdomades quadraginta. Sed, quoniam ultimae illius hebdomadis primo die editur partus, sex dies decedunt: et CCLXXIV observatur. Qui numerus dierum ad tetragonum illum Chaldaeorum conspectum subtiliter congruit. Nam, cum signiferum orbem diebus CCCLXV et aliquot horis sol circumeat, quarta necesse est parte demta, id est, diebus LXXX et uno, aliquotque horis, tres quadras, reliquis diebus ducentis septuaginta quinque non plenis, percurrat, usque dum perveniat ad id loci, unde conceptionis initium

fere Goetzius verisimile ex errore typographico habet *serae*.

8. τεσσαρακοσόν i. e. quadragesimale.

ad tetragonum Chaldaeorum conspectum congruit, quo nimirum sol ex qua-

drato conceptionis signum conspicit. Vide supra Cap. 8. Cum vero in quartum signum pervenit scil. sol, et media duo sunt, videt κατὰ τετράγωνον: quoniam illa linea, qua visus pertendit, quartam partem orbis abscedit.

quadratus, adspiciat. Unde autem mens humana dies istos commutationis speculari, et arcana naturae rimari potuerit, nemo miretur. Haec enim frequens medicorum experientia pervidit; qui cum multas animadvertent semen non retinere conceptum, comperit habuerunt, quod intra sex dies, septemve ejiciebatur, esse lacteum, et vocaverunt 10 *ἔκρησιν*; quod postea autem sanguineum, idque *ἔκτρωσμός* appellatur. Quod vero ambo 11 partus videntur paribus dierum numeris contineri, Pythagoras imparem laudet, tamen a secta non discrepat: duos enim impares CCVIII et CCLXXIII dicit expleri; ad quorum consummationem aliquid ex sequentibus accedere, 12 quod tamen diem solidum non afferat. Cujus exemplum videmus tam in anni, quam mensis spatio servasse naturam: cum et anni imparem dierum CCCLXV numerum aliquanto cumula- verit; et mensi lunari ad dies undetriginta aliquid addiderit.

CAP. XII.

9. *arcana naturae rimari*
i. e. perquirere et scrutari.

10. *ἔκτρωσμός* procul
dubio idem quod *ἔκτρω-
μα*, abortus.

11. *duos enim impares*
CCVIII et CCLXXIII *di-
cit expleri* alii vero libri

legunt: *duos enim impares*
CCVIII et CCLXXVIII
dicit expleri. Ex conje-
ctura Nagelii §. 2. Progr.
obvia numerum verum ac-
curatioremque reposuimus,
brevitatisque studio lecto-
rem ad rationes ibi allatas
relegamus.

CAPUT XII.

Nec vero incredibile est, ad nostros natales musicam pertinere: haec enim, sive in voce tantummodo est, ut Socrates ait; sive, ut Aristoxenus, in voce et corporis motu; sive in his, et praeterea in animi motu, ut
putat

CAP. XII. I. *in voce.* Conf. Lactantius Libro de Opificio Dei Cap. 15.

Aristoxenus qui et singularem de mente fovebat opinionem, quam adfert et refellit Lactantius Libro de Opificio Dei Cap. 16. *Illum autem cave, ne unquam simile veri putaveris, quod Aristoxenus dixit: Mentem omnino nullam esse, sed quasi harmoniam in fidibus ex constructione corporis, et compagibus viscerum vim sentiendi existere. Musici enim intentionem, concertumque nervorum in integros modos sine ulla offensione consonantium Harmoniam vocant. Volunt igitur animum simili ratione constare in homine, qua et concursus modulatio constat in fidibus: scilicet ut singularum corporis partium firma conjunctio, membro-*

rumque omnium consentiens in unum vigor motum illum sensibilem faciat, animumque concinet, sicut sunt nervi bene intenti ad conspirantem sonum. Et sicut in fidibus, cum aliquid aut interceptum, aut relaxatum est, omnis canendi ratio turbatur, et solvitur: ita in corpore, cum pars aliqua membrorum duxerit vitium, destrui universa, corruptisque omnibus atque turbatis, occidere sensum, eamque mortem vocari: Verum ille, si quicquam mentis habuisset, non harmoniam de fidibus ad hominem transtulisset. Non enim canere sua sponte fides possunt, ut sit ulla in his comparatio ac similitudo viventis. Animus autem sua sponte et cogitat et movetur. Quod si quid

putat Theophrastus: certe multum obtinet divinitatis, et animis permovendis plurimum valet. Nam, nisi grata esset immortalibus diis, qui constant ex anima divina, profecto ludis scenici, placandorum deorum causa instituti non essent: nec tibicen omnibus supplicationibus in sacris aedibus adhiberetur: non cum tibicine triumphus ageretur: non Apollini cithara, non Musis tibiae, ceteraque id genus essent attributa; non tibicinibus, per quos numina placantur, esset permissum, aut ludos publice facere, ac vesci in Capitolio, aut

Quin-

in nobis harmoniae simile esset, ictu moveretur externo, sicut nervi manibus, qui sine tactu artificis, pulsuque digitorum muti atque inertes jacent. Sed nimis pulsandus ille manu fuit, ut aliquando sentiret, quia mens ejus ex membris male compacta torpebat.

animis permovendis plurimum valet. Quae natura, hominum affectus vel desideria inflammandi et leniendi, musicae ab antiquis non modo, verum etiam a recentioribus scriptoribus omni jure adscribitur. Cf. Bartholinus de Tibiis Veterum Lib. II. cap. 1. quod de Tibiae

vi ad varie afficiendos animos, eosque vel concitandos vel molliendos agit.

2. *tibicen-adhiberetur.* Tibiam in festis publicis ludisque scenicis esse adhibitam, testatur multisque locis aliorum scriptorum alatis probat Bartholinus Lib. II. cap. 9. et 10.

non cum tibicine triumphus ageretur. Conf. Bartholin. Lib. II. cap. 4. de tibia in triumpho.

vesci in Capitolio. Id testatur etiam Valer. Maximus Lib. II. cap. 5. n. 4. *Tibicinum quoque collegium solet in foro vulgi oculos in se convertere, cum inter publicas privatas*

tas-

Quinquatribus minusculis, id est, Idibus Juniiis, urbem vestitu quo vellent, personatis te-

mu-

tasque ferias, actiones, personis tecto capite, variaque veste velatis, concentusque edit. Inde tracta licentia. Quondam vetiti in aede Jovis, quod prisco more factitaverant, vesci, Tibur irati se contulerunt. Quorum ministerio senatus deserta sacra non aequo animo ferens, per legatos a Tiburtiis petiit, ut eos gratia sua Romanis templis restituerent. Quos illi in proposito perseverantes, interposita festae epulationis simulatione, mero somnoque sopitos, plaustris in Urbem devehendos curaverunt: quibus et honos pristinus restitutus, et hujusce lusus jus est datum. Personarum usus, pudorem circumventae temulentiae causam habet. Adde Bartholin. Lib. III. cap. 1. pag. 323.

Quinquatribus minusculis. De his sic Pompejus Festus: Quinquatrus appellari quidam putant a numero dierum, qui fere his

celebrantur. qui scilicet errant, tam Hercule, quam qui triduo Saturnalia, et totidem diebus Compitalia. nam omnibus his singulis diebus fiunt sacra, forma autem vocabuli ejus, exemplo multorum populorum Italicorum, enuntiata est, quod post diem quintum Iduum est is dies festus, ut apud Tuscanos Triatrus, et Sexatrus, et Septenatrus, et Faliscos Decimatrus. Minervae autem dicatum eum diem existimant, quod eo die aedis ejus in Aventino consecrata est. Et Idem: Minusculae Quinquatrus appellabantur Idus Juniae, quod is dies festus erat tibicinum, qui Minervam colebant. Quinquatrus proprie dies festus erat Minervae, Martio mense. Quocum plane congruit Varro de L. L. Lib. V. Quinquatrus minusculae dictae Juniae Idus a similitudine majorum: quod Tibicines tum feriati per urbem va-

gan-

3 mulentisque pervagari. Hominum quoque mentes, et ipsae (quamvis Epicuro reclamante,) divinae, suam naturam per cantus agnoscunt. Denique, quo facilius sufferant laborem, vel in navis metu a vectore symphonia adhibetur; legionibus quoque in acie dimicantibus etiam metus mortis classico depellitur. Quam ob rem Pythagoras, ut animum sua

gantur, et conveniunt ad aedem Minervae. Plura loca adfert Bartholin. l. c. p. 322. seq.

3. *in navis metu a vectore symphonia adhibetur.* Vector discrepat a gubernatore navis ut liquet ex Cicer. Philipp 2. *Et summi gubernatores in magnis tempestatibus a vectoribus admoneri solent.* Vector procul dubio idem qui celeustes, hortator remigum, qui remigibus est praepositus. Symphonia hic vel designat carmen nauticum, quod et celeusma seu celeuma dicitur, vel tibiarum cantum, quo carmen nauticum ejusque melodiam profequi solebant. Hinc Rutilius Lib. I. v. 369. seq.

Hic mecum pigri solabar taedia venti,

Dum resonat variis vile celeusma modis.

et Martialis Libri III.

Epigr. 67. v. 1. seqq.

Cessatis pueri, nihilque mostis

Veientone asinoque pigriores:

Quorum per vada tarda navigantes,

Lentos tingitis ad Celeuma remos.

Conferendus etiam est Bartholinus Lib. II. cap. 16. de tibia nautica.

metus mortis classico depellitur, i. e. sono tubae, quo signum pugnae datur, militibus animus inflammatur ad certamen, metusque mortis hoc modo obliviscuntur. Bartholinus l. c. Lib. II. cap. 5. omnia congeffit loca, quae tibiae usum in bello probant.

sua semper divinitate imbueret, priusquam se somno daret, et cum esset expergitus, cithara, ut ferunt, cantare consueverat; et Asclepiades medicus, phreneticorum mentes morbo

4. *priusquam* Goetzius legit *prius, quam*. Sed et alibi priusquam saepius tanquam adverbium occurrit, nec opus est, prius et quam virgula sejungi. Cf. Cornel. Nepos l. 5. 4. *Priusquam Lacedaemoniis subsidio venirent*.

expergitus. Vide Gronov. ad Livium Lib. VII. pag. 654. edit. Basileens. Festus sic illustrat: *Expergitus, ab alio excitatus: quem solemus dicere expergefactum*. Sed in eo sensu hic neutiquam est sumendum, quia de quotidiano more Pythagorae est sermo, nec praesumendum Pythagoram quotidie ab alio esse excitatum, sed eum, sine ullius hortatione e somno esse suscitatum vel evigilasse.

cithara - cantare consueverat. Quem morem etiam ejus discipuli sunt secuti, ut testatur Quintilia-

nus in Instit. Orat. Lib. IX. cap. 4. *Pythagoreis certe moris fuit, et cum evigilassent animos ad lyram excitare, quo essent ad agendum erectiores, et cum somnum peterent, ad eandem prius lenire mentes, ut, si quid fuisset turbidiorum cogitationum, componeret.*

phreneticorum mentes, qui morbo phrenetico laborant. Phrenitis vel Phrenesis est symptoma, et morbus aegrotantium cum desipere videntur furiosaque loquuntur, fortasse erat febris maligna, quae cum delirio est conjuncta. Conf. Juvenalis Satir. XIV. v. 136. seq.

Cum furor haud dubius, cum sit manifesta Phrenesis,

Ut locuples moriaris, egentem vivere fato.

Lubinus phrenesin pro furore et amentia declarat.

Mar-

bo turbatas, saepe per symphoniam suae naturae reddidit. Herophilus autem, artis ejusdem professor, venarum pulsus rhythmis musicis,

Martianus Capella Lib. IX. eandem musicae vim in curandis morbis praedicat: *Quid? Afflictionibus corporum nonne assidua meditatione succurri? Febrem curabant vulneraque veteres cantione. Asclepiades etiam tuba surdissimis medebatur: Ischidas quis nesciat expelli aulica (αὐλικῆ, seu tibiali) suavitate? Xenocrates organicis modulis lymphaticos liberabat. Et Gellius in Noct. Attic. Lib. IV. cap. 13. Creditum hoc a plerisque est et memoriae mandatum: ischiaci cum maxime doleant, tum, si modulis lenibus tibicen incinat, minui dolores. Ego nuperrime in libro Theophrasti scriptum inveni, viperarum morsibus tibicinum scite modulateque adhibitum mederi. Refert etiam idem Democriti liber, qui inscribitur* πρὸς λοιμῶν ἢ λοιμ-

κῶν κακῶν. *In quo docet plurimis hominum morbis medicinam fuisse inventiones tiliarum. Tanta prorsus est affinitas corporibus hominum mentibusque; et propterea quoque vitis aut medelis animorum et corporum. Muretus in dubium vocat Theophrastum de viperarum morsibus sermocinari, sed potius credit, eum de Phalangiis, qui Tarantulae vocantur, scripsisse, quorum morsus instrumentis musicis sanari solent. Conf. Wolferdi Senguerdii Phil. Doct. Tractatus physicus de Tarantula. In quo praeter ejus descriptionem, effectus veneni Tarantulae; qui hactenus fuerunt occultis qualitatibus adscripti, rationibus naturalibus deducuntur et illustrantur. (Lugduni Bat. apud Gaasbeeckios. 1668. in 12.) Cap. V-XII.*

ficis, ait, moveri. Itaque, si et in corporis et animi motu est harmonia, procul dubio a natalibus nostris musica non est aliena.

CAPUT XIII.

Ad hæc accedit, quod Pythagoras prodidit, hunc totum mundum musica factum ratione: septemque stellas inter coelum et terram vagas, quae mortalium geneses moderantur, motum habere *ἔφευθμον*, et intervalla musicis diastematis congrua, sonitusque varios reddere, pro sua quamque altitudine, ita concordēs, ut dulcissimam quidem concinant melodiam, sed nobis inaudibilem, propter vo-

cis

Itaque, si et in corporis ect. Sic interpungendum esse arbitror, Goetzius vero interpungit: *Itaque, si et in corporis et animi motu est harmonia: procul dubio etc.*

CAP. XIII. I. *septemque stellas—vagas*, quae sunt planetae, et a stellis fixis eam ob rem differunt, quia certo ordine se movent, eursumque suum statō tempore incipere et finire solent.

concinant melodiam. De qua stellarum melodia conf. Cicero Lib. X. de Republ. et Agostino Steffani nella Dissertazione Quanta Certezza habbia da suoi principii la Musica ed in qual pregio fosse perciò presso gli Antichi. (Amsterdam 1695. in 12.) pag. 45.

geneses a graeco *γένεσις* i. e. generationes seu natiuitates, *moderantur* idem quod dirigunt sive gubernant.

motum

cis magnitudinem, quam capere aurium no-
 2 strarum angustiae non possunt. Nam, ut Era-
 tostheneſ geometrica ratione collegit, maxi-
 mum terrae circuitum esse stadiorum CCLII
 millium: ita Pythagoras, quot stadia inter
 terram et singulas stellas essent, indicavit.
 Stadium autem in hac mundi mensura id po-
 tissimum intelligendum est, quod Italicum vo-
 cant, pedum IXCXXV: nam sunt praeterea
 et alia, longitudine discrepantia: ut Olympi-
 picum, quod est pedum IXC; item Pythicum,
 3 pedum CIO. Igitur ab terra ad lunam Pytha-
 goras putavit esse stadiorum circiter CXXVI
 millia, idque esse toni intervallum; a luna
 autem usque ad Mercurii stellam, quae *σίλ-
 βων* vocatur, dimidium ejus, velut *ἡμιτόνιον*;
 hinc

motum habere ἐυρυθμον,
 i. e. cursum habere concin-
 num vel numerosum, qui
 numeris potest computari.

diastematis i. e. interval-
 lis. Vide quae ad Cap. X.
 adnotavimus.

2. *Stadium* centum et vi-
 ginti quinque passuum, sive
 sexcentorum et viginti quin-
 que pedum spatium est.
 Plinius Lib. II. cap. 23.
 quanto spatio confecto uno

spiritu Hercules dicitur
 substituisse, ut sit appella-
 tum stadium *ἀπὸ τοῦ στά-
 σεος*, hoc est, a statione,
 ut Faber in Thesaurο Lat.
 Ling. docuit.

3. *σίλβων* a graeco *σίλ-
 βω*, splendo, reluceo, co-
 rusco, illustro, originem tra-
 xit, quia Mercurii stellae
 splendor alias antecellit
 stellas.

φώσφο-

hinc ad φώσφορον, quae est Veneris stella, fere tantundem, hoc est, aliud ἡμιτόνιον: inde porro ad solem ter tantum, quasi tonum et dimidium. Itaque solis astrum abesse a terra tonos tres et dimidium, quod vocatur διὰ πέντε; a luna autem duos et dimidium, quod est διὰ τεσσάρων: a sole vero ad stellam Martis, cui nomen est πυρόεις, tantundem intervalli esse, quantum a terra ad lunam, idque facere τόνον, hinc ad Jovis stellam, quae φάστων appellatur, dimidium ejus, quod facit ἡμιτόνιον: tantundem a Jove ad Saturni stellam, cui φάινων nomen est, id est, aliud ἡμιτόνιον: inde ad summum coelum, ubi signa sunt, perinde ἡμιτόνιον. Itaque a coelo summo ad solem diastema esse διὰ τεσσάρων, id est,

φώσφορον i. e. Phosphorum, vel Veneris stellam, quae et Lucifer et Hesperus a Poëtis dicitur. Ipsa denominatio graeca Veneris stellae latine enunciata apud Poëtas occurrit. Sic Martialis Lib. VIII. Epigr. 21. v. 1. seq.

Phosphore redde diem.

Quid gaudia nostra moraris?

Caesare venturo, Phosphore, redde diem.

4. φάστων sic Poëtae graeci stellam Jovis non modo, verum etiam Solem ipsum vocare solent, ἀπὸ τοῦ φάσους, a luce, et ἄϊδω, pro.

5. τὸ

est, duorum tonorum et dimidii: ad terrae autem summitatem ab eodem coelo tonos esse sex, in quibus sit *διὰ πاصῶν* symphonia. Praeterea multa, quae musici tractant, ad alias retulit stellas, et hunc omnem mundum *ἐναρμόνιον* esse ostendit. Quare Dorylaus scripsit, esse hunc mundum organum Dei: alii addiderunt, esse idem *τὸ χορῆιον*, quia septem sunt vagae stellae, quae plurimum moveantur. Sed, his omnibus subtiliter tractandis, hic locus non est: quae, si vellem in unum librum separatim congerere, tamen in angustiis versarer: quin potius, (quoniam me longius dulcedo musica abduxit,) ad propositum revertor.

CAPUT XIV.

Igitur, expositis iis, quae ante diem natalem sunt: nunc, ut climacterici anni noscantur,

5. τὸ χορῆιον vel *χωρῆιον* idem quod secundinae, quia foetum capiunt, atque in se comprehendunt. Sic mundum forsan secundinis equiparabant, quia omnia capit, alit et in se comprehendit, ut foe-

tum secundinae nutrire solent.

CAP. XIV. *climacterici anni* id quod nostris *Stufenjahre*. Climactericum tempus occurrit apud Plinium Lib. I. Epist. 20. *Habes climactericum tempus, sed*

tur, quid de gradibus aetatis humanae sensum
sit, dicam. Varro quinque gradus aetatis
aequabiliter putat esse divisos; unumquemque
scilicet, praeter extremum, in annos XV. Ita
primo gradu usque ad annum XV, pueros
dictos, quod sint puri, id est, impubes. Se-
cundo ad XXX annum, adolescentes, ab ado-
lescendo sic nominatos. In tertio gradu qui
erant, usque XXXXV annos, juvenes appella-
tos, eo quod rempublicam in re militari possunt
juvare. In quarto autem usque ad LX annum
senio-

*sed evades, quod ut tibi
magis liqueat, aruspicem
consulam, quem sum fre-
quenter expertus. Fufius
agit de annis climactericis
Claud. Salmasius in pecu-
liari Diatribe. (Lugd. Batav.
apud Elzevir. 1648. in 8.)*

2. *gradus aetatis.* Aliam
graduam aetatis humanae
divisionem, quam compa-
randi causa adferimus, ex-
hibet ex Tuberonis histo-
ria Gellius in Noct. Atti-
car. Lib. X. cap. 28. C. Tu-
bero in historiarum primo
scripsit, Servium Tullium,
regem populi Romani, cum
illas quinque classes ju-

*niorum, census faciendae
gratia, institueret, pueros
esse existimasse, qui mi-
nores essent annis septem-
decim: atque inde ab an-
no septimodecimo, quo
idoneos jam esse reipubli-
cae arbitraretur, milites
scripsisset eosque ad an-
num quadragesimum sex-
tum juniores, supraquo-
eum annum seniores ap-
pellasse. Eam rem prop-
terea notavi, ut discrimi-
na, quae fuerint judicio
moribusque majorum pue-
ritiae, juventae, senectae,
ex ista censura Servii
Tullii prudentissimi regis
noscerentur.*

usque

seniores esse vocitatos, quod tunc primum fenescere corpus incipiat. Inde usque finem vitae uniuscujusque, quintum gradum factum, in quo qui essent, senes appellatos, quod ea aetate corpus senio jam laboraret. Hippocrates medicus in septem gradus aetates distribuit: finem primae putavit VII annum; secundae XIV: tertiae XXVIII: quartae XXXV: quintae XXXVII: sextae LVI: septimae novissimum annum vitae humanae. Solon autem partes fecit decem: et Hippocratis gradum tertium, et sextum, et septimum, singulos bifariam divisit, ut unaquaeque aetas annos haberet septenos. Staseas Peripateticus ad has Solonis decem hebdomadas addidit duas, et spatium plenae vitae quatuor esse dixit: quem terminum si quis praeterit, facere idem quod *σαδισδρομοι* ac quadrigae faciunt, cum extra finem procurrunt. Etruscis quoque libri

usque ad LX annum seniores esse vocitatos Goettius legit ad usque LX annum, seniores esse vocitatos ect. Virgulam haud necessariam ducq.

5. *σαδισδρομοι* i. e. cursores, qui stadium decurrunt, metamque optatam

contingunt et superant, Wettlauer.

quadrigae in sensu proprio sunt currus cui quatuor equi adjuncti, quadrigarius vero, qui ejusmodi curru vehitur, i. e. auriga vel gubernator currus seu quadrigarum. Hic vero, de cursu

libris Fatalibus aetatem hominis duodecim hebdomadibus describi Varro commemorat. Quae duo ad decies septenos annos posset fatalia deprecando rebus divinis proferri: ab anno autem octuagesimo nec postulari debere, nec posse ab diis impetrari. Ceterum post annos octoginta quatuor a mente sua homines abire, neque his fieri prodigia. Sed ex iis omnibus 7 proxime videntur accessisse naturam, qui hebdomadibus humanam vitam emensi sunt. Fere enim post septimum quemque annum articulos quosdam, et in his aliquid novi natura ostendit: ut et in elegia Solonis cognoscere datur: ait enim, in prima hebdomade dentes homini cadere; in secunda, pubem apparere; in tertia, barbam nasci; in quarta, vires; in quinta, maturitatem ad stirpem relinquentiam; in sexta, cupiditatibus temperari; in septima, prudentiam linguamque consummari; in octava, eadem manere; in qua alii dixerunt,

curfus certamine sermo est, currendi modus enim varii erant, et certamen vel curribus, vel equis fieri solebat. Ex quo liquet, quadrigas hic pro quadrigariis sumendas esse, qui eas gubernabant. Plura de currendi modis occurrunt apud

Nieupoort in Comp. Antiquit. Roman. Sect. IV. Cap. 5. §. 2. pag. 220. seqq.

6. *libris Fatalibus* verisimile libris Sibyllinis, qui fata Romani Imperii continebant, vix enim dubitari potest, quin Etrusci iis etiam uti solerent.

xerunt, oculos albescere; in nona, omnia fieri languidiora; in decima, hominem fieri morti maturum * tamen in secunda hebdomade, vel incipiente tertia, vocem crassiolem, et inaequabilem fieri, quod Aristoteles appellat *τραγίζειν*, antiqui nostri hircuitallire, et inde ipsos putant hircuitallos appellari, quod tum
 8 corpus hircum olere incipiat. De tertia autem aetate adolescentulorum tres gradus esse factos in Graecia, priusquam ad viros perveniat, quod vocent annorum quatuordecim *παῖδα*; *μελλέφηβον* autem quindecim; dein sedecim *ἔφηβον*; tum septemdecim *ἑξέφηβον*.
 9 Praeterea multa sunt de his hebdomadibus, quae medici ac philosophi libris mandaverunt. Unde apparet, ut in morbis dies septimi suspecti sunt, ac *κρίσιμοι* dicuntur; ita per omnem
 nem

7. *hircuitallire* est verbum ex voce hircuitallus compositum et idem quod vocem mutare designans, quia eo tempore, quo pueri ex ephelis, id est, ex decimo quarto anno excedunt, eorum vox puerilis in virilem transire solet. Hinc apud Festum *hircuitalli pueri primum ad virilitatem accedentes a li-*

bidine scilicet hircorum dicti. Vide infra Eriofii vocabula Censorino usurpata sub voce hircuitallire.

8. *in Graecia, priusquam ad viros perveniat, Goetzius sic interpungit: in Graecia prius, quam ad viros perveniat* etc.

9. *κρίσιμοι* i. e. critici. Vide Indicem et quae supra

nem vitam septimum quemque annum periculofum, et velut κρίσιμον esse, et κλιμακτηρικόν vocari. Sed ex his genethliaci alios aliis difficiliores esse dixerunt, et nonnulli eos potissimum, quos ternae hebdomades conficiunt, putant observandos, hoc est, unum et vicissimum, et quadragesimum secundum, dein tertium et sexagesimum, postremum octogesimum et quartum, in quo Staseas terminum vitae defixit. Alii autem non pauci unum omnium difficillimum κλιμακτηῖρα prodiderunt, anno scilicet undequinquagesimo, quem complent anni septies septeni: ad quam opinionem plurimorum consensus inclinatur: nam quadrati numeri potentissimi ducuntur. Denique Plato ille, (venia ceterorum) philosophus sanctissimus, quadrato numero annorum vitam humanam consummari putavit novenario, qui compleret annos octuaginta et unum. Fuerunt etiam, qui utrumque reciperent numerum, undequinquagesimum et octogesimum unum: et minorem nocturnis genesibus, majorem diurnis

pra ad Cap. XI. §. 7. adnotavimus.

10. genethliaci i. e. veteres Chaldaei. Vide Scalliger ad Manilium pag. 237.

12. genesibus i. e. nati-
vitatibus, generationibus,
Hinc Juvenalis Sat. XIV.
v. 248. seq.

E

Nota

13 nis adscriberent. Plerique aliter moti, duos istos numeros subtiliter discreverunt, dicentes, septenarium ad corpus, novenarium ad animum pertinere: hunc medicinae corporis, et Apollini attributum; illum Musis; quia morbos animi, quos appellant *πάθη*, musica lenire ac sanare consueverit. Itaque primum, *κλιμακτῆρα* annum quadragesimum et nonum esse prodiderunt, ultimum autem octogesimum et unum, medium vero ex utroque permixtum,

Nota Mathematicis genesis tua: sed grave tardas

Expectare colos: Morieris stamine nondum

Abrupto. Jam nunc obstitas, et vota moraris: Jam torquet juvenem longa, et cervina senectus.

Ocyus Archigenem quaere, atque eme, quod Mithridates

Composuit, vis aliam decerpere sicum

Atque alias tractare rosas. Medicamen habendum est,

Sorbere ante cibum quod debeat, et pater, et Rex.

Suetonius in Augusto Cap. XCIV. et in Caligula Cap. LVII. pro genesi usurpat *genituram*.

13. *musica lenire ac sanare consueverit.* Musicae vim plures sanandi morbos adscripserunt, praecipue morbos animi, ut phrenesis erat. Conf. Cap. XII. §. 4. ubi noster medici Asclepiadis meminit, qui phreneticorum mentes morbo turbatas saepe per symphoniam suae naturae reddidit, i. e. *sanavit*. Qui scire gessit, quid recentiores de effectibus musices in hominem ejusque influxum in medicinam sentiant, legat scriptores, quos *in den Beyträgen zur Literatur*

tum, anno tertio et sexagesimo, quem vel hebdomades novem vel septem enneades conficiunt. Hunc licet quidam periculosissimum 15 dicant, quod et ad corpus, et ad animum pertineat; ego tamen ceteris duco infirmiorrem. Nam utrumque quidem supra dictum continet numerum, sed neutrum quadratum: et, ut est ab utroque non alienus, ita in neutro potens: nec multos sane, quos vetustas claros nomine celebrat, hic annus absumsit. Aristotelem Stagiritem reperio; sed hunc fe- 16 runt naturalem stomachi infirmitatem, crebrasque morbidi corporis offensiones adeo virtute animi diu sustentasse, ut magis mirum sit, ad annos sexaginta tres eum vitam pertulisse, quam ultra non protulisse.

CAPUT XV.

Quare, sanctissime Cerelli, cum istum annum, qui maxime fuerat corpori formidolosus, sine ullo incommodo transferis: ceteros, qui leviores sunt, *κλιμακτηῆρας* minus tibi ex-
time-

tur der Musik. II. Stück. pag. 71-74. attulimus.

14. *septem enneades* i. e. septem praeterlapfa temporis spatia novem annorum, si enim numerum septena-

rium cum novenario multiplicamus, efficitur numerus sexagesimus tertius. Ex quo patet hebdomadem hic spatium septem annorum designare.

timefco, praefertim cum in te animi potius, quam corporis naturam, fciam dominari, eosque viros, qui tales fuerunt, non prius vita exceffiffe, quam ad annum illum octogefimum et unum pervenerint, in quo Plato finem vitae et legitimum effe exiftimavit, et habuit.

2 Hoc anno et Dionyfius Heracleotes, ut vita abiret, cibo abftinuit: et contra Diogenes cibi cruditate in choleram folutus eft. Eratofthenes quoque, ille orbis terrarum menfor, et Xenocrates Platonius, veteris academiae

3 princeps, ad eundem annum vixerunt. Non pauci etiam per animi fpiritum, moleftiis corporis fuperatis, limitem iftum transgreffi funt: ut Carneades, a quo tertia academia eft, quae dicitur nova; vel Cleanthes, qui uno minus centum explevit: at Xenophanes Colophonius major annorum centum fuit. Democritum quoque

CAP. XV. 1. *Plato finem vitae et legitimum effe exiftimavit. Cf. Caput praecedens §. 12. Denique Plato ille, (venia ceterorum) philofophus fanctiffimus, quadrato numero annorum vitam humanam confumari putavit novenario, qui complet annos octuaginta et unum. Ce-*

terum plura graecorum Philofophorum exempla exhibet, qui annos climactericos fuperarunt, et longiffimum vitae fpatium, quod Cerellio adprecatur, attigerunt. Inter recentiores, qui idem argumentum tractant, plura fenum exempla, qui octogefimum transgreffi funt annum, adfert, adi-

que Abderiten, et Isocratem rhetorem, ferunt prope ad id aetatis pervenisse, quo Gorgian Leontinum, quem omnium veterum maxime senem fuisse, et octo supra centum annos habuisse constat. Quod si cultoribus sapientiae, 4 sive per animi virtutem, seu lege fati, diutina obtigit vita: non despero, quin te quoque, diu corpore atque animo valentem, longior maneat senectus. Quem enim veterum nunc memoria suspicimus, quem prudentia vel temperantia, vel iustitia, vel fortitudine, tibi antistare dicemus? quis eorum si adesset, non in te omnium virtutum praedicationem conferret? qui tuis laudibus se postponi erubesceret? Illud certe, ut arbitror, dignum est praedicatione, quod, cum illis ferme omnibus, quamvis prudentissimis, et procul a republica motis, non contigerit sine offensione, et odio plerumque capitali, vitam degere: tu tamen, officiis municipalibus functus, honore sacerdotii in principibus tuae civitatis conspicuus,

ordi-

adipiscendaeque senectutis longaevae evigilata consilia in medium profert notus naturae curiosus Superintendens Jo. Sam. Schroeter, senex septuaginta fere annorum in libro, qui inscribitur: *Das Alter und*

untrügliche Mittel alt zu werden, nebst 744 Beispielen von Personen, welche 80 bis 185. alt geworden sind. Weimar 1803. gedruckt und verlegt bey den Gebrüdern Gedicke: in 8.

ordinis etiam equestris dignitate gradum provincialium supergressus, non modo sine reprehensione, et invidia semper fuisti, verum etiam omnium omnino amorem cum maxima gloria consecutus es. Quis a te nosci, aut ex amplissimo Senatus ordine non expetivit, aut ex
 5 humiliore plebis non optavit? Quis mortalium vel te vidit, vel de tuo nomine accepit, quin et loco fratris germani diligat, et vice parentis veneretur? Quis ignorat, probitatem primam, fidem summam, benignitatem incredibilem, modestiam, verecundiamque singularem, ceteraque humanitatis officia penes te unum esse? et quidem majora, quam possint
 6 digne a quoquam referri. Quare et ego his nunc commemorandis supersedeo. De eloquentia quoque sileo: quam omnia nostrarum provinciarum tribunalia, omnes praefides noverunt: quam denique urbs Roma, et auditoria sacra mirata sunt. Haec se et ad praesens et in futura saecula satis ipsa nobilitat.

CAPUT XVI.

Nunc vero, quatenus de die natali scribo, meum munus implere conabor, tempusque hodiernum, quo maxime flores, quam poterō,

tero, lucidissimis notis signabo, ex quo etiam primus ille tuus natalis liquido noscetur. Tempus autem, non diem tantummodo, vel mensem, vel annum vertentem, appello; sed et quod quidam lustrum, aut annum magnum vocant, et quod saeculum nominant. Ceterum de aevo, quod est tempus unum et maximum, non multum est, quod in praesentia dicatur. Est enim immensum, sine origine, sine fine, quod eodem modo semper fuit, et semper futurum est, neque ad quemquam hominum magis, quam ad alterum pertinet. Hoc in tria dividitur tempora, praeteritum, praesens, futurum. Ex quibus praeteritum initio caret, exitu futurum: praesens autem, quod medium est, adeo exiguum, et incomprehensibile est, ut nullam recipiat longitudinem, neque aliud esse videatur, quam transacti futurique conjunctio: adeo porro instabile, ut ibidem sit nunquam; et quidquid transcurrit, a futuro decerpit, et apponit praeterito. Haec inter se

5
tem-

CAP. XVI. 1. *lucidissimis notis signabo*, idem quod signis notabo, vel signis exprimam.

2. *lustrum, aut annum magnum* h. e. spatium quinque annorum vel quinquen-

nium et idem quod Olympias Graecorum. Teste Varro lustrum a luendo dictum, quod quinto quoque anno vectigalia et tributa ex praediis sui, hoc est, solvi juberentur.

tempora, anteauctum dico, et futurum, neque paria sunt, neque ita, ut alterum altero longius breviusque videatur. Quidquid enim non habet finem, collationem mensurae non recipit. Quapropter aevum neque annorum, neque saeculorum numero, nec denique ullo finiti temporis modulo metiri conabor. Haec enim ad aetatem infinitam non sunt brumalis unius instar horae. Itaque, ut saecula possim percurrere, et hoc nostrum praesens designare, omissis aureis argenteisque, et hoc genus poëticis, a conditu urbis Romae, patriae nostrae communis, exordiar.

CAPUT XVII.

Et quoniam saecula aut naturalia sunt, aut civilia, prius de naturalibus dicam. Saeculum autem est spatium vitae humanae longissimum, partu et morte definitum. Quare, qui annos triginta saeculum putarunt, multum videntur errasse. Hoc enim tempus *γενεάν* vocari,

5. non sunt brumalis unius instar horae. Vide Gronovium ad Senecae Her- cul. Furent. Act. III. v. 842. illud nimirum temporis intervallum, intra quod nova generatio in locum prioris succedit, intelligimus.

CAP. XVII. 2. *γενεά* i. e. generatio, vel aetas, quae tium quinque et viginti annorum,

ari, Heraclitus auctor est, quia orbis aetatis in eo sit spatio. Orbem autem vocant aetatis, dum natura humana a sementi ad sementem revertitur. Hoc quidem γενεᾷς tempus alii aliter definiunt. Herodicus, annos quinque et viginti, scribit, dici γενεάν. Zenon triginta. Saeculum autem quid sit, usque adhuc arbitror ad subtile examinatum non esse. Poëtae quidem multa incredibilia scripserunt, nec minus historici Graeci: quamvis eos a vero non par fuit recedere; ut Herodotus, apud quem legimus, Arganthonium, Tartessiorum regem, centum et quinquaginta annorum fuisse: ut Ephorus, qui tradit, Arcades dicere, apud se reges antiquos aliquot ad trecentos vixisse annos. Verum haec, ut fabulosa, praetereo. Sed inter ipsos astrologos, qui in stellarum, signorumque ratione verum scrutantur, nequaquam etiam convenit. Epigenes in centum duodecim annis longissimam vitam constituit; Berofus autem in centum sedecim; alii ad centum viginti annos produci posse, quidam etiam ultra crediderunt. Fuerunt, qui non idem putarent ubique observandum, sed varie per diversas regiones, pro ut in singulis sit coeli ad

cir-

norum, alii triginta annorum esse asseruere: γενεάν.

Sementem Goetzius habet sementim.

circulum finitorem inclinatio, quod vocatur
 5 κλίμα. Sed, licet veritas in obscuro lateat,
 tamen in unaquaque civitate quæ sint natura-
 lia saecula, Rituales Etruscorum libri videntur
 docere: in quis scriptum esse fertur, initia sic
 poni saeculorum; quo die urbes atque civita-
 tes constituerentur: de his, qui eo die nati es-
 sent, eum, qui diutissime vixisset, die mortis
 suae primi saeculi modulum finire. Eoque die,
 qui essent reliqui in civitate, de his rursus
 ejus mortem, qui longissimam aetatem egisset,
 finem esse saeculi secundi. Sic deinceps tem-
 pus reliquorum terminari. Sed ea, quod igno-
 rant homines, putare, portenta mitti divi-
 nitus, quibus admonerentur, unumquodque
 6 saeculum esse finitum. Haec portenta Etrusci,
 pro haruspicii disciplinaeque suae peritia, di-
 ligenter observata in libros retulerunt. Qua-
 re in Tuscis historiis, quae octavo eorum sae-
 culo scriptae sunt, ut Varro testatur, et quot
 nume-

5. *in quis vel queis ab-*
lat. plur. antiquum pro qui-
bus. Sic et Curtius Lib. III:
cap. 2. n. 4. In quis eques
triginta millia implebat.

Sed ea quod ignora-
rent homines, putare, por-
tenta mitti divinitus. Re-
posuimus ex Conjectura

Cel. Nagelii verbum *puta-*
re, quod hunc locum omni-
 no reddit dilucidiorum, et
 delevimus comma temere
 post *sed ea* in prioribus edi-
 tionibus positum. Lectionis
 hujus sanioris rationes attu-
 lit in §. III. Programmaticis
 saepius jamjam laudati.

numero saecula ei genti data sint, et transactorum singula quanta fuerint, quibusve ostentis eorum exitus designati sint, continetur. Itaque scriptum est, quatuor prima saecula annorum fuisse centum et quinque: quintum, centum viginti trium; sextum, undevingiti et centum: septimum totidem; octavum tum demum agi; nonum et decimum superesse. Quibus transactis, finem fore nominis Etrusci. Romanorum autem saecula quidam ludis saecularibus putant distingui. Cui rei fides si certa est, modus Romani saeculi est incertus. Temporibus enim intervalla, quibus ludi isti debeant referri, non modo quanta fuerint retro, ignoratur: sed ne quanta quidem esse debeant, scitur. Nam ita institutum esse, ut centesimo quoque anno fierent, id, cum Antias aliique historici auctores sunt, tum Varro de scenicis originibus libro primo ita scriptum reliquit: *Cum multa portenta fierent, et murus ac turris, quae sunt intra portam Collinam et Esquilinam, de coelo essent tacta, et ideo libros Sibyllinos decemviri adissent; renuntiarunt, uti Diti patri, et Proserpinae,*

ludi

7. ludis saecularibus. De quibus conf. Nieupoort in Antiquitat. Roman. pag. 243.

8. Diti patri, et Proserpinae. Conf. Valerius Maximus Lib. II. cap. 4. num. 5. qui

ludi Terentini in campo Martio fierent, et hostiae furvae immolarentur; utique ludi centesimo quoque anno fierent. Item T. Livius libro CXXXVI: Eodem anno ludos saeculares Caesar ingenti apparatu fecit; quos centesimo quoque anno (is enim terminus

saecu-

qui horum ludorum ritusque Diti patri et Proserpinae furvas immolandi hostias originis meminit: Qua pota (scil. aqua calefacta), salutaris quieti sopiti, diuturna vi morbi repente sunt liberati; patrique indicaverunt, vidisse se in somniis, quos nescio deorum, spongia corpora sua pertergere, et praecipere, ut ad Ditis patris et Proserpinae aram, a qua fuerat potio ipsis allata, furvae hostiae immolarentur, lectisternia ludique nocturni fierent. Is, quod eo loci nullam aram viderat, desiderari credens, ut a se construeretur; aram empturus in Urbem perrexit, relictis qui fundamentorum constituendorum gratia terram ad solidum foderent. Hi domini imperium exequentes, cum ad XX pedum altitudinem hunc

egesta pervenissent; animadvertenterunt aram Diti patri, Proserpinaeque inscriptam. Hoc postquam Valesius, nunciante servo, accepit, emisso emendae arae proposito, hostias nigras, quae antiquitus furvae dicebantur, Terenti immolavit, ludos et lectisternia, continuis tribus noctibus, quia totidem filii periculo liberati erant, fecit.

ludi Terentini idem quod ludi saeculares, a Terento, loco in Campo Martio Romae Diti et Proserpinae sacro sic dicti, qui centesimo quoque anno celebrabantur.

hostiae furvae. Teste Festo: Furvum nigrum, vel atrum. Hinc dicta furnus, furiae, funus, fuligo, fulgus, funus. Furvum bovem, id est, nigrum immolabatur Averno. Avernus enim est Campaniae locus Plutoni dica-

saeculi) fieri mos. At contra, ut decimo centesimoque anno repetantur, tam commentarii quindecimvirorum, quam D. Augusti edicta testari videntur. Adeo, ut Horatius Flaccus in carmine, quod saecularibus ludis cantatum est, id tempus hoc modo designaverit:

*Certus ut denos decies per annos
Orbis ut cantus referatque ludos
Ter die clara, totiesque grata
Nocte frequentes.*

At enim, temporum si veterum revolvantur 10 annales, longe magis in incerto invenietur. Primos enim ludos saeculares exactis regibus post Romam conditam annis CCXXXXV a Valerio Publicola institutos esse, Valerius Antias

dicatus, gravissimi et exitialis foetoris, quo et aves supervolantes extinguebantur, quem, Servio teste, Augustus filvis, quae circum eum essent, dejectis sustulit. Hic vero Avernus nil aliud quam Plutonem vel Ditem patrem, ad quem expiandum furvae sacrificabantur hostiae, potest denotare.

10. Valerio Publicola melius Poplicola institutos

esse. Ex Valerii Maximi loco supra allato patet, Valesium primum fuisse, qui hos ludos institueret, quem Valerius Poplicola secutus, ut idem Val. Maxim. in eodem loco mox addit. *Cujus exemplum* (Valesii nempe) *Valerius Poplicola, qui primus consul fuit, studio succurrendi civibus, secutus, apud eandem aram publice nuncupatis votis, caesisque arisibus, Diti maribus, feminis*

tias ait : at quindecimvirorum commentarii annis CCLXXXVIII, M. Valerio, S. P. Verginio Coss., secundos ludos; ut Antias vult, anno post urbem conditam quinto trecentesimo: ut vero in commentariis quindecimvirorum scriptum est, anno octavo et quadringentesimo; M. Valerio Corvino iterum, C. Poetilio Coss. Tertii ludi fuerunt, Antiate Livioque auctoribus, P. Claudio Pulchro, C. Junio Pullo Coss., aut, ut in libris quindecimvirorum scriptum est, anno quingentesimo duodevicesimo, P. Cornelio Lentulo, C. Licinio Varo Coss. De quattorum ludorum anno triplex opinio est. Antias enim, et Varro, et Livius, relatos esse prodiderunt, L. Martio Censorino, M. Manilio Coss., post Romam conditam IOCV. At Piso Censorius, et Cn. Gellius, sed et Cassius Hemina, qui illo tempore vivebat, post annum factos tertium affirmant, Cn. Cornelio Lentulo, L. Mummio Achaico Coss., id est, anno IOCVIII. In quindecimvirorum autem commentariis notantur sub anno IOCVIII, M. Aemilio Lepido, L. Aurelio Oreste Coss. Quintos ludos C. Furnio, C. Junio Silano Coss. anno IOCCXXXVII,

Caesar

*nis Proserpinae, lectister- factis, aram terra, ut an-
nioque, ac ludis trinotio te fuerat, obruit.*

Caesar Augustus et Agrippa fecerunt. Sextos autem fecit Tib. Claudius Caesar, se IV, et L. Vitellio III. Coff., anno ICCCC. Septimos Domitianus, se XIV, et L. Minucio Rufo Coff., anno ICCCCXXXI. Octavos imperatores Septimius et M. Aurelius Antonius, Cilone et Libone Coff., anno ICCCCCLVII. Hinc ani- 12
 madvertere licet, neque post centum annos, ut hi referrentur ludi, statum esse, neque post centum decem. Quorum, etiamsi alterutrum retro fuisset observatum, non tamen id satis argumenti esset, quo quis his ludis saecula discerni constanter affirmet, praesertim cum ab urbis primordio adreges exactos, annos CCXXXIV, factos esse, nemo sit auctor. Quod tempus pro- 13
 cul dubio naturali majus est saeculo. Quod si quis credit, ludis saecularibus saecula discerni, sola nominis origine inductus: sciat, saeculares dici potuisse, quod plerumque semel fiant hominis aetate. Ut multa alia, quae raro post saeculum evenire, loquentium consuetu-
 do

II. Augustus et Agrippa fecerunt. Augustum ludos saeculares instaurasse etiam testatur Suetonius in Augusto Cap. XXXI. Nonnulla etiam ex antiquis caerimoniis paullatim abolita restituit: ut, Salutis au-

gurium, Diale flaminium, sacrum Lupercale, ludos Saeculares et compitalitios.

Sextos - Tib. Claudius. Cf. Suetonius in Claudio Cap. XXI. n. 3. Fecit et saeculares etc.

do usurpat. Sed nostri maiores, quod naturale saeculum quantum esset, exploratum non habebant, civile ad certum annorum modulum centum statuerunt; testis est Piso, in cuius annali septimo scriptum est sic: *Roma condita, anno IOLXXXVI, saeculum accipit, his consulibus quis proximi sunt, consules M. Aemilius, M. F. Lepidus, C. Popilius II. absens.* Sed, ut hunc numerum constituerent nostri, non nihil causae fuit; primum, quod multos suorum civium ad hanc aetatem vitam producere videbant; dein, quod Etruscos, quorum prima saecula centenum fuerant annorum, etiam hic, ut in aliis plerumque, imitari voluerunt. Praeterea fieri potest, quod refert Varro, quodque Dioscorides astrologus scripsit, Alexandriae inter eos, qui mortuos solent conservare, constare, hominem plus centum annis vivere non posse: id cor humanum declarare eorum, qui integri perierunt sine corporis tabe. Eo, quod id multis annis pendendo, omnis aetatis incrementa et diminutiones observent: et anniculi pendere duas drachmas, bimi quatuor, et sic in annos singulos, usque ad quinquaginta, acce-

14. *sine corporis tabe,* tes. Tabes hic pro morbo
i. e. nullo morbo laboran- generatim ponitur.

accedere binas; ab iis centum drachmis ab anno quinquagesimo item decedere in unoquoque binas. Ex quo perspicuum sit, centesimo anno redire ad anni primi pondus, nec longius vitam posse produci. Quoniam igitur 15 civile Romanorum saeculum centum annis transigitur, scire licet, in decimo saeculo et primum natalem tuum fuisse, et hodiernum esse. Quot autem saecula urbi Romae debeantur, dicere meum non est: sed, quid apud Varonem legerim, non tacebo, qui libro Antiquitatum duodevicesimo ait, fuisse Vettium Romae in augurio non ignobilem, ingenio magno, cuivis docto in disceptando parem; eum se audisse dicentem: si ita esset, ut traderent historici, de Romuli urbis condendae auguriis, ac duodecim vulturibus; quoniam CXX annos incolumis praeteriisset, populus Romanus ad mille et ducentos perventurum.

CAP. XVIII.

duas drachmas i. e. quartam partem unciae vel dimidiam partem semunciae.

15. *duodecim vulturibus*: Conf. Florus Lib. I. cap. 1. *Remus montem Aventinum, hic* (i. e. Romulus) *Palatinum occupavit. Prior ille sex vultures, hic po-*

stea sed duodecim vidit. Sic victor augurio, urbem excitat, plenus spei, belatricem fore. Ita illi asuetae sanguine et praeda aves pollicebantur. Ejusdem augurii etiam meminit Suetonius in Augusto. Cap. XCV. Primo autem

CENSORINUS

CAPUT XVIII.

Hactenus dictum de saeculo. Nunc de annis majoribus dicam, quorum magnitudo adeo diversa, tam gentibus observata, quam auctoribus tradita est, ut alii annum magnum esse in annis vertentibus duobus, alii in multis annorum millibus arbitrati sunt. Quod quale sit, jam nunc conabor absolvere. Veteres in Graecia civitates cum animadverterent, dum sol annuo cursu orbem suum circuit, lunam interdum terdecies exoriri, idque saepe alternis fieri, arbitrati sunt, lunares XII menses, et dimidiatum, ad annum naturalem convenire. Itaque annos civiles sic statuerunt, ut interkalando facerent alternas XII mensium, alternos XIII, utrumque annum separatim vertentem; junctos ambo, annum magnum vocantes. Idque tempus *τριετηρίς* appellabant, quod

Consulatu ei augurium capiendi, duodecim se vultures, ut Romulo, ostenderunt: et immolanti omnium victimarum jecinora replicata intrinsecus ab ima fibra patuerunt: semine peritorum aliter conjectante, quam laeta per haec et magna portendi.

CAP. XVIII. 2. *τριετηρίς* i. e. spatium trium annorum. Ea de re Martialis Lib. VI. Epigr. 38. v. 1. seqq. *Adspicis ut parvus, nec adhuc trieteride plena.*

Regulus auditum laudat et ipse patrem?

Maternosque sinus viso genitore relinquat,

Et

quod tertio quoque anno interkalabatur, quamvis biennii circuitus, et re vera *διετηρίς* esset. Unde mysteria, quae Libero patri alternis 3 sunt annis, trieterica a poetis dicuntur. Postea, cognito errore, hoc tempus duplicarunt, et *τετραῆτηρίς* fecerunt, sed eam, quod quinto

Et patrias laudes sentiat esse suas? etc.

Idem Lib. VII. Epigr. 95.
v. 3. seqq.

Sex mihi de prima deerant trieteride menses,

Ruperunt tetricae cum mala pensa deae.

Quid species, quid lingua mihi, quid profuit aetas? etc.

Idem Lib. IX. Epigr. 86.
v. 9. seq.

Omne tibi nostrum, quod bis trieteride juncta

Ante dabat lector, nunc dabit auctor opus.

Et idem Lib. X. Epigr. 53.
v. 1. seqq.

Ille ego sum Scorpis, clamosi gloria circi,

Plausus Roma tua, deliciaeque breves,

Invida quem Lachesis raptum trieteride nona

Dum numerat palmas, credidit esse senem.

διετηρίς idem quod spatium duorum annorum vel biennium.

3. *trieterica* i. e. triennialia, ut Sacra trieterica Baccho consecrata. Cf. Virgilij Lib. IV. Aeneid. v. 300. seqq.

Saevit inops antmi, totamque incenso per urbem

Bacchatur: qualis commotis excita sacris

Thyas, ubi audito stimulant trieterica Baccho

Origis, nocturnusque vocat clamore Cithaeron.

τετραῆτηρίς est quadriennii spatium vel ex Chronologorum definitione, circulus quatuor annorum, qui his annis exactis semper de novo incipere solet.

eto quoque anno redibat, *πενταἔτηρίδα* nominabant. Qui annus magnus ex quadriennio commodior visus est. Ut annus solis constaret ex diebus CCCLXV, et diei parte circiter quarta, quae unum in quadriennio diem conficeret. Quare Agon et in Elide Jovi Olympio, et Romae Capitolino, quinto quoque anno redeunte, celebratur. Hoc quoque tempus, quod ad solis modo cursum, nec ad lunae congruere videbatur, duplicatum est, et *ὀκταἔτηρίς* facta; quae tunc *ἑννεαἔτηρίς* vocitata, quia primus ejus annus nono quoque anno redibat. Hunc circuitum verum annum magnum esse, pleraque Graecia existimavit: quod ex annis vertentibus solidis constaret, ut proprie in anno magno fieri par est. Nam dies sunt solidi, uno minus centum, annique vertentes solidi octo. Hanc *ὀκταἔτηρίδα* vulgo

go

πενταἔτηρίς est spatium quinquennale vel quinquennium.

4. Agon a graeco *αγων* est ludus et certamen gymnicum, quod non Agonaliis est confundendum, quae in Jani honorem celebrabantur, et paene idem quod ludus Olympicus, qui Jovis

Olympii causa institui solebat.

ὀκταἔτηρίς est octo annorum spatium, vel Cyclus Luni-Solaris (der Mond-Sonnen-Cirkel). Conf. Vollständiges Mathematisches Lexicon I. Theil. sub voce: *Mond-Sonnen-Cirkel*.

ἑννεαἔτηρίς i. e. spatium novem annorum.

go creditum est ab Eudoxo Cnidio institutam. Sed hanc Cleostratum Tenedium primum ferunt composuisse, et postea alios aliter, qui mensibus varie interkalandis suas *ὀκταῆτηρίδας* protulerunt; ut fecit Harpalus, Nauteles, Mnesistratus, item alii, in quis Dositheus, cujus maxime *ὀκταῆτηρίς*, Eudoxi inscribitur. Ob 6 hoc multae in Graecia religiones hoc intervallo temporis summa caerimonia coluntur. Delphis quoque ludi, qui vocantur Pythia, post octavum annum olim conficiebantur. Proxima est hanc magnitudinem, quae vocatur *δωδεκαῆτηρίς*, ex annis vertentibus duodecim. Huic 7 anno Chaldaico nomen est, quem genethliaci non ad solis lunaeque cursus, sed ad observationes alias habent accommodatum: quod in eo dicunt tempestates, frugumque proventus, sterilitates item, morbusque circumire. Praeterea sunt anni magni complures: ut Me- 8 tonicus, quem Meton Atheniensis ex annis undeviginti constituit, eoque *ἐννεαδεκαῆτηρίς* appel-

6. *Pythia* erant ludi Apollinares, in Apollinis Pythii honorem instituti.

δωδεκαῆτηρίς est duodecim annorum spatium.

7. *genethliaci* idem quod Astrologi, vel veteres Chal-

daei. Vide supra Cap. XIV. §. 10.

8. *ἐννεαδεκαῆτηρίς* est Cylus decennovenalis vel undeviginti annorum spatium. De quo consulendum Vollständiges Mathem. Lexic.

appellatur, et interkalatur, septies, in eoque anno sunt dierum sex millia et ICCCCXXX. Est et Philolai Pythagorici annus, ex annis LVIII, in quo sunt menses interkalares viginti et unus; item Callippi Cyziceni, ex annis LXXVI; ita, ut menses duodetriginta interkalentur; et Democriti, ex annis LXXXII; cum 9 interkalares sint perinde viginti octo. Sed et Hipparchi, ex annis CCCIV, in quo interkalatur centies decies bis. Haec annorum magnitudo eo discrepat, quod inter astrologos non convenit, quanto vel sol plus quam trecentos sexaginta quinque dies in anno, vel luna minus quam triginta in mense. Ad Aegyptiorum vero annum magnum luna non pertinet, quam graece *κυνικόν*, latine canicularem vocamus, propterea, quod initium illius sumitur, cum primo die ejus mensis, quem vocant Aegyptii Thoth, caniculae sidus exoritur.

Nam

xic. I. Theil. sub voce: *Mond-Cirkel*. Inventio hujus Lunae Cycli non tantum a nostro, verum etiam a Theophrasto de Prognosticis, a Diodoro Siculo Lib. II. et ab Aeliano Lib. X. Var. Hist. Metoni adscribitur.

9. quanto fortasse legendum *quando*.

10. *Thoth* est nomen primi mensis Aegyptiorum, qui die 29 Augusti Calendarii Juliani incipit. Vid. Vollst. Math. Lexic. f. v. *Thoth*, et nostrum infra cap. XXI. §. 10.

ἡλιακός,

Nam eorum annus civilis solos habet dies CCCLXV, sine ullo interkalari. Itaque quadriennium apud eos uno circiter die minus est, quam naturale quadriennium: eoque fit, ut anno CIOCCCCLXI ad idem revolvatur principium. Hic annus etiam ἡλιακός a quibusdam dicitur; et ab aliis ὁ θεοῦ ἐνιαυτός. Est praeterea annus, quem Aristoteles maximum **II** potius, quam magnum, appellat, quem solis, lunae, vagarumque quinque stellarum orbis conficiunt, cum ad idem signum, ubi quondam simul fuerunt, una referuntur. Cujus anni hiems summa est κατακλυσμός, quam nostri diluvionem vocant; aestas autem ἐκπύρωσις, quam est mundi incendium: nam his alternis temporibus mundus tum exignescere, tum exauescere videtur. Hunc, Aristarchus putavit, esse annorum vertentium duum millium CCCCLXXXIV; Aretes Dyrrachinus, quinque millium IOCLII;

Hera-

ἡλιακός, solaris.

ὁ θεοῦ ἐνιαυτός, Dei annus.

11. Est praeterea annus etc. qui Cicéroni series 12554. annorum est, teste Fabro in Thesauro Lat. Ling. sub voce: annus.

exignescere idem quod

ignibus sive incendio deleri vel corripi.

exauescere h. e. inundatione vel diluvio deleri.

duum millium forsitan rectius duorum millium, quamvis cap. XIX. §. 2 etiam occurrat dierum duum pro duorum et cap. XX. §. 6. viginti duum vel viginti trium dierum.

Heraclitus et Linus, decem millium CC∞ ;
 Dion., X. CIO. CC∞LXXXIV ; Orpheus,
 CCIXX; Cassandrus, tricies sexies centum
 millium. Alii vero infinitum esse, nec unquam
 12 in se reverti existimarunt. Sed horum omnium
 πενταετηρίδας maxime notandis temporibus
 Graeci observant, id est, quaternum annorum
 circuitus, quas vocant Olympiadas : et nunc
 apud eos ducentesima quinquagesima quarta
 Olympias numeratur, ejusque annus hic secun-
 13 dus. Idem tempus anni magni Romanis fuit,
 quod Lustrum appellabant : ita quidem a Ser-
 vio Tullio institutum, ut quinto quoque an-
 no, censu civium habito, lustrum consideretur ;
 14 sed non ita a posteris servatum. Nam, cum
 inter primum a Servio Rege conditum lustrum,
 et id, quod ab Imperatore Vespasiano, V., et
 Caesare III Coss. factum est, anni fuerint paul-
 lo minus sexcentis quinquaginta, lustra ta-
 men per ea tempora non plura, quam septua-
 ginta quinque sunt facta ; et postea plane fieri
 desie-

12. *Olympias* est spatium
 quatuor annorum, Graeci
 enim tempora per Olympi-
 das sub annum millesimum
 tertium ducentessimum nu-
 merare coeperunt.

13. *Lustrum* est spatium
 quinquennale et fere idem

quod *Olympias*. Teste Var-
 rone lustrum a luendo di-
 ctum, quod quinto quoque
 anno vectigalia et tributa
 ex praediis sui, hoc est,
 solvi juberentur. Conf.
 Nieupoort Antiquit. Rom.
 Sect. I. Cap. VII. §. 3.

desierunt. Rursus tamen annus idem magnus 15 per Capitolinos agonas coeptus est diligentius fervari: quorum agonum primus a Domitiano institutus fuit, duodecimo ejus et Ser. Cornelii Dolabellae consulatu. Itaque hoc nunc anno qui celebratus est agon undequadragesimus numeratur. Quod ad annos pertinet magnos, in praesentia satis dictum: nunc de annis vertentibus dicendi locus.

CAPUT XIX.

Annus vertens est natura, dum sol percurrens duodecim signa, eodem, unde profectus est,

15. quorum agonum primus a Domit. institutus. Quod etiam testatur Suetonius in Domitiano Cap. IV. n. 9. seqq. Instituit (Domitianus) et quinquennale certamen Capitolino Jovi triplex, musicum, equestre, gymnicum, et aliquanto plurimum, quam nunc est, coronarum. Certabant etiam et prosa oratione Graece Latineque: ac praeter citharoedos chorocitharistae quoque, et psilocitharistae, in stadio vero cursu etiam virgines. Certamine praesedit crepi-

datus, purpureaque amictus toga Graecanica, capite gestans coronam auream cum effigie Jovis, ac Junonis, Minervaeque: adsidentibus Diali sacerdote et collegio Flavianum pari habitu: nisi quod illorum coronis inerat et ipsius imago.

CAP. XIX. I. Annus vertens idem quod solaris, de quo adi Vollst, Math. Lex. voce Sonnen-Jahr.

duodecim signa, quae nos-
ter supra Cap. VIII. §. 4. cir-
culum

- 2 est, redit. Hoc tempus quot dierum esset, ad certum nondum astrologi reperire potuerunt. Philolaus annum naturalem dies habere prodidit CCCLXIV, et dimidiatum. Aphrodisius CCCLXV, et partem diei octavam. Callipus autem CCCLXV, et Aristarchus Samius tantundem, et praeterea diei partem CIOIOCXIII, Meton vero CCCLV, et dierum quinque undevicesimam partem. Oenopides CCCLXV, et dierum duum et viginti undesexagesimam partem. Harpalus autem CCCLXV, et horas aequinoctiales tredecim.
- 3 At noster Ennius CCCLXVI. Plerique praeterea incomprehensibile quiddam et inenuntiabile esse existimaverunt: sed pro vero, quod proximum putabant, amplexi sunt dies scilicet
- 4 CCCLXV. Igitur, cum tantâ inter viros doctissimi-

culum signiferum (*den Thierkreis*) nominavit. Virgilius sic ea describit Lib. I. Georgicor. v. 231. seqq.

*Idcirco certis dimensum
partibus orbem*

*Per duodena regit mundi
sol aureus astra.*

*Quinque tenent coelum
Zonae: quarum una
corusco*

*Semper sole rubens, et
torrida semper igni:*

*Quam circum extremas
dextra, laevaue tra-
huntur*

*Caerulea glacie concretæ,
atque imbribus atris.*

2. dierum duum pro duorum. Vide quae ad caput praecedens §. II. adnotavimus.

vetustissimos fuerit diffensio: quid mirum, si anni
 civiles, rudes etiam tum, sibi quaeque statue-
 bant, tam inter se discrepent, quam cum illo
 naturali non congruant? Et in Aegypto quidem
 antiquissimum, ferunt, annum bimestrem fuisse;
 post deinde ab Ifone Rege quadrimestrem
 factum: novissime Arminon ad tredecim men-
 ses et dies quinque perduxisse. Item in Achaja
 5 Arcades trimestrem annum primo habuisse di-
 cuntur, et ob id *προσέληνοι* appellati: non,
 ut quidam putant, quod ante sint nati, quam
 lunae astrum coelo esset: sed quod prius ha-
 buerint annum, quam is in Graecia ad lunae
 cursum constitueretur. Sunt, qui tradant, 6
 hunc annum trimestrem Horum instituisse:
 eoque ver, aestatem, auctumnum, hiemem
ἄρας, et annum *ἄρον* dici, et, Graecos an-
 nales, *ἄρους*, eorumque scriptores *ἄρογράφους*.
 Itaque quatuor annorum circuitum in modum
πεντάετηρίς annum magnum dicebant. Cares 7
 autem, et Acarnanes semestres habuerunt annos,
 et inter se dissimiles, quibus alternis dies au-
 gescerent, aut senescerent: eosque conjunctos
 veluti *τρίετηρίς*, annum magnum.

CAP. XX.

4. *anni civiles.* Conf.
 Vollständ: Mathem. Lexi-
 con sub voce: *Bürgerli-
 ches Jahr.*

6. *Horum* filium Isis,
 Aegyptiorum Deae, et filiae
 Inachi.

7. *senescerent* i. e. decre-
 scerent.

Sed, ut hos annos mittam, caligine jam profundae vetustatis obductos: in his quoque, qui sunt recentioris memoriae, et ad cursum lunae vel solis instituti, quanta sit varietas, facile est cognoscere, si quis vel in unius Italiae gentibus, ne dicam peregrinis, velit acquirere: nam, ut alium Ferentini, alium Lavinii, itemque Albani vel Romani, habuerunt annum: ita et aliae gentes. Omnibus tamen fuit propositum, suos civiles annos, varie interkalandis mensibus, ad unum verum illum naturalem corrigere. De quibus omnibus differere, quoniam longum est, ad Romanorum annum transibimus. Annum vertentem Romae Licinius quidam Macer, et postea Fenestella, statim ab initio duodecim mensium fuisse scripserunt: sed magis Junio Gracchano, et Fulvio, et Varroni, et

Sue-

scerent. Eadem in significatione senescere apud Varro- nem de Re Rustica occurrit: *Luna senescens*, quae crescenti opponitur.

CAP. XX. 1. *quanta sit varietas.* Hanc annorum varietatem accuratius exhibet Solinus Cap. I. §. 34. *Nam ante Augustum Cæsarem incerto modo an-*

num computabant, qui apud Aegyptios quatuor mensibus terminabatur, apud Arcadas tribus, apud Acarnanes sex, apud Lavinios tredecim, quorum annus trecentis septuaginta et quatuor diebus ferebatur.

Romani. De Romano- rum anno consule Solinum

Cap.

Suetonio, aliisque credendum, qui decem mensium putaverunt fuisse: ut tunc Albanis erat, unde orti Romani. Hi decem menses, 3 dies trecentos quatuor hoc modo habebant.

MARTIUS	XXXI
APRILIS	XXX
MAJUS	XXXI
JUNIUS	XXX
QUINCTILIS	XXXI
SEXTILIS et SEPTEMBER	XXX
OCTOBER	XXXI
NOVEMBER et DECEMBER	XXX

quorum quatuor majores pleni, ceteri sex cavi

voca-

Cap. I. §. 35. et Nieupoor-
tii Antiquit. Roman. Sect.
IV. Cap. IV. §. 1.

2. decem mensium vel die-
rum 304, quos Romulus ve-
rifimillime a Latinis insti-
tutos accepit, et Martio
mense annum incepit. Conf.
Ovid. Fast. Lib. I. v. 27. seqq.
*Tempora digeret cum con-
ditor Urbis, in anno
Constituit menses quin-
que bis esse suo.*

*Scilicet arma magis, quam
sidera, Romule, no-
ras:*

*Curaque, finitimos vin-
cere, major erat.*

*Est tamen et ratio, Caesar,
quae moverit illum:*

*Erroremque suum quo
tueatur, habet:*

*Quod satis est, utero ma-
tris dum prodeat in-
fans;*

*Hoc anno statuit tempo-
ris esse satis.*

*Per totidem menses a fu-
nere conjugis uxor*

*Sustinet in vidua tristitia
signa domo. etc.*

*cavi menses opponun-
tur plenis, et hinc cavi
nil aliud significare potest,
quam non plenus sive im-
perfectus, et numero die-
rum par vel aequalis.*

4 vocabatur. Postea, sive a Numa, ut ait Fulvius, sive, ut Junius, a Tarquinio duodecim facti sunt menses, et dies CCCLV: quamvis luna duodecim suis mensibus CCCLIV dies videatur explere. Sed, ut unus dies abundaret, aut per imprudentiam accidit, aut, quod magis credo, ea superstitione, qua impar numerus plenus, et magis faustus habebatur. Certe ad annum priorem unus et quinquaginta dies accesserunt: qui, quia menses duos non implerent, sex illis cavis mensibus dies sunt singuli detracti, et ad eos additi, factique sunt dies quinquaginta septem: et ex his duo menses, Januarius undetriginta dierum, Februarius duodetriginta. Atque ita omnes menses pleni, et impari dierum numero esse coeperunt, excepto Februario, qui solus cavus, et ob hoc ceteris 6 infaustior est habitus. Denique, cum interkalarem

4. a Numa. Id adfirmat etiam Florus Lib. I. Cap. 2. Ille (Numa) Pontifices, Augures, Salios, ceterosque per sacerdotia: annum quoque in XII menses, fastios dies, nefastosque descripsit. Et Ovidius Fast. Lib. I. v. 43. seq.

At Numa nec Janum, nec avitas praeterit umbras;

Mensibus antiqui opposuitque duos.

impar numerus — magis faustus habebatur. Quod etiam adfirmat Solinus Cap. I. §. 40. Unde propter dies impares, Diis Superis et Januarius dicitur et Martius: propter pares Februarius, quasi ominosus, Diis inferis deputatur.

larem mensem viginti duum, vel viginti trium dierum alternis annis addi placuisset, ut civilis annus ad naturalem exaequaretur, in mense potissimum Februario, inter Terminalia et Regifugium, interkalatum est: idque diu factum, priusquam sentiretur, annos civiles aliquanto naturalibus esse majores. Quod delictum ut corrigeretur, pontificibus datum est

nego-

6. *viginti duum* pro duorum. Vide notam ad Cap. XVIII. §. II. et Cap. XIX. §. 2.

Terminalia sunt festa Termini. Termino sacrificabant (i. e. sacra faciebant vel fiebant), teste Paulo, quod in ejus tutela fines agrorum esse putabant. Denique Numma-Pompilius statuit eum, qui terminum (i. e. limitem) exarasset, et ipsum et boves sacros esse. Agna vel hoedus Termino immolabatur, ut liquet ex Horatii Epod. II. v. 59. seq.

*Vel agna festis caesa
Terminalibus,*

Vel hoedus ereptus lupo.

Regifugium. De quo Festus: *Regifugium dies notatur in festis VI Kal. Martias, ut ait Verrius, ita dictus, quia eo die rex Tarquintus Roma fugerit,*

quod falsum esse arguit Contius in libro fastorum, et Tullius de feriis, qui Saliarum Virgines et Salios adesse dicunt regi sacrorum, cum facit sacrificium in Comitio, quo facto statim fugit, quod verum cognoverit esse, qui legerit fastis dies tales quales notantur sic. Q R E X C F. id est, quando Rex comitiavit fas. id est, ad comitium itat, his enim tantum feriis. Alii perhibent fugam Tarquini Superbi d. VIII Kal. Mart. esse factam, Festa Termini autem d. X. Kal. Mart. celebrabantur, ideoque inter utrumque diem intercalabatur.

delictum hic pro errore vel neglectu in intercalando commisso positum.

pontificibus — intercalandi ratio permessa. Id

negotium, eorumque arbitrio interkalandi ra-
 7 tio permiffa. Sed horum plerique, ob odium,
 vel gratiam, quo quis magistratu citius abiret,
 diutiusve fungeretur, aut publici redemptor,
 ex anni magnitudine in lucro damnove effet,
 plus minusve ex libidine interkalando, rem
 sibi ad corrigendum mandatam, ulto deprava-
 8 runt. Adeoque aberratum est, ut C. Caesar,
 Pontifex Maximus, suo III et M. Aemilii Lepidi

con-

etiam adfirmat fraudisque pontificum meminit Solinus Cap. I. §. 43. seq. *Quod quum in initio Romani probassent, contemplatione parilis numeri offensi neglectum brevi perdidit, translata in sacerdotes intercalandi potestate: qui plerumque gratificantes rationibus publicanorum, pro libidine sua subtraherent tempora, vel augebant. Quum haec sic forent constituta, modusque intercalandi interdum cumulatio, interdum fieret imminutio, vel omnino dissimulatus praeteriretur, nonnunquam accidebat, ut menses, qui fuerant transacti hieme, modo aestivum, modo auctum male tempus incidere.*

8. C. Caesar — *interponeret.* Hanc rem sic exhibet Solinus Cap. I. §. 45. *Itaque Caesar universam hanc inconstantiam, incisa temporum turbatione, composuit, et ut statum certum praeteritus error acciperet, dies XXI et quadrantem simul intercalavit: quo pacto regradati menses de caetero statuta ordinis sui tempora detinerent. Ille ergo annus solus trecentos XXXXIII dies habuit: alii deinceps trecentos sexagenos quinos et quadrantem, et tunc quoque vitium admissum est per sacerdotes. Nam, quum praeceptum esset, anno quarto, ut intercalarent unum diem, et oporteret confecto quarto anno*
id.

consulatu, quo retro delictum corrigeret, duos menses interkalarios dierum sexaginta septem, in mensem Novembrem et Decembrem interponeret, cum iam mense Februario dies tres et viginti interkalasset, faceretque eum annum die-

rum

id observari, ante quam quintus auspicaretur, illi incipiente quarto, intercalarunt, non desinente. Sic per annos sex et XXX, quum novem dies tantummodo sufficere debuissent, XII sunt interkalati. Quod reprehensum Augustus reformavit, iussitque annos duodecim sine intercalatione decurrere, ut tres illi dies, qui ultra novem necessarios temere fuerant intercalati, hoc modo possent repensari. Ex qua disciplina omnium postea temporum fundata ratio est. Et Suetonius in Iul. Caes. Cap. XL. Conversus (Caesar) ad ordinandum Reipublicae statum, fastos correxit, iam pridem vitio Pontificum per intercalandi licentiam adeo turbatos, ut neque messium feriae aestati, neque vindemiarum auctumno competerent. An-

numque ad cursum solis accommodavit, ut trecentorum sexaginta quinque dierum esset: et intercalario mense sublato, unus dies quarto quoque anno intercalaretur. Quo autem magis in posterum ex Kalendis Ianuariis nobis temporum ratio congrueret, inter Novembrem ac Decembrem mensem interiecit duos alios: fuitque is annus, quo haec constituebantur, XV mensium cum intercalario, qui ex consuetudine in eum annum incideret.

faceret eum annum dierum CCCCXXXV. Hic annus, quia nimium in modum aggravabatur, ea de re annus confusionis (das Jahr der Verwirrung) postea est nuncupatus. Conf. Vollständ. Mathemat. Lexicon I Theil sub vocibus: Jahr der Verwirrung et Juliansches Jahr. Ricciolus Chronol

rum CCCCXXXV, simul providens in futurum, ne iterum erraretur: nam interkalario mense sublato, annum civilem ad solis cursum formavit. Itaque diebus CCCLV addidit X, quos per septem menses, qui dies undetricenos habebant, ita distribuit, ut Ianuario, et Sextili, et Decembri bini accederent, ceteris singuli: eosque dies extremis partibus mensium apposuit, ne scilicet religiones sui cuiusque mensis a loco summoventur. Quapropter nunc, cum in septem mensibus dies singuli et triceni sint, quatuor tamen illi ita primitus instituti eo dinoscuntur, quod nonas habent septimanas: ceteri quinctanas. Praeterea pro quadrante diei,

nol. Reformat. Lib. I. Cap. 22. et Petavius de Doctrina Temporum Lib. III. Cap. 3.

interkalario mense sublato i. e. Merkedonio mense sublato, qui mensis interkalarius erat, praeter duodecim menses consuetos biennio quoque intra 22 et 23 Februarium intercalabatur, et modo 22 modo 23 diebus constabat. Quae consuetudo sacerdotum fraude effecta Iulio Caesari factos corrigendi ansam dedit.

10. *quinctanas.* Aliae nonae quinctanae, aliae vero septimanae erant. Mense Martio, Maio, Iulio et Octobri septimus quisque dies, reliquis vero mensibus quintus quisque dies, fuerunt nonae, quilibet mensis enim in tres dividebatur partes a Kalendis, Nonis Idibusque dictas. Alii nonas a tempore novendiali, quoniam ad eas ab Idibus novem dies retro computabantur, nomen mutatas esse perhibent, alii autem a nondinis vel nundinis

diei, qui annum verum suppleturus videbatur, instituit, ut, peracto quadriennii circuitu, dies unus, ubi mensis quondam solebat, post Terminalia interkalaretur: quod nunc Bissextum vocatur. Ex hoc anno, ita a Julio Caesare ordinato, ceteri ad nostram memoriam Iuliani appellantur, iique consurgunt ex IV Caesaris confu-

dis originem traxisse credunt, quia eo die populus ex municipiis et pagis Romae explorandi causa, quae festa eo in mense celebrentur, veniebat, eaque de re etiam nundinae instituebantur, ut populo necessaria quaeque emendi ne deesset occasio. Eodem modo etiam nundinas explicat Festus: *Nundinas fertarum diem esse voluerunt antiqui, ut rustici convenirent mercandi vendendique causa, eumque nefastum, ne si liceret cum populo agi, interpellarentur nundinatores.* Nonarum vero originis aliam rationem idem Festus adfert: *Nonas quidem, ait, a nova luna, quod in eas decurrere principium lunae. Alii, quod semper ante diem Iduum nonum essent, scri-*

bique ideo debere primam appellationis eius syllabam adiecta V litera. De mensibus et conf. Nieupoortii Comp. Antiquit. Romanur. Sect. IV. Cap. IV. §. 2. pag. m. 213.

bissextum i. e. dies intercalaris (der Schalt-Tag) qui est dies 29 Februarii Calendarii Iuliani, atque anno quoque quarto inferi solet, ea de re etiam hic annus bissextilis (das Schalt-Jahr) appellatur.

11. *Iuliani appellantur*, quia a Julio Caesare Calendarium est correctum. Quicquid vero post eum aeo recentiori a Pontifice Gregorio XIII anno 1582. Calendario additum ab eoque accuratius est institutum, ni fallor, in *Christoph Gottlieb Steinbeckii aufrichti-*

gen

consulatu. Qui etiam, si non optime, soli tamen ad annum naturae aptati sunt: nam et priores alii, etiam si qui decimesires fuerunt, nec Romae modo, vel per Italiam, sed apud gentes omnes, quantum poterat idem, fuerunt correcti. Itaque cum de aliquo annorum numero hic dicetur, non alios par erit, quam naturales accipere: et, si origo mundi, in hominum notitiam venisset, inde exordium sumeremus.

CAPUT XXI.

Nunc vero id intervallum temporis tractabo, quod *ισορικόν* Varro appellat. Hic enim tria discrimina temporum esse tradit. Primum ab hominum principio ad cataclysmum priorem: quod propter ignorantiam vocatur *ἄδηλον*. Secundum a cataclysmo priore ad Olympiadem primam; quod, quia in eo multa fabulosa referun-

gen Kalendermann erunt obvia. Saltem haec addam, nostra aetate annum diebus CCCLXV adhuc consistere, et quolibet anno quarto Februarii mense diem vigesimum nonum intercalari.

CAP. XXI. I. *ισορικόν*, historicum.

discrimina temporum hic idem denotant, quod temporum periodi sive epochae. *cataclysmum* i. e. diluivionem.

ἄδηλον, obscurum, incertum.

ad Olympiadem primam, i. e. ad annum 3938 Periodi Iuliani.

feruntur, μυθικὸν nominatur: tertium a prima Olympiade ad nos, quod dicitur ἰσορικὸν, quia res in eo gestae veris historiis continentur. Primum tempus sive habuit initium, sive semper fuit, certe quot annorum sit, non potest comprehendi: secundum non plane quidem scitur, sed tamen ad mille circiter et IOC annos esse creditur. A priore scilicet cataclysmo, quem Ogygium dicunt, ad Inachi regnum, anni circiter CCCC: hinc ad Olympiadem primam paullo plus CCCC. Quos solos, quamvis mythici temporis postremos, tamen, quia a memoria

Juliani. Conf. Scaliger et Petavius.

μυθικὸν, fabulosum, cui commenta fabulosa sunt admixta.

2. Ogygium cataclysmum, i. e. diluvium, quod tempore Ogygi, Thebae conditoris, evenit. De hujus diluvii tempore consulendus Petavii ration. tempor. P. I. Lib. II. cap. 9. Ogygus vel Ogyges, Sifithrus, Deucalion et Noa una eademque persona fuerunt. Hoc adparet ex Philone de praemiis et poenis: Τοῦτον Ἕλληνας μὲν Δευκαλίωνα, Καλ-

δαῖοι δὲ Νῶε ἑπονομάζουσιν, ἑφ' ᾧ τὸν μέγαν κατακλυσμὸν συνέβη γενέσθαι. Hunc Graeci Deucalionem, Chaldaei Noam vocant, sub quo magnum illud diluvium evenit. Ea de re etiam P. D. Huetius Demonstration. Evangelic. (Amst. 1680. in 8.) pag. 256. Noachum ex undis servatum Deucalione suo expresserunt Graeci; eiusque navigium λέγακα et κισβίτιον appellarunt, quod nomen tulit et illud Noachi. mythici temporis, i. e. fabulosi, de quo nil certi constat

3 moria scriptorum proximos, quidam certius de-
 finire voluerunt. Et quidem Sosibius scripsit,
 esse CCCLXXXV; Eratosthenes autem, se-
 ptem et CCCC; Timaeus CCCCXVII; Aretes
 IOXIII; et praeterea multi diverse: quorum
 4 etiam ipsa dissensio incertum esse declarat. De
 tertio autem tempore fuit quidem aliqua inter
 auctores dissensio, in sex septemve tantummodo
 5 annis versata. Sed hoc, quodcumque caliginis,
 Varro discussit, et pro cetera sua sagacitate,
 nunc diversarum civitatum conferens tempora,
 nunc defectus, eorumque intervalla retro di-
 numerans, eruit verum, lucemque ostendit,
 per quam numerus certus non annorum modo,
 6 sed et dierum perspicui possit. Secundum quam
 rationem, nisi fallor, hic annus, cuius velut in-
 dex et titulus quidam est, Ulpii et Pontiani
 consulatus, ab Olympiade prima millesimus est
 et quartus decimus, ex diebus duntaxat aesti-
 vis, quibus agone Olympico celebratur, a Ro-
 ma autem condita IDCCCCLXXXI, et qui-
 dem ex Parilibus, unde urbis anni numerantur.

Eorum

stat, et saltem traditiones
 veterum existunt, quae fa-
 bulis similiores, quam veris
 factis historicis sunt.

6. *agon Olympicus* i. e.
 ludus et certamen gymni-

cum, quod apud Olympiam
 vel Pilam urbem quinto quo-
 que celebrabatur anno.

- *ex Parilibus*, termino
 conditae urbis Romae. Fe-
 stus:

Eorum vero annorum, quibus Iulianis nomen 7
est, CCLXXXIII, sed ex die Kal. Ian. unde Iu-
lius Caesar anni a se constituti fecit principium.

At eorum, qui vocantur anni Augustorum, 8
CCLXV; perinde ex Kal. Ian. quamvis ex ante
diem decimum sextum Kal. Februarii Imperator
Caesar, D. F. sententia L. Munacii Planci, a
Senatu, ceterisque civibus, Augustus appella-
tus est, se VII. et M. Vipfano Agrippa III. Coss.

Sed Aegyptii, quod biennio ante in potestatem 9
ditio-

*Itus: Parilibus urbem con-
didit Romulus, quem diem
festum praecipue habebant
juniores. Solinus Cap. I.
§. 16. seqq. Sed quanquam
ista sic congruant, palam
est, prospero illi augurio
deberi Romani nominis
gloriam, maxime quum du-
norum ratio faciat cardin-
em veritati: nam, ut as-
firmat Varro, auctor dili-
gentissimus, Romam con-
didit Romulus, Marte ge-
nitus et Rhea Silvia; vel,
ut nonnulli, Marte et Ilia:
dictaque est primum Roma
quadrata, quod ad aequi-
librium foret posita. Ea
incipit a silva, quae est in
area Apollinis, et ad su-
percilium scalarum Caci*

*habet terminum, ubi tugu-
rium fuit Faustuli: Ibi Ro-
mulus mansitavit, qui au-
spicato fundamenta muro-
rum iecit, duodeviginti na-
tus annos, undecimo Kalen-
das Maias, hora post se-
cundam ante tertiam ple-
nam: sicut Lucius Tarrun-
tius prodidit, mathemati-
corum nobilissimus, Iove
in piscibus, Saturno, Ve-
nere, Marte, Mercurio in
Scorpione, Sole in Tauro,
Luna in libra constitutis.
Et observatum deinceps,
ne qua hostia Parilibus
caederetur, ut dies iste a
sanguine purus esset, cuius
significationem de partu
Iliae tractam volunt.*

ditionemque Pop. Rom. venerunt, habent hunc Augustorum annum CCLXVII. Nam, ut a nostris, ita ab Aegyptiis, quidam anni in litteras relati sunt: ut quos Nabonnazaru nominant, quod a primo imperii eius anno confurgunt, quorum hic DCCCCLXXXVI, item Philippi, qui ab excessu Alexandri Magni numerantur, et ad hunc usque perducti, annos IOLXII con-
 10 summant. Sed horum initia semper a primo die mensis eius sumuntur, cui apud Aegyptios nomen est Thoth: quique hoc anno fuit ante diem VII Kal. Iul. cum abhinc annos centum, Imperatore Antonino Pio, II et Bruttio Praesente Coff., iidem dies fuerint ante diem XII Kal. August. quo tempore solet Canicula in Ae-
 11 gypto facere exortum. Quare scire etiam licet, anni illius magni, qui, ut supra dictum est, et solaris, et canicularis, et Dei annus vocatur,
 12 nunc agi vertentem annum centesimum. Initia autem istorum annorum propterea notavi, ne quis eos aut ex Kal. Ian. aut ex alio aliquo tem-
 pore

9. *Nabonnazaru.* De quo conf. Vollständiges Mathematisches Lexicon ITh. sub vocibus: *Nabonassarisch Jahr et Epocha Nabonassarea.*

10. *Thoth.* Conf. supra

Cap. XVIII. §. 10. et quae ibi adnotavimus.

11. *ut supra dictum,* nimirum Capite XVIII. §. 10.

Dei annus i. e. solaris annus. Conf. Doulam ad Tibull. pag. 253.

pore simili putaret incipere: cum in his conditorum voluntates, non minus diversae sint, quam opiniones philosophorum. Idcirco aliis 13 a novo Sole, id est, a bruma, aliis ab aestivo solstitio, plerisque ab aequinoctio verno, partim ab auctumali aequinoctio, quibusdam ab ortu vergiliarum, nonnullis ab earum occasu, multis a canis exortu, incipere annus naturalis videtur.

CAPUT XXII.

Mensium genera duo; nam alii sunt naturales, alii civiles. Naturalium species duae, quod partim Solis, partim Lunae esse dicantur. Secundum Solem fit mensis, dum Sol unum- 2 quod-

12. *in his* aliae editiones habent *his*, sed reposuimus praepositionem *in* ex conjectura Nagelii, quam in Progr. saepius laudato §. III. exhibet.

CAP. XXII. *Mensium* Goetzius exhibet *Mensum*. Quum vero crederemus, gignendi caelum mensium usitatiorem esse, quam mensum, ita reponendum esse, satius duximus, quamvis in eodem capite multo infra nimirum

§. 10. et 17. iterum iterumque mensum pro mensium occurrat.

2. *Secundum solem fit mensis etc.* Menses solares inter se discrepant, neminem enim praeterit, solem in signis circuli animalis modo longius, modo brevius morari. Hinc evenit, ut menses in naturales et civiles dividerentur. Astronomi enim consuevere, non dies tantum, verum etiam horas, sexage-

quodque in Zodiaco orbe signum percurrit. Lunaribus est autem temporis quoddam spatium
3 a nova Luna. Civiles menses sunt numeri quidam dierum, quos unaquaeque civitas suo instituto observat; ut nunc Romani a Kalendis in Kalendas. Naturales, et antiquiores et omnium gentium communes sunt. Civiles, et posterius instituti, et ad unamquamque pertinent civitatem. Qui sunt coelestes, sive Solis,
4 seu Lunae, neque peraeque inter se pares sunt, nec dies habent totos: quippe Sol in Aquario moratur circiter undetriginta, in Pisce fere triginta, in Ariete unum et triginta, in Geminis prope triginta et duos: et sic in ceteris inaequabiliter. Sed usque adeo non totos dies in singulis; ut annum suum, id est, dies trecentos sexaginta quinque, et portionem nescioquam, adhuc Astrologis inexploratum, in duodecim
5 suos dividat menses. Luna autem singulos menses conficit diebus undetriginta circiter, et dimidiato. Sed et hos inter se dispares, alias longiores, alias breviores. At civitatum
 menses

finasque horae partes computare, quibus sol in unoquoque circuli animalis signo moratur, eaque de re discrepant menses solares et

lunares inter civiles, quia mense civili tantummodo computantur dies.

in Zodiaco orbe i. e. in signifero circulo.

menses vel magis numero dierum inter se discre-
 pant: sed dies ubique habent totos. Apud Al- 6
 banos Martius est sex et triginta, Maius viginti
 et duum, Sextilis duodeviginti, September se-
 decim. Tusculanorum Quinctilis dies habet tri-
 ginta sex, October triginta duos. Idem Octo-
 ber apud Aricinos triginta novem. Minime vi- 7
 dentur errasse, qui ad Lunae cursum menses,
 civiles accommodarunt, ut in Graecia plerique,
 apud quos alterni menses ad tricenos dies sunt
 facti. Maiores quoque nostri idem sunt aemu- 8
 lati; cum annum dierum CCCLV haberent.
 Sed D. Iulius, cum videret hac ratione nec ad
 Lunam menses, ut oportebat, neque annum
 ad Solem convenire, maluit annum corrigere:
 ut sic etiam menses, vel cum veris illis solari-
 bus, et si non singuli, universi tamen ad anni
 finem necessario concurrerent. Nomina decem 9
 mensibus antiquis Romulum fecisse, Fulvius et
 Iunius auctores sunt: et quidem duos primos a
 paren-

6. *Sextilis* Romuli tem-
 pore mensis erat sextus, an-
 nus enim a mense Martio
 est exorsus, et Sextilis fuit
 is mensis, qui hodie Au-
 gustus.

9. *Nomina decem mensi-
 bus — Romulum fecisse.*

Conf. quae supra Cap. XX.
 §. 2. adnotavimus.

*duos primos a parentibus
 suis nominasse.* Vide Iac.
 Gronovii *Diff. de origine*
Romuli. Lugd. Bat. 1684.
 in 8.

parentibus suis nominasse, Martium a Marte patre, Aprilem ab Aphrodite, id est, Venere: unde maiores eius oriundi dicebantur. Proximos duos a populo, Maium a maioribus natu, Iunium a iunioribus; ceteros ab ordine, quo singuli erant: Quinctilem usque ad Decembrem
 10 perinde a numero. Varro autem Romanos a Latinis nomina mensium accepisse arbitratur. Auctores eorum antiquiores, quam urbem fuisse,
 11 satis argute docet. Itaque Martium mensem a Marte quidem nominatum credit, non quia Romuli fuerit pater, sed quod gens Latina bellicosa. Aprilem autem non ab Aphrodite, sed ab aperiendo; quod tunc fere cuncta gignantur,
 12 et nascendi claustra aperiat natura. Maium vero non a maioribus, sed a Maia nomen accepisse;

11. *Martium Mensem etc.* Ratione originis mensis Martii eiusque nominis cum Varro plane consentit Festus: *Martius mensis initium anni fuit et in Latia, et post Romam conditam, eo quod gens erat bellicosissima. Cuius rei testimonium est, quod posteriores menses, qui annum finiunt, a numero appellati ultimum habent Decembrem.*

12. *Maium.* De cuius ori-

gine sic Festus: *Maius mensis in compluribus civitatibus Latinis ante urbem conditam fuisse videtur, qua ex causa utrum a maioribus, ut Iunius a iunioribus dictus sit, an a Maia, quod Mercurio filio eius res divinae . . . fiant solemnes, an quod ipsi deae in multis Latinis civitatibus sacrificia fiebant (ipso mense). . . .*

cepisse; quod eo mense tam Romae, quam antea in Latio, res divina Maiiae fiat et Mercurio. Iunium quoque a Iunone potius, quam iunioribus, quod illo mense maxime Iunoni honores habeantur. Quinctilem, quod loco apud Latinos fuerit quinto: item Sextilem, ac deinceps ad Decembrem, a numeris appellatos. Ceterum Ianuarium et Februarium postea quidem additos, sed nominibus iam ex Latio sumtis: et Ianuarium ab Iano, cui attributus est, nomen traxisse, Februarium a februo. Est *februarium* quidquid piat purgatque; et *februa-menta*, purgamenta: item februare, purgare, et purum facere. *Februm* autem non idem usquequaque dicitur. Nam aliter in aliis sacris
brua-

Iunium. De quo Festus: *Iunium mensem dictum putant a Iunone. - Idem ipsum dicebant Iunonium et Iunoniam, Iulium quod eo mense dicitur Iulius natus.*

13. *Februarium.* Neminem legere pigebit, quae de huius mensis nomine tradit Festus: *Februarius mensis dictus, quod tunc, id est extremo mense anni, populus februaretur, id est, lustraretur, ac purgaretur: vel*

a Iunone februata, quam alii februalem, Romani februlim vocant: quod ipsi eo mense sacra fiebant: eiusque feriae erant lupercalia, quo die mulieres februabantur a lupercis amiculo Iunonis, id est, pelle caprina, quam ob causam is quoque dies februatus appellabatur. Quaecumque denique purgamenti causa in quibusque sacrificiis adhibentur, februa appellantur. Id vero, quod purgatur, dicitur februatum.

15 februarur, hoc est purgatur. In hoc autem mense Lupercalibus, cum Roma lustratur, falem calidum ferunt, quod *Februm* appellant. Unde dies Lupercalium proprie Februatus, et 16 ab eo porro mensis Februarius vocitatur. Ex his duodecim mensibus duorum tantum nomina immutata. Nam, qui Quinctilis fuit, Iulius cognominatus est, C. Caesare V. et M. Antonio Coff., anno Iuliano secundo. Qui autem Sextilis fuerat, ex S. C. Marcio Cenforino, C. Asinio Gallo Coff., in Augusti honorem dictus est Augustus, anno Augustiano XX. Quae nomina 17 etiam nunc ad hanc permanent memoriam. Postea vero multi Principes nomina quaedam mensium immutaverunt, suis nuncupando nominibus.

15. *Lupercalia* erant festum, quo Luperci Panis sacerdotes Romulo Remoque destinatis ludis rem divinam nudi agebant, per vicos et compita discurrentes, pelli- busque caprarum obvias feminas verberantes, quae et ipsae palmas ad id praebe- bant, quod hoc ictu foecundas se fieri credebant. Hinc Iuvenal. Sat. II. v. 142.

*Nec prodest agili palmas
praebere Lupercis.*

Plura vide in Nicupoortii Ex-

plicat. Rituum Rom. pag. m. 189.

17. *suis nuncupando nominibus.* Eiusmodi exemplum adfert Suetonius in Nerone Cap. LV. *Erat illi (Neroni) aeternitatis perpetuaeque famae cupido, sed inconsulta. Ideoque multis rebus ac locis vetere appellatione detracta, novam induxit ex suo nomine. Mensem quoque Aprilem, Neroneum appellavit. Destinaverat et Romam Ne- ropolim nuncupare.*

bus. Quod aut ipsi postmodum mutaverunt, aut post obitum eorum illa nomina pristina suis reddita mensibus fuerunt.

CAPUT XXIII.

Supereſt pauca de die dicere, qui, ut mensis et annus, partim naturalis, partim civilis est. Naturalis dies est tempus ab oriente Sole a ad Solis occasum. Cuius contrarium nox ab occasu Solis usque ad exortum. Civilis autem dies vocatur tempus, quod fit uno coeli circumactu, quo dies verus et nox continetur. Ut, cum dicimus, aliquem dies triginta tantum vixisse: relinquitur enim etiã noctes intelligere. Huiusmodi dies ab Astrologis, et civitatibus, 3 quatuor modis definitur. Babylonii quidem a Solis exortu, ad exortum eiusdem astri, diem statuerunt: at in Umbria plerique a meridie ad meridiem. Athenienses autem ab occasu Solis ad occasum. Ceterum Romani a media nocte ad mediam noctem diem esse existimaverunt. Indicio sunt sacra publica, et auspicia etiam 4 magistratum; quorum, si quid ante medium noctis est actum, diei, qui praeteriit, adscribitur;

CAP. XXIII. 3. Romani noctem. Cf. Macrobi. Saturn. I. cap. 3.
a media nocte ad mediam

bitur; si quid autem post mediam noctem, et ante lucem factum est, eo die gestum dicitur, 5 qui eam sequitur noctem. Idem significat, quod, qui a media nocte ad proximam noctem, in his horis quatuor et viginti, nascuntur, eun- 6 dem diem habent natalem. In horas duodecim divisum esse diem, noctemque in totidem, vulgo notum est. Sed hoc credo Romae post reperta solaria observatum. Quorum antiquissimum quod fuerit, inventu difficile est: alii enim apud aedem Quirini primum statutum dicunt, alii in Capitolio, nonnulli ad aedem 7 Dianae in Aventino. Illud satis constat, nullum in foro prius fuisse, quam id, quod M. Valerius ex Sicilia advectum, ad rostra in columna posuit. Quod, quum ad clima Siciliae descriptum, ad horas Romae non conveniret, L. Philippus, Censor, aliud iuxta constituit: deinde aliquanto post P. Cornelius Nasica, Censor, ex aqua fecit horarium, quod et ipsum ex consuetudine

6. *solaria* i. e. horologia in quibus horae in Sole inspiciuntur. Eorum inventoris meminit Plinius in Hist. Nat. Lib. VII. cap. 60.

7. *horarium* idem quod clepsydra, i. e. vas, quod aqua fluente horas designa-

bat, ut hodie arena. Clepsydrarum usum ob nimiam dicendi licentiam recentiori aevo in foro Romano esse introductum quia dicentibus in eo ex Atheniensium more tempus erat praescriptum, patet ex Martialis Lib. VI. Epigr. 35.

tudine nascendi a Sole horas, *solarium* coeptum vocari. Horarum nomen non minus an-

nos

*Septem clepsydras magna
tibi voce petenti,*

Arbiter invitus, Caeciliane, dedit,

At tu multa diu dicis: vitreisque tepentem

Ampullis potas semisupinus aquam,

Ut tandem saties vocemque stimque, rogamus,

Iam de clepsydra, Caeciliane, bibas.

et ex Eiusd. Lib. VIII.
Epigr. 7.

Hoc agere est caussas, hoc dicere, Cinna, diserte,

Horis, Cinna, decem, dicere verba novem?

Sed modo clepsydras ingenti voce petisti,

Quatuor, o quantum, Cinna, tacere potes!

nec non ex Plinio Lib. I.
Epist. 23.

Ipse, quum tribunus essem, erraverim fortasse, qui me esse aliquid putavi, sed tanquam essem, abstinui caussis agendis: primum quod deforme arbitrabar,

cui adsurgere, cui loco cedere omnes oporteret, hunc omnibus sedentibus stare; et qui iubere posset tacere quemcunque huic silentium clepsydra indici; et quem interfari nefas esset, hunc etiam convicia audire; et, si inulta pateretur, inertem, si ulisceretur, insolentem videri.

ex Eiusd. Lib. II. Epist. 11.

Utcunque tamen animum cogitationemque collegi, coepi dicere non minore audientium adsensu, quam sollicitudine mea: dixi horis paene quinque. Nam X clepsydris, quas spatiofissimas acceperam, sunt additae quatuor.

et. ex Eiusd. Lib. VI.
Epist. 2.

Nam postquam obiit ille, increbuit passim et invaluit consuetudo, binas vel singulas clepsydras, interdum et dimidias, et dandi et petendi. Nam et qui dicunt, egisse malunt, quam agere; et qui audiunt, finire, quam iudicare. Quan-

lum

nos CCC Romae ignoratum esse, credibile est. Nam in XII Tabulis nusquam nominatas horas invenias, ut in aliis postea legibus, sed ANTE MERIDIEM, eo videlicet, quod partes diei bifariam tum divisi meridies discernerebat. Alii diem quadripartito; sed et noctem similiter, dividebant: idque divisio testatur militaris, ubi dicitur, *vigilia prima*, item *secunda*, et *tertia*, et *quarta*.

CAPUT

tum dicendi temporis oratoribus vel advocatis concessum erat, actorem et reum defendendi liquet ex Plinii Lib. IV. Epist. 9. *Egeram horis tribus et dimidia; supererat sesquihora. Nam quum e lege accusator sex horas, novem reus accepisset; ita diviserat tempus reus inter me, et eum, qui dicturus post erat, ut ego quinque horis, ille reliquis uteretur.* Utrum vero clepsydra horam plenam, ut Martialis interpretes volunt, vel quintam seu tertiam impleverit horae partem, ut Gesnerus ad Plinium adferre studet, nec ne, ex omnibus his locis nullo prorsus modo erui potest. Certo quidem certius est, Martia-

lis interpretes errasse, qui clepsydra horam implevisse plenam credunt, quia ex Plinii locis satis adparet, clepsydra partem horae tantummodo constituisse, sed quotam partem non in apri-co est, quoniam in numeris variatur, et *Gatanæus XX* clepsydris ad Plinii locum Lib. II. Epist. II. legit.

9. *divisio* aliae et quidem omnes editiones habent *similitudo*, sed quia haec vox nullum sensum parit atque ad rem neutiquam quadrat, priorem lectionem ex conjectura *Cel. Nagelii* in Progr. saepius numero laudato §. V. allata in textum recepimus, nec quenquam esse putamus, qui hanc *mutationem* sit vituperaturus.

CAPUT XXIV.

Sunt etiam plura noctis et diei tempora, aliis subnotata, propriisque discreta nominibus; quae apud veteres poetas passim scripta inveniuntur; ea omnia ordine suo exponam. Incipiam a nocte media, quod tempus principium et postremum est diei Romani. Tempus, quod huic proximum est, vocatur *de media nocte*: sequitur *gallicinium*, cum galli canere incipiunt: dein *conticinium*, cum conticuerunt: tunc *ante lucem*, et sic *diluculum*, cum, Sole nondum orto, iam lucet. Secundum diluculum vocatur *mane*, cum lux videtur Solis: post hoc *ad meridiem*: tunc *meridies*, quod est medii diei nomen: inde *de meridie*: hinc *suprema*; quamvis plurimi *supremam*, post occasum Solis esse existimant: quia est in XII Tabulis scriptum sic: SOL. OCCASUS. SUPREMA. TEMPESTAS. ESTO. Sed postea M. Plaetorius, Tribunus plebis, scitum tulit, in quo scriptum est:

PRAE-

CAP. XXIV. I. *discreta*
i. e. distincta et notata.

2. *Conticinium* occurrit
apud Plautum in *Asin. Act.*
III. Sc. III. v. 95. Redito huc
conticinio. Alii putant con-

ticinium a primo noctis tempore esse dictum, quo omnia propter quietem conticescunt.

diluculum i. e. tempus diei luciscentis. Plaut. in *Amph. Act. II. Sc. II. v. 105.*

PRAETOR. URBANUS. QUI. NUNC. EST. QUIQUE. POST.
 HAC. FUAT. DUOS. LICTORES. APUD. SE. HABETO. IS-
 QUE. USQUE. AD. SUPREMAM. IUS. INTER. CIVIS. DI-
 4 CITO. Post supremam sequitur, *vespera*, ante
 ortum scilicet eius stellae, quam Plautus *ve-*
speruginem, Ennius *vesperum*, Virgilius *he-*
 5 *speron*, appellant. Inde porro *crepusculum*,
 sic fortasse appellatum, quod res incertae *cre-*
perae dicuntur; idque tempus noctis sit, an
 diei, incertum est. Post id sequitur tempus,
 quod dicimus *luminibus accensis*, antiqui
prima face dicebant. Deinde *cœnubium*,
 cum

4. *vesperuginem*. Festus:
Vesperugo, vesper stella,
 Plautus: *Nec vesperugo,*
nec vergiliae occidunt.

vesperum, quasi *hesperum*
 dictum, stella est vespertina,
 i. e. Venus. Sic Horatius
 Lib. II. Carm. 9. v. 10. seqq.

— — — *nec tibi Vespero*
Surgente decedant amores,
Nec rapidum fugiente So-
lem.

Idem Lib. III. Carm. 19.
 v. 25. seqq.

Spiffa te nitidam coma,
Puro te similem, Telephe,
Vespero,

Tempestitiva petit Chloë:
Me lentus Glyceræ terret
amor meae.

et Virgilius Lib. I. Geor-
 gic. v. 251.

Illic sera rubens accendit
lumina Vesper.

Hesperon vel *hesperum*,
 Veneris stellam, de quo fe-
 stive Seneca in Hippolyto
 Act. II. v. 749. seqq.

Qualis est primus referens
tenebras

Nuncius noctis, modo lotus
undis

Hesperus, pulsus iterum te-
nebris

Lucifer idem.

cum itum est cubitum. Exinde *intempesta*, id est, multa nox, qua nihil agi tempestivum est: tunc, *ad mediam noctem*, dicitur: et sic, *media nox*.

5. *intempesta*. Cf. Cicero sic illustrat: *Intempesta*
 6. Ver. *Repente nocte intempesta* dicimus pro incertiore tempore, quia non
servorum armatorum fit concursus atque impetus. tam facile noctis horae,
 Livius Lib. XXXVII. Cap. quam diei possunt intelligi.
 14. n. 3. *venire nocte intempesta.* Tempestatem enim antiqui
 Curtius Lib. IV. cap. pro tempore posuere.
 13. n. 4. Festus hanc vocem

FINIS.

VOCA-

VOCABULA
CENSORINO
SOLI USURPATA
DIGESSIT

IAC. MOSANTUS BRIOSIUS

in Epistolis, Cadomi, cl^ol^oclxx in 8 editis.

Collatus, *huius collatus. Videtur sumi pro eo, quod Gallice dicimus, entretien, conference. Cum vero tuo collatu scirem, me plura didicisse, ne beneficiis tuis viderer ingratus. Cap. I.*

Concordabilis. *Sed non promiscue voces omnes cum aliis, ut libet, iunctae, concordabiles in cantu reddunt effectus. Et paullo post: nec verbis, nec syllabis concordabunt, Cap. X.*

Membror. *Quinque et triginta diebus infans membratur, Cap. XI. HIPPOCRATES dixit διαφροῦται.*

Infans.

Infans. *De foetu adhuc in utero. Vide Membror.*

Inaudibilis. *Pythagoras prodit, septem stellas inter coelum et terram vagas, quae mortalium geneses moderantur, motum habere εὐρεθμον, et dulcissimam continere melodiam, sed nobis inaudibilem propter vocis magnitudinem, quam capere aurium nostrarum angustiae non possunt, Cap. XIII.*

Concinere melodiam, *vide Inaudibilis.*

Hirquitallire. *Incipiente tertia aetatis hebdomade, vox crassior et inaequabilis fit, quod ARISTOTELES vocat τραγίζειν, antiqui hirquitillos nominari, quod tum corpus hircum olere soleat, c. XIV. Inde hircosus ULPIANO, Lib. XII. §. Is cui ff. de Aedil. Ed. Ubi pro Strabonem grafonem legi vult HENRICUS LINDENBROGIUS [in notis ad CENSORINUM pag. 100. Lugduni Batavorum, c1616cxxxii. in 8.] Nam γράσων ἄνθρωπος ὁ δύσοσμος.*

Diluvio, diluvionis, *pro diluvium, diluvii, Cap. XVIII.*

Exignescio. Exaquesco. *Alternis temporibus mundus tum exignescere, tum exaquescere videtur. Ibid.*

Inenun-

Inenuntiabilis. *Plerique praeterea incomprehensibile quiddam et enuntiabile esse existimaverunt.* Cap. XVIII.

Cavi menses, *Sunt sex; Iunius, Quintilis, ... Quatuor qui praecedunt, maiores et pteni dicuntur, cur ita, vide* Cap. XX.

Regifugium, Cap. XX. *Dies, quod reges Tarquini Roma fugerunt. De quo sic FESTUS: Regifugium dies notatur in fastis XI Kal. Martias, ut ait VERRIUS, ita dictus, quia eo die Tarquinius Roma fugerit.*

Bisextum, Cap. XX. *Quod verbum et in Jure nostro reperitur,*

Septimanus et Quinctanus: *Adiectivum.*
Nonae septimanae et quinctanae, Cap. XX.

Nabonnazaru. *Annorum quorundam nomen apud Aegyptios,* Cap. XXI. *De quibus vide SCALIGER. Lib. V. de Emendat. temp. pag. 368.*

Horarium. *Pro horologium sive solarium,* Cap. XXIII.

FRAGMENTUM
I N C E R T I

SCRIPTORIS,

Antea *Censorino* tributum, et cum ejus de *Die
Natali* Libro continenter impressum, nunc ab
eodem separatum, correctiusque, et aliquot

Capitibus, ex veteri Libro additis,

auctius editum

a

LUD. CARRIONE.

C A P U T I.

DE NATURALI INSTITUTIONE.

Initia rerum eadem elementa et principia
dicuntur. Ea Stoici credunt tenorem atque
materiam. Tenorem, quī, rarefcente materia,
a medio tendat ad summum; eadem concre-
fcente, rursus a summo referatur ad medium.
Thales Milefius aquam principium omnium re-

rum

2 rum dixit. Alias opiniones 1) supra retuli. Stoicorum opinio probanda: qui, cum arte compositum mundi opus considerarent, a) introduxerunt Naturam providam ac sapientem, quam ordo inpermutabilis ostenderet; b) et industria
3 factum pronuntiaverunt. Sive perpetuus, sive longaevus est mundus, et in flammis abit, et vicissim ex flammis renovatur, c) ac restituitur, durantibus tamen principiis: 2) nec recidere ad d) nihilum videri potest, quod in se deficit, et
4 in se regignitur. Et constat quidem quatuor elementis, terra, aqua, igne, aëre: 3) cujus principalem Solem quidam putant, ut Cleanthes; e) ut Chrysippus, aethera: cujus motu
perenni

VARIAE LECTIONES.

- a) *al.* idcirco duxerunt. b) *Edit. Paris. de ao. 1519 omittit*: et. c) ac restituitur, post quod in se deficit. d) *Edit. Paris. ad nihil.* e) at Chrysippus.

NOTAE.

1) *Supra retuli*, ai. *retulit*. Haec ab aliis huc injecta occasionem dederunt, ut Cenforino tribuerentur, cum non dissimiliter eadem superius tractasse videretur. CARRIO.

2) *Nec recidere ad nihi-*

lum. Haec vulgo male corrupta sunt, qua a scriptura, qua a distinctione. CARRIO.

3) *Cujus principalem solem*. Menagius legit *principale*. ED. CANTABR.

perenni 4) subjecta tenentur f) et administrantur, et ipse quidem aether nihil patitur. 5) Aër aetherem supra, infra aquam, et aër supra aquam, infra terram. Terra omnia ex omnium 5 permixtione progignit, et temperantia fovetur, intemperantia laeditur. Invicem porro elementa succedere, et interitu singulorum universa fieri sempiterna, manifestum est.

CAPUT II.

1) DE COELI POSITIONE.

Coelum circulis quinque distinguitur, quorum duo extremi maxime frigidi, australis humillimus, et aquilonius excelsissimus. His utrimque

VARIAE LECTIONES.

f) *In Edit. Paris. Cap. I. hic concludit, et reliqua desunt usque ad manifestum est.*

NOTAE.

4) *Tenantur et administrantur.* Reliqua vulgo desunt. CARRIO. In Edit. Paris. iam cum voce *tenentur* Cap. I. terminatur. nec requiritur hic, ut *ignis sphaerae* mentio fiat, cum sententiam Stoicorum referat, non Aristotelis. NUNNES.

5) *Et aër supra etc.* Haec corrupta sunt, deest enim, quod de igne dici debet: neque satis consistunt. CARRIO. Leg. *Aër aetherem supra, infra aquam, aqua infra terram, terra omnia etc.* 1) *De coeli positione.* Haec quatuor capita, quae vulgo desunt, edidimus ex Vet. Cod. item ex vetusta editione Mediol. CARRIO. Eadem quatuor capita etiam in Edit. Paris. frustra desiderantur.

que proximi duo paralleli vocantur, a) aequae, ut ita dixerim, distantes, iidem tropici, iidem solstitiales: alter hibernus, per quem Sol, transmittens octavam partem Capricorni, solstitium hibernum facit; alter aestivus, per quem Sol octava parte Cancri solstitium aestivum facit. Medius est aequinoctialis, qui octava parte Arietis aequinoctium vernum, b) octava parte Librae auctumale constituit. Ut circuli in coelo, ita in terra zonae vocantur: inhabitabilis infrigidus circulus ob rigorem, quod ab his longissime Sol abest: item extensus in radios aequinoctiales, quod sub vertice Solis est. Sub quo quidam habitare dicunt 2) cydrophe, et Aethiopiae maximam partem. Item plurimas insulas Maris Rubri, aliosque vertices eminentiasque terrarum nostris ampliores, sub tropicis habitare nihil dubium est. Noster solstitialis aestivus est excelsus atque arduus. Divisi a nobis circulo aequinoctiali 3) Antichthonos vocantur:

VARIARUM LECTIONES.

a) *Manut.* aequi distantes. b) octavam partem Cancri transcurrens.

NOTAE.

2) *Cydrophe.* In litura est haec vox, in V. Codice. Pithoëano, et vet. Edit. *Cydropiae.* CARRIO.
3) *Antichthonos.* Horum populorum meminit et Sotinus Cap. LIII. §. I. *Ta-proba*

cantur: videntur humiles et depressi; quibusque

4) Antipodes infra sunt. Quod ut posse videatur, efficiunt flexus obliquitatesque terrarum.

5) Antichthones idem 6) Antoecoe nominantur.

Incipit 7) signifer non ab extremo circulo, nec

ad extremum pertenditur, sed ab 8) imo tropico

australi brumalique eodem per aequino-

ctialem ad summum solstitialem eundemque

c) aestivalem per medium 9) longitudinis lati-

tudinisque porrectus obliquum. Circuli signi-

5
feri

VARIARUM LECTIONES.

c) aestivum.

NOTAE.

probanem insulam, ante, quam temeritas humana exquisito penitus mari fidem panderet; diu orbem alterum putaverunt, et quidem eum, quem habitare Antichthones crederentur.

4) *Antipodes.* De quibus Solinus Cap. XVI. §. 2. *Alii statuunt inter utrumque Solem, Antipodum occidentem, et nostrum renascentem: quod adspernatur ratio, tam vasto mari duos orbis interfluente.*

5) *Antichthones.* Ita recte vetus Mediolan. male alii *actiones.* CARRIO.

6) *Antoecoe.* In membranis *antischepae*, in aliis, *antistochaeret antischepae.* IDEM.

7) *Signifer* idem quod Zodiacus sive orbis animalis vel signifer. Qua de causa Cicero de Divinat. *Viam quandam esse aiunt signifero in orbe, qui ζωδιακός dicitur.*

8) *Imo tropico.* Pith. et Mediol. *initio.* CARRIO.

9) *Longitudinis.* Pith. *longitudo in his.* IDEM.

feri etrap CCCLX. signa XII. partium singula tricenarum, quorum quaedam minora, quaedam d) ampliora et 10) populo... *... dicuntur, sed compensatio quinque partes creditur adplicare, ut sint omnes signiferi partes CCCLXV. horum incipientia ab Ariete altera sunt 11) masculina, altera feminina: et masculina quidem masculorum natalibus, alia feminarum convenientia. Idem quartum quodque eorum aut tropicum, aut 12) solidum, aut e) deforme. Incipiet denumeratio ab Ariete, quod signum tropicum est. Tropicorum duo sunt aequinoctialia. 13) Aries et Libra; duo solstitialia, Capricornus et Cancer. Tropicis proxima solida, anteposita his deforma.

CAPUT

VARIARUM LECTIONES.

d) *Cauchius leg. πολυανάφορα.* e) biformi, ut *Graeci δίσωμον.* *Virgilius Lib. VI. (Aeneid. v. 25.)* prolesque biformis.

NOTAE.

- 10) *Populo * dicuntur.* sine cap. *biformia.* Ipse auctor sic nuncupat cap. 3. et Graece *δίσωμα* ea signa vocantur. Ptolem. Lib. I. *Τετραβίβλα.* NUNNES.
- 11) *Masculina.* Haec valde prava in membran. *IDEM.*
- 12) *Solidum aut deforme.* 13) *Aries.* Haec desunt in membran. *CARRIO.*

CAPUT. III.

DE STELLIS FIXIS ET STANTIBUS.

Stellarum aliae cum coelo feruntur, ideoque, quod non excedunt suos locos, fixae nominantur: aliae contra coelum, et in ortus coeli eunt, sed mundi celeritate victae occidere videntur cum eo, quamvis cursum suum peragant. Sol maximum sidus aetheris, medii a) limite ignescit, singulis diebus et noctibus peragit singulas partes: signiferum pervadit b) annum. Luna de Sole flammatur. Ambit circuitu brevissimo terram triginta diebus, adeo vicina vertici terrae, junctaque, ut in umbram ejus incidere soleat, et videri deficere eadem, cum subiit Solem et substitit radiis, facit c) obscurationem, quae defectio Solis videtur: interim tamen cava, paucioribus quam triginta diebus, circulum suum transit. Saturni stella 3 per maximum ambitum fertur, ideoque tricenis mensibus singulis signis resistit, per triginta annos signiferum pertransit: frigida et sterilis, infecunda, terris nascentibus non salutaris, facit
adversa

VARIARUM LECTIONES.

- a) lumine. *Cauchius*, limine, b) anno *Cauchius*. c) obscuritatem.

adversa diurna 1) et subita Jovis stella in singulis signis annum manet, signiferum duodecim annis evadit, salutaris et temperata, et 4) 2) universis d) eventibus prospera. Martis stella non eodem spatio signis singulis haeret, sed signiferum 3) novem fere annis pervagatur, ignea, intemperans, et in adversis et in e) mortalibus subita, vel f) ferit repentinis morbis, vel ferro perimit. Stellae Mercurii et Veneris Solem sequuntur, eademque spatia custodiunt.

5) Stella Mercurii fit similis illi, quam videt; Veneris, genialis et roscida, et prospera, et salutaris. Luna globum suum creditur habere, sed ignem a Sole concipere, et, quantum percutitur, ardescere. Quando igitur a Sole discedit, augetur: cum vero contra stetit, toto feritur adverso, et velut speculum, non vim, sed imaginem reddit. Hac universa gignentia crescente

VARIAE LECTIONES.

d) eventibus. e) Mortibus *Cauchius*. f) *Manut.* perit. *fortasse.* petit.

NOTAE.

1) *Et subita.* Mediol. *nec subita.* CARRIO.

2) *Universis eventibus.* Corr. *existentibus.* NUNNES.

3) *Novem fere annis.*

Cujusnam fuerit haec sententia requirendum. Ab opinione publica longissime abhorret. Ex notis autem numerorum facillime errata multa nascuntur. IDEM.

crescente pubescunt, tenuescente tenuantur. Humor etiam et spiritus omnis augetur: tumescit Oceanus, deinde cum ipsius fulgore confidit. 5) Diverfo ergo 6) coeli et 7) vagantium stellarum concursu, quod temperatur, utrimque deteritur, et infra fluit. Id excipit Luna, et Soli tradit: quo et animalia vigescunt, et humus quodammodo animatur genitali calore, et, ut ita dixerim, g) vivo. Plurimum 7 in originibus valent, quae in ortu 8) sunt, languent in occasu. Ortum facit stella, quam Sol praeterit, deinde stationem matutinam cum a quinto loco Solis steterit: in eodem manet signo, donec ab eodem Sole moveatur. Quae contraria est Soli, mane occidit. Oritur simul nocte, et vocatur 9*) deinde rursus altero latere a quinto signo deprehensa post meridianam

VARIAE LECTIONES.

g) *Cauch.* vivifico.

NOTAE.

4) <i>Tenuescente.</i> Membran. <i>pubescente.</i> CARRIO.	8) <i>Sunt.</i> Aliquid deletum in libro vetere. IDEM.
5) <i>Diverfo.</i> <i>Diversi.</i> IDEM.	9*) <i>Deinde rursus.</i> Membranae, <i>acronicos.</i> Pith.
6) <i>Coeli et q. circuli.</i> IDEM.	<i>Acronicos acronicus:</i> Mediol. <i>Acronios.</i> in optimis est litura. IDEM.
7) <i>Vagantium.</i> <i>Vagantia.</i> IDEM.	

nam stationem facit; donec ingresso Sole idem signum sub radiis ejus deliteſcat, et in totum 8° occidat. Adſpiciunt inter ſe ſtellae ex quinto ſigno, quod dicitur trigonon: et habent maximam conſenſionem. Item a quarto, quod dicitur tetragonon, et 10) centrum vocatur, et in alterutrum maximum praefiant effectum. Idem ex contrario, quod eſt ſextum ſignum, et diametron vocatur, eſtque maxime adverſum. Caetera diſſident, vel leviter adſpiciuntur. Tertium quodque h) dicitur hexagonon. Signa tropica peregrinationibus praefunt, et omnino mobilibus, et in conſiliis ſubinde variant atque permutant: biformia geminatione rerum omnium repetitionem ſignificant; et interim dilatione ſolida vehementer et inſtanter efficiunt, et ad exitum vel proſpera vel adverſa perducunt, ſicut adſpiciuntur a ſtellis, vel ſaventibus, vel repugnantibus. Multum tamen refert, cujus quaeque ſtella domus ſit, alienae an ſeipſius. Domus Solis eſt Leo, Lunae Cancer, Mercurii

VARIARUM LECTIONES.

h) quod dicitur.

NOTAE.

- 10) *Centrum.* Haec in rectum in vet. lib. *Septimum*; uti eſt in Pith. et Membr. in litura. IDEM.
- 11) *Sextum ſignum.* Cor-Med. IDEM.

Mercurii Virgo et Gemini, Veneris Libra et Taurus, Martis Scorpio et Aries, Jovis Sagittarius et Piscis, Saturni Capricornus et Aquarius. Nocturnis originibus favent Luna, Mars, Venus: plus die possant Sol, Saturnus, Jupiter: Mercurius varie, et quomodo consensit aut visus est.

CAPUT IV.

DE TERRA.

Terra omnium rerum est media, forma globosa. Aquis cingitur, in a) aëra prominet, excipit coelum: aque omni vel b) temperie quantum adficitur, ita quaecunque sustinet, adficit et movet. 1) Poterat finem liber; plenus omnibus necessariis, jam videri consecutus; sed cum et mundi dimensiones, et plurima praeterea in universis rebus, ratio Geometrica impleverit, pauca de numeris mensurisque dicamus.

CAPUT

VARIAE LECTIONES.

a) aëre. b) tempore.

NOTAE.

1) *Poterat finem liber.* hoc fragmentum pluribus ex capitibus, quae his erant praemissa, constitisse; alioquin de libri fine hic nondum sermo esse posset.

CAPUT V.

DE GEOMETRIA.

Geometria est scientia dirigendi figuras, et numeros emetiendi cum suis resolutionibus. Numerus est congregatio singulorum, finita semper, 1) et infinita natura.

CAPUT VI.

DE FORMIS.

Nota est, cujus pars nulla est. Linea longitudo sine latitudine. Lineae autem a) finis, notae. Recta linea est, quae super se b) positae notis aequabiliter posita et submissa est. 2) 1) Quod longitudinem tantum habet summitatis. c) Finis lineae super plana, quae dicitur

ἐπίπε-

VARIARUM LECTIONES.

- a) *Cauch.* fines, Euclid. γραμμῆς δὲ πέρατα σημεῖα. b) *Cauch. ita:* sita est, Summitas est, quae longitudinem tantum habet. Summitatis fines lineae sunt. Plana dicitur ἐπίπεδος summitas est, etc. c) *Edit. Paris.* hic distinctionem plane tollit, et sic legit: Quod longitudinem tantum habet summitatis finis lineae etc.

NOTAE.

- 1) *De infinita natura.* Ita Euclidem principia Element. membranae corrigunt, ut et i. CARRIO. Pith. et Mediolan. sed in iis 1) *Quod longitudinem.* ante aberat copula *Et.* Vid. *Legend.*

ἐπίπεδος. Summitas est, quae super 2) se positae rectis lineis aequabiliter posita est, 3) vel quae suis finibus aequabiliter posita est. Planus angulus est, in planitie duarum linearum, non e regione positarum, ad unum signum contingens curvatio. Hae lineae, quae angulum continent, cum rectae sint, is angulus rectis lineis contineri dicitur. Si recta linea supra rectam 3 lineam stans continuos angulos inter se pares facit, tum uterque ex paribus angulis rectus dicitur; et ea linea Graece *νόμος*, Latine 4) norma dicitur. Rectus angulus est modicus et sibi congruens; hebes, major recto; acutus, minor 5) recto.

CAPUT VII.

DE FIGURIS.

Figurae est, quae aliquo fine, aut aliquibus finibus continetur. Circulus est figura plana,
una

NOTAE.

Legend. quod longitudinem et latitudinem tantum habent. Summitati fines lineae. Superplana, quae dicitur *ἐπίπεδος*, summitas est quae etc. NUNNES.

2) *Se positae.* Sic Pith. alii, *sepositae.* CARRIO.

3) *Vel quae.* Haec addunt Membranae et vetus editio. IDEM.

4) *Norma.* q. *Normales.* Idem. Editio Paris. habet *Normalis.*

5) *Recto.* Deest vulgo; male. IDEM. Desideratur etiam in Edit. Paris.

una linea comprehensa, intra quem mediae
 2 omnes lineae inter se pares a) sunt. Centron
 est nota circuli medii. Diametros est recta linea
 per centron 1) emissa, et in utramque partem
 secans circulum. b) Hemicyclium est circuli
 dimidium. c) Euthygrammoi formae sunt,
 quae rectis lineis continentur. d) Trigonum,
 trilaterum: tetragonum, quod quatuor: mul-
 tilaterum, quod pluribus. Triangulum aequi-
 laterum, quod paribus trinis lateribus e) con-
 currit; isoceles, quod duo tantum latera
 3 paria habet. Scalenon, quod tria latera
 inaequalia habet. 2) Orthogonum, quod
 habet

V A R I A E L E C T I O N E S.

- a) *Edit. Paris.* sint. b) *Edit. Paris.* Hemi-
 cyclum. c) *Edit. Paris.* Euthygrammae.
 d) *Cauch. ex Euclide*, τρέπλευρον quidem
 quod tribus; τετράπλευρον autem quod
 quatuor; ac πολύπλευρον quod pluribus,
 quam quatuor rectis lineis, continetur.
 Triang. etc. e) continetur. *In Edit. Pa-*
ris. utrumque verbum deest.

N O T A E.

- 1) *Emissa.* Editio Paris. gulum: amblygonion, quod
 habet *immissa.* habet unum angulum hebe-
 2) *Orthogonum.* Haec tem: oxygonion, quod acu-
sic legenda sunt: Orthogo- tos omnes tres angulos ha-
 nion, quod habet rectum an- bet. Quadrilaterarum for-
 marum

habet 3) (rectum angulum: amphigonum, quod
habet hinc 4) inde angulum hebetem: oxygo-
non, 5) quod acutos omnes tres angulos ha-
bet:) quadrilaterum, formarum quadratum est,
quod omnia quatuor latera habet, et angulos
rectos; heteromeces, 6) (quod nec angulos,
nec latera paria habet. Scutula, id est, rhom- 4
bos) 7) quod latera paria habet, nec angulos
rectos, similes f) scutulae: cujus contraria la-
tera,

VARIAE LECTIOES.

f) scutellae *Edit. Paris.*

NOTAE.

marum quadratum est, quod
omnia quatuor latera paria
habet, et angulos rectos:
heteromeces, quod rectos
angulos nec latera paria ha-
bet; scutula, id est, rhom-
bos quod latera paria habet,
nec angulos rectos: simile
scutulae; cujus contraria la-
tera, et contrarii anguli in-
ter se pares sunt; sed neque
aequaliter, nec undique ae-
que rectis angulis: Trapezia
caetera nominantur. *Hic*
simile scutulae est $\rho\sigma\mu\beta\sigma\sigma\iota-$
 $\delta\epsilon\varsigma$. NUNNS.

3) *Rectum angulum.* His
notis [] inclusa ab editio-
nibus absunt. CARRIO. *De-*

sunt et in Edit. Paris. quae
locum sic exhibet: Ortho-
gonum, quod habet omnes
rectos angulos quadrilaterum
formarum etc.

4) *Inde angulum.* Vet.
Cod. *habet inde angulum*
hebetem. Corr. *habentem.*
et in litura. CARRIO.

5) *Quod acutos.* Et haec
ab editionibus absunt. IDEM.

6) *quod nec — rhombos.*
Qui passus inclusus ab Edit.
Paris. plane abest.

7) *quod latera paria ha-*
bet. Editio Paris. quadrangulum nec latera paria habet,
nec angulos rectos etc.

tera, et contrarii anguli, g) inter se pares 8) sunt, sed neque aequaliter nec undique aequae rectis angulis. Trapezia, caetera nominantur. Parallelae lineae, quae h) sunt in eadem planitie positaе, nunquam inter se contingunt.

CAPUT VIII.

DE POSTULATIS.

Postulata Geometrarum sunt quinque, ut liceat ab omni signo ad omne signum rectam lineam ducere, et omnem finitam rectam lineam e regione 1) ejicere et 2) omni modo 3) et intervallo circum scribere; 4) et omnes rectos

VARIARUM LECTIONES.

g) *Edit. Paris. hunc locum non modo aliter distinguit, sed et alio modo exhibet, nimirum: inter se pares sunt. Sed quadrilaterum omne, quod rectis angulis est, trapezia. Caetera nominantur parallel. lin. etc. h) sunt deest in Edit. Paris.*

NOTAE.

8) *Sunt, sed etc.* Haec ineptissime scribuntur vulgo. IDEM.

1) *Ejicere. Pith.* ducere. CARRIO.

2) *Omni modo.* Fort. medio, i. e. centro. NUNNES. *Edit. Paris. omnimodo.*

3) *Et intervallo.* Interponunt vulgo, *signo ex intervallo.* CARRIO.

4) *Et omnes.* Haec omnia turpissime vulgo corrupta sunt. IDEM. *Interponendum esset ante haec verba, communes animi conceptiones.*

Moxque

rectos angulos inter se pares esse; et si in lineam recta linea immissa interiores angulos minores duos rectis pares fecerit, a) erectas lineas b) concurrere. Si paribus paria adjecta fuerint, omnia paria erunt: et si paribus paria demta, reliqua erunt paria; et quae eisdem paria sunt, et inter se paria sunt.

CAPUT IX.

DE MUSICA.

Prior est 1) Musica inventione Metrica. Cum sint enim antiquissimi poëtarum 2) Homerus, Hesiodus, Pisander, a) et hos secuti elegiarii,

VARIAE LECTIONES.

a) eiectas *Edit. Paris.* b) *al.* continere.

a) *Edit. Paris.* omittit copulam et.

NOTAE.

Moxque legendum: etsi in rectas lineas linea immissa interiores angulos minores duobus rectis fecerit, erectas lineas concurrere. NUNNES.

1) *Musica* auferendi casus, *Metrica*, rectus. NUNNES.

2) *Homerus*. Cujus Carminis heroici auctoris et mentionem facit Horatius de arte poëtica v. 73. seqq.

Res gestae regunque ducumque, et tristia bella, Quo scribi possent numero, monstravit Homerus.

Versibus impariter junctis querimonia primum, Post etiam inclusa est voti sententia compos.

Quis tamen exiguos Elegos emiserit auctor, Grammatici certant, et adhuc sub iudice lis est.

giarii, 3) Callimachus, Mimnermus, 4) Euhemerus: mox 5) Archilochus et Simonides, trimetricum jambicum, 6) b) chorium catalecticum, tetrametron c) composuerunt. Archilochus etiam commata versibus adplicando variavit. 7) Eupolis per plurimas species secuit, Alcman

VARIAE LECTIONES.

b) choricum *Edit. Paris.* c) composuere *Edit. Paris.*

NOTAE.

3) *Callimachus.* In V. C. Gallinus. sed et sequentia nomina ibidem corrupte, *Minervus, Eurectus.* CARRIO.

4) *Euhemerus.* *Lubens reponerem* Euenus. NUNNES.

5) *Archilochus.* Eum primum fuisse, cui Carmen jambicum debemus, liquet etiam ex Horatio de arte poetica v. 79. seqq.

Archilochum proprio rabi-
es armavit jambo.

Hunc focci cēpere pedem,
grandesque cothurni,

Alternis aptum sermoni-
bus, et populares

Vincentem strepitus, et na-
tum rebus agendis etc.

6) *Choricon.* Repono, et choricon catalecticonque te-

trametron composuerunt. IDEM.

7) *Eupolis.* Vet. Cod. *ea potius,* et inlitura. CARRIO. *Mallem,* Epodos, nam etc. NUNNES. Equidem nil mutandum esse arbitror, cum in praecedentibus de variis graecis scriptoribus sermo est, et Eupolis unus graecorum veteris Comoediae fuit scriptorum, qui aequae celebris ac Archilochus erat, ut testatur Horatius Lib. II. Serm. Sat. 3. v. 11. seqq.

Quorsum pertinuit stipare
Platona Menandro?

Eupolin, Archilochum, com-
mites educere tantos?

et Idem Lib. I. Serm. Sat.
4. v. 1. seqq.

Eupolis,

Alcman numeros etiam minuit in carmen 8) hinc d) poëtriae melicae; ac 9) Telefilla etiam Argiva minutiores edidit numeros. Quae species cum iam displiceret, et integra brevior videretur, magnitudine Pindari adferta est; qui etiam libros 10) innumeris modis edidit; e) hoc secuti musici 11) Timotheus, et f) Podos, et 12) g) Hyperides, et Follis, et clarissimus cum peritia

VARIARUM LECTIONES.

- d) poeticae melicae *Edit. Paris.* e) hos *melius Edit. Paris.* f) Terpander *Cauch.* g) *Basil.* Hypericles.

NOTAE.

- Eupolis, atque Cratinus, Aristophanesque Poëtae, Atque alii, quorum Comœdia prisca virorum est, Si quis erat dignus describi, quod malus, aut fur, Quod moechus foret, aut sicarius, aut alioqui Famofus, multa cum libertate notabant.*
- 8) *Poëtriae melicae.* Vulgo, *poëticae.* CARRIO. *Melius Poëtice melice.* NUNNES.
- 9) *At Telefilla.* Ἀτλήης illa vulgo in membr. ἄτλης illa. Scribe: *At Telefilla,* de qua vide Pausaniam. CARRIO. *Edit. Paris.* etiam
- exhibet: ἄτληης. Illa etiam *Argiva etc.* sed male.
- 10) *Innumeris.* Recte. Tale est illud, *numeri innumerari,* ut in Gellio diximus. CARRIO.
- 11) *Timotheus.* Vide Plutarchum et Suidam. Tria frequentia nomina vereor, ut recte se habeant. IDEM.
- 12) *Hyperides.* Ἐπισκεπτέων an Hippoclidis, qui ὄρχησῆς nobilis: ἡ δὲ ὄρχηστικὴ musicae subjecta apud Veteres. Hic Cauchius legebat Hipponax et Hyperides. *mox,* et Phyllis, e Plutarcho. NUNNES.

peritia tum eloquentia Aristoxenus, modulati
 3 protinus cantus. 13) Nec tamen non putes an-
 tiquiores cantus esse numeris, sed rusticos et
 inconditos: post quos poëtica valuit, 14) veluti
 legitima; Musica licentior, magisque modulata.

C A P U T X.

1) D E R H Y T H M O.

Rhythmus creditur dictus a Rhythmone
 Orphei filio, et 2) Idomoneae nymphae Mari-
 cae, ut tradit 3) Nicoftratus, libro quem com-
 posuit de Musico fratre Rhythmonii: 4) tradit
 Hyme-

N O T A E.

13) *Nec tamen non putes.* Membranae et vetus editio, *nec tamen an putes.* Correct. in Membr. *nec tamen an putes.* CARRIO.

14) *Veluti legitima.* ὑπο-
 σιγντεον hic. NUNNES.

1) *De Rhythmo.* Rhyth-
 mus est compositio quae-
 dam ex sensilibus collata
 temporibus ad aliquem ha-
 bitum ordinemque con-
 nexa. M. Capella. Bacchius.
 Τεττων (ῥυθμῶν) ἀτλοῖ
 πόσοι; ἐξ ἡγεμιῶν, ἰαμ-
 βος, χορσεῖος, ἀνάπχι-
 σος, ὀρδῖς, σπονδεῖος.
 Συμπεπλεγμένοι δὲ πό-

σοι; Τέσσαρες παιῶν,
 βακχεῖος, δόχμιος, ἐνό-
 πλιος. Haec damus, quo-
 niam totum caput in Frag-
 mento corruptum est. EN-
 CANTABR.

2) *Idomoneae Nymphae.*
 Membran. *Et id nomen*
Aenymphae Maricae. CAR-
 RIO.

3) *Nicosiratus.* Vulgo *Ni-*
cratus, Membr. *Nicosiratis.*
 aliae *Nicosiratus.* CARRIO.
 Edit. Paris. habet *Niceratus.*

4) *Tradit.* Locus foede
 corruptus. Membr. *tradit*
Hymene Varri, Tonis.
 CARRIO.

Hymenae Varrithonis autem et Chloridis 5) Tiresae filiae 6) Periclymenum et Perimedem, qui primus cecinerit res gestas heroum musicis cantibus.

CAPUT XI.

DE MUSICA.

Musica est peritia faciendorum et canendorum modorum. Eius partes harmonica, 1) organica, a) crousmatica. 2) b) Crousmata, c) pulsus decori d) sine carmine vocantur.

Har-

VARIAE LECTIOES.

a) *Edit. Paris.* crousmatica. b) *Edit. Paris.* Crusmata. c) *al.* pulsu decori. d) sine carminis *Manut.* sive carminis *Edit. Paris.*

NOTAE.

5) *Tiresae.* Ita Carrio, et Lindenbrogius, rectius Basiliensis, *Tiresiae.* ED. CANTABR. Cum Basiliensi congruit Editio Parisiensis, quae etiam *Tiresiae* habet.

6) *Periclymenum et Perimedem.* Ita Vet. Cod. vulgo, *Pendemenum et Peridemem.* Alius Vet. Cod. *Periclimum et Perimedium.* CARRIO. Edit. Paris. vulgatam lectionem exhibet: *Pendemenum et Peridemem.*

1) *Organica.* Edit. Paris. *rhythmica.*

2) *Crusmata* vel κρούματα sunt sonitus ex cymbalorum vel instrumentorum pulsatione, quae digitis pulsari solent, originem enim a graeco κρούειν, id est, feriendo, verberando, pulsando sive crepando trahunt. Hinc et Martialis Lib. VI. Epigr. 71. v. 1. seq.

*Edere lascivos ad Baetica
crusmata gestus,
Et Gaditanis ludere docta
modis.*

3) Harmonia, est consonantia. Organica, rhyth-
 2 mos Graecè, modus dicitur Latine. Nomina-
 tur versus ab eo, quod fluat, seque ipse cir-
 cumeat. Modus autem est lex quaedam et or-
 do vocalium intervallorum et differentia; e) vel,
 ut Aristoxenus definit, non utcumque compo-
 3 situm vocalium temporum intervallum. 4)*f) Car-
 men

V A R I A E L E C T I O N E S.

e) velut *Edit. Paris.* f) carmen est modus
 vocibus junctus. *Manut.* Carmen est mo-
 dus vocibus iunctus, cuius discrimina can-
 tus, modus, motus. *Edit. Paris.*

N O T A E.

3) *Harmonia est Conso-*
nantia organica. Ita lege
 sublata *τελειά σιγμή.*
 NUNNES. In *Edit. Paris.*
 tollitur etiam punctum inter
 utramque vocem *consonan-*
tia et organica, ex quo li-
 quet, Nunnesii lectionem at-
 que interpunctionem esse
 electissimam.

Vel, ut Aristoxenus. Pro-
 ut haec leguntur et diffin-
 guuntur, non crederes prius
 membrum esse Aristoxeni,
 sed posterius: ita ut pro una
 duas hic habere definitiones
 videamur, verum non sic ab
 auctore scriptum, cum enim

perpetuo sequatur Aristoxe-
 num; ita hic ab illo non
 recedit, quare legimus et di-
 stinguimus, *velut Aristoxe-*
nus definit; eaque verba per
 parenthesin sunt constru-
 enda. Aristoxenus Lib. 1. p. 18.
 "Ἐπειτα ἔ μόνον ἐκ δια-
 σημάτων τε καὶ φθόγ-
 γων συνεσάναι δεῖ τὸ ηρ-
 μοσμένον μέλος, ἀλλὰ
 προσδεῖται συνδέσεως
 τινος ποιᾶς, καὶ ἔ τυ-
 χούσης. ED. CANTABR.

4) *Carmen est modus, mo-*
tus. Basileensis Editio habet
Carmen est modus vocibus
junctus.

men est modus motus. Tempus est syllabae spatium. Hujus elementum brevis syllaba. Divisio, brevis alia, longa alia, et neutrius ratio est.

CAPUT XII.

a) DE MODULATIONE.

1) **M**odulatio est modorum prudens dispositio. 2) Ejus tres species, b) τόνος, χρωμα, ἁρμονία.

VARIAE LECTIONES.

a) De Modulatione et carminum speciebus
Edit. Paris. b) *Cauch.* διάτονος.

NOTAE.

junctus, cujus discrimina cantus, modus, motus, hoc quoque probat Nunnesius; quoniam, inquit, ὡδή est dulcedine soni verbum lexisve pronunciata, prout κρημαῖα vocantur, quae sunt ἀνευ τῆς λέξεως, μετὰ ῥυθμοῦ δὲ καὶ μέλους, ut loquitur Aristides, ideoque ὡδή seu carmen, est modus (μέλος) vocibus junctus.
 IDEM.

1) *Modulatio. Τῶ μετὰ ἐπιτηδείως γινόμενον μέλους, τῶ διασηματικῆ χρεῖσθαι τῆ τῆς γωνῆς*

κινήσει διοίσει τὸ μουσικὸν μέλος. Haec sunt in Aristoxeno, quae propius abscedunt ab hoc scriptore.
 ED. CANTABR.

2) *Ejus tres species. Τρία γένη τῶν μελωδουμένων ἐσὶ διάτονον, χρωμα, ἁρμονία. sed neque male Cauchius, διάτονος; ita Aristides usurpat. Nunnesius retinet τόνος, quod dicit poni pro διάτονον, ut ἁρμονία et χρωμα, pro γένος ἑναρμόνιον et χρωματικόν. quod posterius etsi verum est de Aristoxeno et Aristo-*

144 FRAGMENTUM INCERTI

ἁρμονία. 3) Species carminum tredecim: ex quibus c) prima sunt, 4) Dorium, Phrygium, Lydium. His accesserunt gravissimum Hypodorium, mox duo Hypophrygii, gravior et acutior, (5) d) acinde Hypolydii totidem, et perinde gravior et acutior: deinde Dorius medius, tum Phrygius gravis et alter excelsus: totidem Lydii, gravis et acutus: tum 6) e) Mixolydii pari diversitate: postremo Hypermolydii pari diversitate: postremo f) Hypermixolydii acutissimus.

VARIAE LECTIONES.

c) *Edit. Paris.* primum. d) *In Editione Paris. inclusa frustra desiderantur.* e) *Edit. Paris.* Mesolydii. f) *Edit. Paris.* Hypermolydii.

NOTAE.

Aristoxenicis, non memini tamen legisse τόνον positum pro διάτονον. sed neque ille profert exemplum. IDEM.

3) *Species carminum.* Ἦος est, τρέποιο τοῦ μέλους. vocantur et τόνοι. Euclides pag 19. Εἰσι δὲ κατὰ Ἀριστόξενον τρεῖς καὶ δεκά τόνοι. deinde enumerat; alii quindecim. Alypius εἰς τοῦτο λεγόμενους τρέπους τε καὶ τόνους, ὄντας πεντεκαίδεκα τὸν ἀριθ-

μὸν. praemittuntur enim illi ab Aristoxeno missis in acutum duo *Hyperlydii* et *Hyperaeolius*. ita quoque Aristides Quintilianus pag. 22. IDEM.

4) *Dorium.* In membranis videtur fuisse, *Dorio*, *Phrygio*, *Lydio*. CARRIO.

5) *Deinde.* Notis inclusa vulgo desunt. IDEM.

6) *Mixolydii.* Vulgo. *mesolydii*. Sed ita Vet. Cod. ut etiam, *peru mixolydii*, non *hypermesolydii*. IDEM.

tissimus. Organum quondam habuit tres inten- 3
siones, gravem, mediam, et acutam. Inde
Musae quoque tres olim aestimatae, Hypate,
Mese, Nete. Nunc in ampliore numero soni
considerantur, 7) g) ut sit Proflambanomenos
Hypate hypaton, deinde parypate hypaton,
deinde Lycanos hypaton, h) deinde hypate,
deinde hypates meson, deinde Lycanos meson,
deinde 8) i) triscelmeumenon k) netes monme-
non, l) paramese, trite diezeugmenon, para-
nete m) diezeugmenon, trite hyperboleon.

Quas

VARIAE LECTIONES.

- g) veluti *Manut.* h) deinde hypate *in Edit. Havercamp. desunt.* i) *Edit. Paris.* triscelmenenon. k) netesmon menon *Edit. Paris.* l) paramese diezeugmenon *Edit. Paris.* m) diezeugmenon *Edit. Paris.*

NOTAE.

7) *Ut sit etc. Totum hunc locum ad hunc modum legendum esse patet e Musicis:* Ut sit proflambanomenos, hypate hypaton, deinde parhypate hypaton, lichanos hypaton, deinde hypate, deinde hypate meson, deinde parhypate meson, deinde lichanos meson, deinde mese, trite synemmenon, paranete synemmenon, nete synem-
menon, paramese, trite diezeugmenon, paranete diezeugmenon, nete diezeugmenon, trite hyperbolaeon, paranete hyperbolaeon, nete hyperbolaeon: quas animadvertisse, etc. NUNNES.
8) *Triscelmeumenon.* Trites synemmenon, nete synemmenon, *Vet. Cod. Vulgo, et intendisse* potius dytarrantium notasse. CARRIO.

K

4 Quas animadvertisse cum resonantia suavitatis in arcu sororis Apollineam tradunt, et intendisse n) protinus o) citharam, tum notasse, quod adstrictiora fila nervorum in acumen excitarentur, gravibus responderent remissa: inde fecisse tres primos, de quibus supra dictum est: hanc excepisse intensionem Linon, quem quidam Apollinis filium tradunt, et nymphe Paramesae g) p) Chrysthemidi reliquisse: ab ea adjunctum modum, qui q) synemmenos dicitur: hunc numerum auxisse Terpandrum adjectione r) diezeugmenon, qui primus a gravibus in acumen s) avertitur; deinde 10) Timotheus addidit

VARIARUM LECTIOES.

n) potius *Edit. Paris.* o) dytarantium notasse *Edit. Paris.* p) Chrysthemidi *Edit. Paris.* q) syneumenas *Edit. Paris.* r) diezeugmeno *Edit. Paris.* s) avertit *Edit. Paris.*

NOTAE.

g) *Chrysthemidi. Vet. Cod.* et lichanon meson, itidem Chromaticas. BULLIALDUS.
 Chrysthemidi. IDEM.
 10) *Timotheus addidit duo, parameson et hyperbolacon.* Addidit Timotheus in tetrachordo hypaton, et lichanon hypaton Chromaticas; in tetrachordo meson, parhypaten meson, et lichanon meson, itidem Chromaticas. BULLIALDUS.
 Vixit Sparta aliquando Timotheus, cumque Chromaticum diatonico adjungeret, accusatus est coram Rege et Ephoris de corrumpenda Musica, jussusque est, superfluas refecare chordas, et lyram ad

dit duos, Parameson et Hyperboleon. Initium
modi

NOTAE.

ad pristinum statum septem chordarum reducere. Apud Boethium Lib. I. de Musica extat hoc ψήφισμα Lacorum. Emendatum vero dedit Bullialdus ad Theonem. Nusquam alibi, nedum in Aristophane, tanta copia Laconicae dialecti apparet. Sed audefis τὸν πρόδα. σίγα πᾶς.

ΕΠΕΙΔΗ Τιμόθεος ὁ Μιλήσιος παραγινόμενος ἑτῶν ἀμετέραν πόλιν, τῶν παλαιῶν μῶων ἀτιμάσσει, καὶ τῶν διὰ τῶν ἐπιὰ χορδῶν κιθάριξιν ἀποστρεφόμενος, πολυφωνίαν εἰσαγὼν λυμαίνεται τὰς ἀκοὰς τῶν νέων. διὰ τε τῶν πολυχорδίαρ καὶ τῶν καινότηατος τῶ μέλεος ἀγεννή καὶ ποικίλαν, ἀντὶ ἀπλόαρ καὶ τεταμμέναρ ἀμφιέννυται τῶν μῶων, ἐπὶ χρώματος συνισάμενος τῶν τῶ μέλεος διασκευῶν ἀντὶ τε ἐνὸς νόμου ποικῶν ἀντίστροφον

ἀμειβαίαν. παρακλασθεῖς δὲ καὶ ἑτῶν ἀγῶνα τῶν Ἐλευσινίαρ Δάματρος ἀπρεπῆ διεσκευάσατο τῶν τῶ μύθῳ διασκευῶν. τὰρ γὰρ Σεμέλαρ ἄδῶναρ οὐκ ἑνδεκα τῶν νέωρ δίδακκει.

ΔΕΔΟΧΘΑΙ φᾶν περὶ τούτων, τῶν Βασιλέαρ, καὶ τῶν Εφόρωρ μέμφασθαι Τιμόθεον. ἐπαναγκάζαι δὲ καὶ τῶν ἑνδεκα χορδῶν ἑκταμόνια τὰρ περιτῶν, ὑπολειπέμεν τὰρ ἐπιὰ ὅπως ἕκαστος τὸ τὰρ πόλιος βάρος οἰῶν, εὐλάβηται ἐπιὰ Σπᾶρ τῶν ἐπιφέρειν τί τῶν μὴ καλῶν ἠθῶν, μήποτε ταράτληται κλέος ἀγῶνων.

Quod dixi alibi tantam copiam hujus dialecti non apparere, id intelligendum de frequenti permutatione τοῦ σ' in ρ'. praeterea observandum in hoc decreto τὸ ϑ' non mutari in σ', quod tamen saepius factum reperitur

modi dicitur diesis: 11) dimidium, t) hemitonium, totum, tonos. Toni duo et dimidius, Diatessaron nominatur; tres et dimidius, Diapente, sex, Diapason. Haec Musicae summa u) est.

CAPUT.

VARIARUM LECTIONUM.

ε) Semitonium *Edit. Paris.* u) sunt *Edit. Paris.*

NOTAE.

reperitur in Comico. Ἀγροτέρη Ἀρτεμι σηροκτόνε Μόλε δεῦρο παρσένε σιά, a Laconibus usurpantur loco τῶν δηροκτόνε, παρσένε, θεά. ED. CANTABR. Hoc Decretum sive προβούλευμα Ephororum Laconicorum restituit Scaliger in notis in Sphaeram Barbaricam Manilii pag. 385. quod conferre neminem poenitebit, cum praesertim pluribus in locis cum eo, quod Ed. Cantabr. exhibuit, discrepet. Huius Decreti etiam mentionem facit Cicero Lib. II. de Legibus. *Graviter olim ista vindicabat vetus illa Grae-*

cia, longe providens, quam sensim perniciēs illapsa civium animos malis studiis, malisque doctrinis, repente totas civitates everteret. Siquidem illa severa Lacedaemon nervos iussit, quos plures, quam septem haberet, in Timothei fidebus demi. Vide meine Beiträge zur Litteratur der Musik I Stück pag. 82 — 84. sub voce: Timotheus von Mileto.

11) *Dimidium, hemitonium: totum, tonos.* Et haec secundum Aristoxeni mentem. Vide quae diximus ad Censorini capita X et XIII. ED. CANTABR.

CAPUT XIII.

DE METRIS ET PEDIBUS.

Metrum Graece, Latine numerus vocatur. Numerus est aequalium pedum 1) legitima ordinatio. Hujus Artis et Thesis partes sunt. Pedum a) syllabae elementa, numeri modorum elementa, spatia syllabarum ac tempora. **Pe-** **2** des componuntur ex syllabis ut minimum binis, ut plurimum ternis. 2) b) incipiunt temporibus binis, ad sex perveniunt; dissyllabi quatuor, trissyllabi octo, plures quam duodecim esse non possunt. Pyrrhichius ex duabus brevibus; cuius exemplum, 3) *Deus*. Choriambus ex longa et brevi; ut, *Roma* Iambus, ex brevi et longa; ut, *salus*. Spondeus, ex duabus longis: ut, *vates*. Duo **3** igitur

VARIARUM LECTIONES.

- a) Pedum syllaba: elementa numerorum: modorum elementa. *Edit. Paris.* b) unde proveniunt Dissyllabi quatuor *Edit. Paris. omittis reliquis verbis.*

NOTAE.

- 1) *Legitima ordinatio.* *pura, et ita habet Edit. Legendum legitimorumque Basil. NUNNES.*
 ordinatio, horum artis et *2) Incipiunt.* Ita optime
 thesis partes sunt. Pedum *Vet. Cod. Editiones aliae*
 syllabae, elementa numero- *omnes vitiosae. CARRIO.*
 rum, modorum elementa, *3) Deus. Vet. Cod. Cato.*
 spatia syllabarum, ac tem- *IDEM.*

igitur quantitate contrarii, Spondeus et Pyrrhichius, duorum alter, alter quatuor temporum 4) duo in ordine, quorum uterque trinorum temporum, Jambus et Chorius. c) Ita non plures quam quatuor pedes disyllabi sunt, 4 nec esse possunt. d) Trinarum syllabarum primus est dactylus: qui constat ex longa et duabus brevibus, cuius exemplum, 5) *Aeolus*. Huic contrarius anapaestus, ex duabus brevibus et longa, ut 6) *pietas*. Amphibrachus, ex brevi, et longa, et brevi: cuius exemplum, *avarus*. Brachysyllabus, ex tribus brevibus, cuius 5 exemplum *Cicero*. Et contrarius Molossus, ex tribus longis: cuius exemplum, *Maecenas*. Item tres quinum temporum, Bacchius ex duabus longis et brevi: cuius exemplum, *Latona*. Huic ordini adversus Palimbacchius, ex brevi et duabus longis: 6 ut, *Aquinas*. Creticus et Amphimacrus ex longa, brevi, et longa: ut *sanitas*. e) Duobus quorum

VARIAE LECTIONES,

c) trium *Edit. Paris.* d) Ternarum *Edit. Paris.* e) Duobus a quantitate contrariis *Edit. Paris.*

NOTAE.

- 4) *Duo in ordine.* Haec 5) *AEolus.* V. C. *Hannid*
defunt vulgo. IDEM. Et *Edit. bal.* CARRIO.
Paris. haec omittit. 6) *Pietas.* *Vetus Cod.*
Capaneus. IDEM.

et quantitate contrariis Brachysyllabo et Molosso, quorum alter trium temporum f) est, alter sex: g) ordine tres in quaternis, tres in quinis temporibus.

CAPUT XIV.

DE LEGITIMIS NUMERIS.

Primus est et legitimus maxime numerus hexameter Heroicus; hujus pedes a) aut dactyli sunt, aut spondei: raro et in versu extremo reperietur trochaeus; hujus exemplum, *Avia Pieridum peragro loca nullius ante*. Totus iste b) dactylicus fuit, et habuit summum trochaeum. Sed mixtus ex spondeis hic erit. *Ita- 2*
liam fato profugus Lavinaque venit, totus ex spondeis: *Cives Romani tunc facti sunt Campani*. Hoc genus numeri paucissimarum duodecim syllabarum, plurimarum octodecim: tempora recipit viginti quatuor, 1) c) interim
viginti

VARIAE LECTIONES.

- f) *Edit. Paris. omittit est.* g) ordine sex, *Manut. et Edit. Paris.*
a) et *Edit. Paris.* b) dactylus *Edit. Paris.*
c) interea *Edit. Paris.*

NOTAE.

- 1) *Interim.* Haec vulgo perperam. CARRIO.

viginti tria: d) pedibus tribus tantum e) conficitur: formas excipit f) triginta duas; g) enumerare festinantibus longum est. Pentameter elegiacus habet exemplum: 2) *Dum meus* 3) *assiduo luceat igne focus*. Recipit dactylum, spondeum, anapaestos duos in fine versus, aliquando brachysyllabos, sit syllabarum paucissimarum duodecim, plurimarum quatuordecim; tertium pedem spondeum semper habet, quartum et h) quintum aliquando brachysyllabum.

4) Trimetros jambicus Latine Senarius dicitur: cujus exemplum, *Phaselus* i) *iste quem videtis hospites*: duodecim syllabarum est. Recipit aliquando praeter caeteros k) jambos, extremo pyrrhichion. Trimetros tragicus: *Pro veste pinnis membra textis* l) *contigit*: et: *Aquilonis stridor gelidas molitur nives*: recipit
in

VARIAE LECTIONES.

- d) sedibus *Manut. et Edit. Paris.* e) conficit formas: excipit etc. *Edit. Paris.* f) viginti duas *Edit. Paris.* g) quas enumerare etc. *Edit. Paris.* h) *Cauch.* Quintum anapaestum: quintum tamen aliquando brachysyllabum, i) ille *Edit. Paris.* k) jambum *Edit. Paris.* l) contegit *Edit. Paris.*

NOTAE.

- 2) *Dum. etc.* Tibullus Lib. 3) *Assiduo.* Vet. Cod. *assiduus.* CARRIO.
I. Eleg. I. v. 6.

in parte prima m) gressionis spondeum, 4) et alio loco dactylon et anapaeston, et pro jambochorium et n) tribrachyn: fit syllabarum paucissimarum duodecim, plurimarum septemdecim; recipit tempora plurima 5) undeviginti, paucissima 6) tredecim. Comicus trimetros follet magis in breves minui. Trimetros Hipponactius pedem novissimum assumens spondeum vel chorium talis est: 7) *calentibusque lympa fontibus*, semper eosdem pedes, quos reliqui trimetri, praeter novissimum, recipit, et tetrametros, qui Latine quadratus, vocatur. Choriacus talis est: *Tela famuli, tela prapere, sequitur me Thoas*, recipit eosdem pedes, pervenit ad septem et semipedem, summum pedem o) patitur aut creticum aut dactylum. Octonarius jambus; *Proinde et abs te regimen Argos*.

VARIARUM LECTIONES.

m) *Manut. et Edit. Paris.* scanfionis. n) tribrachon *Edit. Paris.* o) petit *Edit. Paris.*

NOTAE.

4) *Et alio loco. Mallem* recipit et alio loco dactylonque et anapaeston. NUNNES.

5) *Undeviginti. Vet. Cod. decem et octo.* CARRIO.

6) *Tredecim. Vet. Cod. quatuordecim.* IDEM.

7) *Calentibus. I. eg. calentibusque lympa fontibus* semper eosdem pedes etc. *ut sit trimetros Hipponacteus seu scazon.* NUNNES.

7 Argos dum est potestas consulendi. Septenarius: p) Haec bellicosus cui pater, mater 8) cluet Minerva. Constat ex pedibus iisdem Ionicus q) septenarius: Ibant mala 9) vierē Veneream coronam. Ionicus maior est: 10) Ille ictus retrocecidit in natem supinus, habet vitium in tertia syllaba; minor, Metuentis patruae verbera linguae. 11) Percipiunt pedes, maxime pyrrhichium et r) spondeos: f) et solent divisis syllabis longis plurium syllabarum 8 pedes admittere. 12) Aristophanius anapaestus: Axena

VARIARUM LECTIONES.

- p) Haec bellicosus: cui mater paterve Minerva *Edit. Paris.* q) septenarii *Edit. Paris.* r) spondeum *Edit. Paris.* f) et *omittit Edit. Paris.*

NOTAE.

- 8) Cluet. Vulgo, ut CARRIO. cum exhibet *Edit. Paris.*
 9) *Viere Veneream*: male *praecipiant inferere maxime pyrrhichium etc.*
 vulgo, cluere venena. IDEM. *Edit. Paris.* eluere venena.
 10) *Ille ictus*. Et hoc male, *ille ictus retrocedit in natem supinus*. CARRIO. *Edit. Paris.* sic habet: Ionicus maior est ille: Ictus retrocedit innate supinus.
 11) *Percipiunt*. Perperam vulgo, *praecipiant in Cere-re*. CARRIO. Aliter hunc lo-

12) *Aristophanius Anapaestus*. Hinc patet in hoc versu Comici in Νεφέλαις, pag. 84. *Edit. Basil.* anni 1547. cum Scholiis,

Ἄλλὰ τὸν αὐτὸν γε νεῶν
 βάλλει,
 καὶ Σούριον ἄκρον Ἀθη-
 ναίων

male

Axena Ponti per freta Colchos denique delatus adhaesi, recipit pedes quaternorum temporum, omnis implet pedes 13) septem et semipedem. t) *Anapaestus Octonarius: Ore beato lumine volitans qui per coelum candidus equitas*, recipit eosdem pedes, praeter semipedem. *Aristobolius, Quaedam terribilis tua pectora 9 turbat: terrifico sonitu intulit*, hic circuitus magis, quam versus est, dactylum crebrum habet, rarum spondeum. 14) *Paeon duodenarius;*

VARIAE LECTIOES.

t) *Anapaestoctonarius Edit. Paris.*

NOTAE.

male legi Ἀθηναίων. lex metri jubet reponi Ἀθηνῶν, quamvis nesciremus sic scribi apud Homerum Odyss. Γ. ad quem alludit Comicus. Atque iterum non recte se habet hic vs. p. 108. νεφελῶν,

Εἰδῶλον τοῖσιν. ἐρασαῖς
τῆς ἡῆς

μή καλαλείπειν γε,
rectius erit, si legamus μή-
που καλαλείπειν: et se-
quenti versu ὑπενερθεν,
eodem lege jubente. Prae-
terea observandum est, quar-
tum pedem hoc in metro
semper voce perfecta con-

cludi, quare male affectus videtur hic quoque versus ἐππέων p. 255.

ὦ ταῖς ἰεραῖς νήσοις ἐπί-
κουρε

καὶ φέγγος ἐν Ἀθήναις,
legi potest hac de causa,

ὦ ταῖς νήσοις ἐπίκουρε
ἰεραῖς

ἀγλαὸν φέγγος τ' ἐν Ἀ-
θήναις.

ED. CANTABR.

13) *Septem et semipedem.*
Vulgo, *praeter semipedem.*
CARRIO. Vulgatam lectio-
nem etiam retinet Edit. Paris.

14) *Paeon duodenarius.*
Vulgo, *pene duodenarius.*

CARRIO.

156 FRAGMENTUM INCERTI

rius; *Quis meum nominans nomen* 15) *exciet,*
 16) *quis tumultum, invocans incolarum fidem?*
 Et hic circuitus magis, quam versus est. Huic
 u) suberit denarius: *Qui repens semipulsus one-*
re gravi fores strepitu terrent? Recipiunt pe-
 des, creticos, chorios, spondeos, jambos, bra-
 11 chyfyllabos, anapaestos. Undecim syllabarum
 x) Phalaecius, *Passer deliciae meae puellae,*
 recipit pedes spondeum, dactylum, creticum,
 y) palymbacchium. Angelicus 17) numeros et syl-
 labam coarctat hexametro: ut, *Hectoris Andro-*
mache Pyrrhūn' connubia ferves? Anacreonti-
 12 us: *Miseri invidi vivimus scientes.* Recipit
 z) pyrrhichios, chorium, spondeum, brachysylla-
 bum, anapaestum: primus semper est pyrrhichius.
 Numerus Saturnius: *Magnum numerum trium-*
phat hostibus devictis. Sunt qui hunc 18) Ar-
 chebo-

VARIAE LECTIONES,

- u) suberunt *Edit. Paris.* x) Phalaecius *Edit.*
Paris. y) palymbacchium *Edit. Paris.*
 z) pyrrhichium *Edit. Paris.*

NOTAE.

CARRIO. *Edit. Paris.* habet, *pene duodenarium.* In hoc loco *Edit. Paris.*
 vulgatam quoque sequitur
 lectionem.
 15) *Exciet.* Vulgo, male,
excitet. CARRIO. *Edit. Paris.*
 vulgatam exhibet lectionem.
 17) *Numeros et syllabam.*
 Vet. Lib. *numeratus sylla-*
bam coarctat. CARRIO.
 16) *Quis tu.* Vulgo, *quem-*
vis tumultum, pessime. CAR-
 18) *Archebolion.* Vulgo,
Aristo-

chebolion vocant. Recipit pedem spondeum, 13 jambum, pyrrhichium, chorium, dactylum, brachysyllabum, anapaestum. Priapejus, *Hunc lucum tibi dedico consecroque Priape*. Tertium pedem pro dactylo creticum habet, alioqui aa) hexametros esset.

CAPUT XV.

DE NUMERIS SIMPLICIBUS.

Pyrrhichius, *Rapite, agite, ruite celeripedes*. Contrarius est huic et a) duodecasyllabos spondiacon: 1) *Olli* 2) *crateribus* 3) *exauratis hauserunt*. Dactylicus, b) *Pulverulenta putrem sonitu quatit ungula campum*. Amphibrachus non facit numerum. Anapaestus: *Agilis sonipes rapitur celeri sonitu* 4) *trepidans*.

VARIAE LECTIOES.

aa) hexametron *Edit. Paris.*

a) duodecasyllabon spondaicon *Edit. Paris.*

b) quadrupedante, *Virg. AEn. VIII. (v. 596.) Ex Ennii Lib. XVII. ut ait Macrobius Lib. VI. cap. I.*

NOTAE.

Aristolochium. Membranae, *Aristodolium*. *IDEM*. *crateris*, ut sit ab omni parte spondiacon. *NUNNES*. *Edit. Paris. habet Aristolochion.* 3) *Exauratis*. *Edit. Paris. habet sex auratis.*

1) *Olli crateribus*. Duas primae voces sunt in iitura in *Vet. Cod. CARRIO*.

2) *Crateribus*. Emenda,

4) *Trepidans*. Vulgo, *crepitans*. *CARRIO*. Vulgatam lectionem etiam *Edit. Paris. exhibet.*

2 dans. Creticus: *Horridi* c) *transeunt ad pedes ex equis*. Palimbacchius: *Amicos ad hanc rem si voles advoca*. Bacchius non facit numerum. Molossus idem est, qui d) Spondiafon. Nunc, quemadmodum a principali Heroico
 3 plures numeri transfigurantur, ostendam. Ac primus trimetrus fit Heroicus 5) e) Spondiafon: *Cives Romani tunc facti sunt Campani*. Syllabam unam, quae est 6) ante extremam, ex longa 7) contraho: ut: *Cives Romani tunc facti sunt Appuli*. Et esse coepit trimetron. 8) Elegiacum transibit: *Bella per* f) *Emathios*. Rursus ad pentametros, ut componam Heroicos, sumo partem posteriorem. *Dum meus* 9) *assiduo luceat igne focus*, et compono, *Luceat igne focus Trojae qui primus ab oris*.
 Phalae-

VARIARUM LECTIONES.

- c) *Cauch.* transferunt se ad. d) Spondiacon
Edit. Paris. e) Spondiacon *Edit. Paris.*
 f) AEmathios *Edit. Paris.*

NOTAE.

- 5) Spondiafon. Ita semper membranae, non spondaicum. CARRIO. 7) *contraho*. *Edit. Paris.* *contrahe*.
 6) *Ante extremam*. Vulgo, *extrema*. IDEM. *Extrema* etiam habet *Edit. Paris.* 8) *Elegiacum*. *Lego*, in *Elegiacum*. NUNNES.
 9) *Assiduo*. *Vet. Cod. assiduus*. CARRIO. Cf. *Tibull. L. I. Eleg. I. v. 6.*

10) Phalaecium numerum, qui est, *Altis flu- 4*
mina prodita vallibus inde tumescunt. Joni-
 cus est, *Metuentis patruae.* 11) *verbera lin-*
guae, adjiciam trinas verbis singulis syllabas:
Nunc metuentis nunc patruae nunc verbera lin-
guae. 12) Verto, *Italiam fato profugus La- 5*
vinaque 13) venit: Aristophanius fit Heroico:
 14) *Arma virtumque cano, Trojae qui pri-*
mus ab oris. Numerum angelicum, syllaba
 breviata esse monstravi heroicum. Item Prip-
 eum, si syllabam furripias, fit Heroicum.

NOTAE.

10) *Phalaecium* Edit. Pa-
 ris. *Phaleucium.*

11) *Verbera Linguae.* Re-
 liqua defunt Vet. Cod. et vi-
 dentur excidisse quatuor pa-
 ginae. CARRIO.

12) *Verto.* Quid efficiat
 non video. NUNNES.

13) *Venit.* Vulgo, *capit.*
 CARRIO. Edit. Paris. *coepit.*

14) *Arma.* Locus Virgilii
 AEN. I. vs. 5.

IN CENSORINUM DE DIE NATALI

V A R I A E L E C T I O N E S.

CAP. I. *caelato opere, quam materiã cariora*
 Edit. Paris. 1519. *celato opere non-*
numquam materia cariora
inhiat is Edit. Paris. *inhiant it*
comperisti Edit. Paris. *comprendisti*
Comicus ait Edit. Paris. addit *Terentius*
illi qui non utitur recte Edit. Paris. *illi qui*
non utitur bene
praecedant Edit. Paris. *praecedunt*
accedant Edit. Paris. *accedunt*
neque mihi per etc. Edit. Paris. *nec mihi*
per etc.
aut ex ethica parte Edit. Paris. *aut hic*
apertae
ne in me, ut vetus adagium est, iure dica-
tur Edit. Paris. *ne in me vetus elogium*
iure dicatur.
Sus Minervam Edit. Paris. addit *docet*
Cum vero tuo collatu Edit. Paris. *Cum tuo*
collatu
me plura didicisse Edit. Paris. *me didicisse*
dis sacrabant Edit. Paris. *deis sacrabant*
indigere Edit. Paris. *hoc indigere*

dis

- dis libare* Edit. Paris. *deis libare*
dicaverunt Edit. Paris. *dicavere*
- CAP. II. *non hostiam faciundam* Edit. Paris.
non hostia faciendum
Atticus, et est de numeris Edit. Paris. *Ar-*
ticulus: sive de numeris
genio factum Edit. Paris. *genio facta*
- CAP. III. *Hic sive quod* Edit. Paris. (Cap. II.)
tantummodo sive quod
genamur Edit. Paris. *generemur*
genitur Edit. Paris. *gignitur*
suscipit ac tuetur Edit. Paris. *suscipiat: ac*
tueatur
a genendo Edit. Paris. *a gignendo*
in queis Edit. Paris. *in quis*
Granius Flaccus Edit. Paris. *C. Flaccus.*
scriptum reliquit Edit. Paris. *reliquit scri-*
ptum
colendos putaverunt Edit. Paris. *colendos*
putavere
dii complures Edit. Paris. *dei complures*
hominum Edit. Paris. *homini*
Sed omnes hi Edit. Paris. *Sed omnes ii*
sed ab utero matris exceptos Edit. Paris.
sed ab utero matris acceptos
hic fructum Edit. Paris. *iste fructum*
peperit Edit. Paris. *pepererunt*
- CAP. IV. *natura priora* Edit. Paris. *naturae*
propria
seminibus procreatos Edit. Paris. *seminibus*
esse procreatos
propagare Edit. Paris. (Cap. III.) *prorogare*
L *generi*

generi Edit. Paris. *gratia*

Ocellum Lucanum Edit. Paris. *Cercium Lu-*
canum

Archytam Edit. Paris. *Arohitam*

itemque Edit. Paris. *item.*

opinati Edit. Paris. *opinari.*

quod negent Edit. Paris. *quod negant*

aliquos primigenios Edit. Paris. *alios primi-*
genios

naturave factos Edit. Paris. *natura factos*

in hac aestimatione Edit. Paris. *hac existi-*
matione

esse natos Edit. Paris. addit *Virgil. Hinc*

lapides Pyrrhae iactos Saturnia re-

gna. Et alibi. Quo tempore primum

Deucalion vacuum lapides iactavit

in orbem: Unde homines nati durum

genus.

monstruosas Edit. Paris. *monstruosas*

simillima Edit. Paris. *similia*

qui se jam Edit. Paris. *qui iam se*

ejusmodi Edit. Paris. *huiusmodi*

coisse Edit. Paris. *coiisse*

*in Parmenide vel in Ste ** Edit. Paris. *in*

Parmenide vel inserta fuit pauculis

exceptis ab Empedocle dissentiente

terrae cohaerentes primum increviffe Edit.

Paris. *terrae increviffe*

Citticus Edit. Paris. *Citicus*

αυτοχθονος Edit. Paris. *Autochthonas*

libido Edit. Paris. *libido*

confingant Edit. Paris. *confingat*

humo

- homo* Edit. Paris. *homo.*
in Boeotia Edit. Paris. *Boeotia*
mutua caede inter se necatis Edit. Paris.
mutuo inter se necatis
fuerint Edit. Paris. *fuerunt*
exaratus Edit. Paris. *exertus.*
quam Lucumones, tum Etruriae Edit. Paris.
quam Lucumones Hetruriae.
- CAP. V. *quae ad praesentes nostros pertinent*
annales Edit. Paris. (Cap. IV.) *quod ad*
praesentes nostros pertinet annales.
compendio Edit. Paris. *compendiose*
e laevis Edit. Paris. *laevis*
derivari Edit. Paris. *oriri*
si quis, qui mares sunt perimat Edit. Paris.
si quis mares perimat.
post gregum contentiōnem Edit. Paris. *post*
graecam contentiōnem
scripserunt Edit. Paris. *scripsere.*
quod Anaxagorae Edit. Paris. *ut Anaxagorae*
- CAP. VI. *animi principale* Edit. Paris. (Cap. V.)
addit: cerebrum.
ossa, nervosque et caeteras partes Edit. Paris.
nervos et ossa et caeteras partes
nascitur, aliturque Edit. Paris. *nascatur*
alaturque
fieri ipsa natura Edit. Paris. *ipsa fieri natura*
ut Stoici ferme universi Edit. Paris. *ut Stoici*
ferunt universi
aetherium Edit. Paris. *aethereum*
arbitrentur Edit. Paris. *arbitrantur*
Anaxagoran Edit. Paris. *Anaxagoram*

Utcunque Edit. Paris. *Utcunque*
formatus Edit. Paris. *formetur*
caeterisque compluribus Edit. Paris. *cum*
aliis pluribus

existimarunt Edit. Paris. *existimavere.*
iisdem Edit. Paris. *eisdem*

principium sedem Edit. Paris. omittit *prin-*
cipium et saltem habet *sedem*

Et e dextris Edit. Paris. *ex dextris* omisso *et*
at e laevis Edit. Paris. omisso *at* habet *ex*
laevis

sunt dispariles Edit. Paris. tantummodo ex-
 hibet *dispariles* omisso *sunt*

fuerit Edit. Paris. *fuit.*

frigus Edit. Paris. *frigidus*

calidum Edit. Paris. *calidus*

frigidum Edit. Paris. *frigidus*

calidum Edit. Paris. *calidus*

fuerit frigidum Edit. Paris. *erit frigidus*

semina dederint in Edit. Paris. deest *semina*

Hippon ratus est Edit. Paris. *Hippon ratus*
 omisso *est.*

tantummodo ait Edit. Paris. *partum tan-*
tummodo ait

CAP. VII. *musica* Edit. Paris. *Musicaque*
inter veteres agitatedum Edit. Paris. *agitatedum*
inter veteres

in omnibus numerus septenarius Edit. Paris.
in omnibus numeris septenarius

septem formemur mensibus Edit. Paris. *septi-*
mis a partu formentur dentes men-
sibus

post

post septem menses dentes nobis innascan-
tur, iidemque post septimum cadunt
annum Edit. Paris. tantummodo habet:
et post septimum cadant annum
ad confirmationem Edit. Paris. *ad consum-*
mationem

omnes intra septim. decim. Edit. Paris. *om-*
nis intra septim. decim.

in parte aliqua repugnant alii Edit. Paris.
in parte aliqui repugnant

Pythagorica Edit. Paris. *Pythagoricus*

Evenor Edit. Paris. *Evenus*

Euthyphronem Cnidium Edit. Paris. *Euri-*
phonem Gnidium

Carystius Edit. Paris. *Caristius*

senferunt Edit. Paris. *sentiunt*

posse fieri Edit. Paris. *fieri posse*

undecimum mensem Edit. Paris. *undecimo*
mensē

CAP. VIII. *et decimo* Edit. Paris. *et octavo*

tantummodo Edit. Paris. *tantum*

statis Edit. Paris. *stantibus*

nosque omnes disparili sua temperatura
adficiant Edit. Paris. *nosque omnes*

hac sua disparilitate pariter afficiant
ut ferunt in Edit. Paris. *includitur.*

sit necesse Edit. Paris. *sit necesse est*

et in aliqua eius parte in Edit. Paris. *et deest.*

has Graeci ποίεας cognominarunt Edit. Pa-
 ris. *has μέγας Graeci vocant*

Et hae particulae Edit. Paris. *et eae parti-*
culae

veluti

veluti Edit. Paris. *velut*

negaverunt Edit. Paris. *negavere*

tunc primum Edit. Paris. *tum primum*

dicitur Edit. Paris. *vocatur*

qui sextam partem circuli subtendit Edit.

Paris. *quia sextam partem subcaedit*

Nam si ut Edit. Paris. *Natura cuius*

deinde Edit. Paris. *deinceps*

hexagoni aequilateralis Edit. Paris. *hexa-*

goniae: qui lateralis

videatur Edit. Paris. *videbatur*

metitur Edit. Paris. *metiatur*

τετράγωνοι ἐτ τρίγωνοι Edit. Paris. τετράγω-

νοι καὶ τρίγωνοι

polygoni adficit latus Edit. Paris. *polygoniae*

efficit latus

septemestres Edit. Paris. *septimestres*

qui Edit. Paris. *quia*

potuerit Edit. Paris. *poterit*

rursus Edit. Paris. *rursum*

καθ' ἑξάγωνον Edit. Paris. κατὰ ἑξάγωνον

ἑπτάγωνοι Edit. Paris. ἑπτάμυνοι

ἑνεάμυνοι Edit. Paris. ἑνεάμυνοι

δεκάμυνοι Edit. Paris. δεκάμυνοι.

CAP. IX. *vel Hippon* Edit. Paris. *et Hippon,*

capillumque Edit. Paris. *capillumve*

conformari Edit. Paris. *confirmari*

adferunt mutationis Edit. Paris. *ferunt*

mutationis

conlatos Edit. Paris. *collatos.*

CAP. X. *Igitur Musica* Edit. Paris. *Musica igitur*

haec autem est in voce in Edit. Paris. *est deest.*

missae

missae φθόγγοι vocantur Edit. Paris. *emissae*
φθόγγος vocatur

posita diastemata: quae alia aliis etc. Edit.
 Paris. *posita: qua Diastemata alia*
aliis etc.

ἡμιτόνιον Edit. Paris. *semitonion*
promiscue Edit. Paris. *permixtae*
hemitonii Edit. Paris. *semitonii*
vel in Edit. Paris. *deest.*

duo hemitonia Edit. Paris. *tria semitonia*

ἡμιτόνιον Edit. Paris. *semitonion*

proprie autem Edit. Paris. *delet autem.*

λείμμα Edit. Paris. *Lima*

ut aliquid adpareat Edit. Paris. *ut liquido*
appareat

nec ad ullam Edit. Paris. *omittit nec.*

pondera mutabat Edit. Paris. *addit inter se*
collata

et id identidem Edit. Paris. *et identidem*

conlata Edit. Paris. *collata*

quam tria ad quatuor Edit. Paris. *quam*
ad quatuor

At eam symphoniam Edit. Paris. *ad eam*
symphoniam

ibi invenit, ubi ponderum discrimen Edit.

Paris. *ubi invenitur ponderum di-*
scrimen

in sesquiertia est proportione Edit. Paris.

in sesquiertia portione

conlata Edit. Paris. *collata*

cum autem altera chorda Edit. Paris. *cum*
altera chorda

διπλασίω *locus* Edit. Paris. *Displasion: locus etc.*

paravit Edit. Paris. *putavit*

duodecim Edit. Paris. *septem*

proportionem Edit. Paris. *portionem*

proportio Edit. Paris. *portio*

quartaeque Edit. Paris. *et quartae*

proportionem Edit. Paris. *portionem*

sunt graviores Edit. Paris. *sunt graviores*

CAP. XI. *forsitan obscure* Edit. Paris. *forsitan quidem obscure*

duos esse partus Edit. Paris. *esse partus omnino duos*

septemestrem Edit. Paris. *Septimestrem*

decimo et ducentesimo Edit. Paris. *ducentesimo et decimo*

decemestrem Edit. Paris. *Decimestrem*

ut ait in Edit. Paris. his signis [] inclusa.

conlati Edit. Paris. *collati*

Hi quatuor Edit. Paris. *Ii quatuor*

absolvitur Edit. Paris. *absolvit*

pervenit Edit. Paris. *pervenerint*

majori numero Edit. Paris. *maiore numero*

quo tota vita humana finitur Edit. Paris.

quo rota humana finitur

ut et Solon Edit. Paris. *et ut Solon*

namque septimum Edit. Paris. *nam septimum*

pro portione, diebus fere quadraginta Edit.

Paris. *proportio est diebus etc.*

prodit in sanum Edit. Paris. *procedit in*

sanum

per

per hos dies morbidī Edit. Paris. *per hos fere morbidī*

Hi igitur Edit. Paris. *ii igitur observatur* Edit. Paris. *observantur*

XC. Edit. Paris. LXXII.

et aliquot Edit. Paris. *aliquotque ducentis septuagintā quinque* Edit. Paris. CCLXXIV.

medicorum Edit. Paris. *medicatorum experientia pervidit* Edit. Paris. *experientia pervenit*

multas Edit. Paris. *multos vocaverunt* Edit. Paris. *vocari ἠκρῶον* "ἐκτρώσμος" Edit. Paris. "ἐκτρώμος"

laudat Edit. Paris. *laudat et* CCLXXIX ab Edit. Paris. abest.

naturam Edit. Paris. *numerum* CCCXLV Edit. Paris. CCCLXV

CAP. XII. *qui constant ex anima divina* Edit. Paris. *qui ex anima constant divina ageretur; non Apollini* Edit. Paris. *ageretur Marti; non Apollini aut ludos* Edit. Paris. *ut ludos urbem* Edit. Paris. *urbes*

Quamobrem Edit. Paris. *Ob quam rem expergitus* Edit. Paris. *experrectus ut ferunt in* Edit. Paris. his signis [] inclusa.

CAP. XIII. *Ad haec accedit* Edit. Paris. *Ad hoc accedit*

intervalla musicis diastematis congrua Edit. Paris. *intervalla musicis Diastematis motum habere congrua*

quam

quamque Edit. Paris. *quoque*
quam capere aurium nostrarum angustiae
non possunt Edit. Paris. *quam non ca-*
perent aurium nostrarum angustiae
collegit Edit. Paris. *colligit*
millium Edit. Paris. *milium*
indicavit Edit. Paris. *iudicavit*
ab terra Lunam Edit. Paris. *a terra ad*
lunam
millia Edit. Paris. *milia*
ἡμιτόνιον Edit. Paris. *femitonium*
quod faciat ἡμιτόνιον Edit. Paris. *quod fa-*
cit hemitonion
Φαίνων Edit. Paris. *Phanon*
id est, aliud ἡμιτόνιον Edit. Paris. *idem*
aliud femitonion
ἡμιτόνιον Edit. Paris. *femitonion*
ad terrae autem summitatem Edit. Paris.
Terrae autem summitate
ad alias retulit stellas Edit. Paris. *retulit*
Stellas
hunc mundum Edit. Paris. *mundum*
addiderunt Edit. Paris. *addidere*
τὸ ἑπτῶν Edit. Paris. *azonion*
quia septem sunt Edit. Paris. *qui septem sint*
 CAP. XIV. *expositis iis* Edit. Paris. *expositis his*
ad annum XV. Edit. Paris. *ad annum quar-*
tum decimum
adolescentes Edit. Paris. *adulescentes*
ab adolescendo Edit. Paris. *ab adulescendo*
In tertio gradu qui erant, Edit. Paris. *In*
tertio gradu: qui erat etc.

possunt

possunt juvare Edit. Paris. *possent juvare*
In quarto autem adusque LX annum Edit.

Paris. *In quarto usque ad LX. annum*
seniores esse vocitatos Edit. Paris. *seniores*
vocitatos

usque finem Edit. Paris. *usque in finem*
in quo qui essent, senes adpellatos Edit. Paris.

in quo qui esset, senex appellatur
corpus senio iam laboraret Edit. Paris. *cor-*
pus senio laboret

in septem gradus aetates distribuit, finem
primaeputavit VII annum Edit. Paris.
in septem gradus aetatum distribuit
finem vitae uniuscuiusque. Primae
putavit finem esse VII annum.

XXIIX Edit. Paris. *duodetrigesimum*
gradum Edit. Paris. *gradus*

Etruscis quoque Edit. Paris. *Hetruscisque*
libris Fatalibus aetatem Edit. Paris. *libris*
fatalem aetatem

quae duo ad decies septenos annos Edit.
 Paris. *quae ad decies septenos annos*

proferri Edit. Paris. *proferre*
octogesimo Edit. Paris. LXX

ab diis impetrari Edit. Paris. *a diis impe-*
trare

ex iis omnibus Edit. Paris. *ex his hominibus*
Ait enim in prima hebdomade Edit. Paris.

(Cap.V.) *De conformatione autem par-*
tus nihilominus in prima hebdomade
cupiditatibus temperari Edit. Paris. *cupi-*
ditatibus tentari

*in qua alii dixerunt oculos albescere ; in
nona omnia fieri languidiora in Edit.
plane Paris. defunt.*

*prodiderunt Edit. Paris. prodidere
septies septeni Edit. Paris. septies septem
inclinat Edit. Paris. inclinant
ducuntur Edit. Paris. dicuntur
philosophus Edit. Paris. philosophiae
putavit novenario Edit. Paris. putavit sci-
licet novenario*

*complet Edit. Paris. complent
undequinquagesimum Edit. Paris. undequin-
quaginta*

*discreverunt Edit. Paris. discrevere
quem vel hebdomades Edit. Paris. quem
hebdomades*

*quod et ad corpus Edit. Paris. quod ad
corpus*

*ad animum Edit. Paris. animum
caeteris duco infirmiozem Edit. Paris. cete-
ris non duco infirmiozem*

*claros nomine Edit. Paris. claro nomine
reperio Edit. Paris. reperit
protulisse Edit. Paris. pertulisse*

CAP. XV. *et habuit Edit. Paris. et habuit legi-
timum*

*Abderiten Edit. Paris. Abderitem
ferunt Edit. Paris. fere
suspiciamus Edit. Paris. suscepimus
antistare Edit. Paris. antestare
dicemus Edit. Paris. dicimus*

sacer-

sacerdotii Edit. Paris. *sacerdotis*
consecutus es Edit. Paris. omittit *es*,
acceperit Edit. Paris. *accepit*
vice parentis Edit. Paris. *jure parentis*
noverunt Edit. Paris. *novere*

CAP. XVI. *tempusque hodiernum* Edit. Paris. *tem-*
pus quoque hodiernum
vel mensem Edit. Paris. *id est, mensem*
aut annum Edit. Paris. *aut unum annum*
et semper Edit. Paris. *semper*
accipiat Edit. Paris. *recipiat*
et adponit praeterito in Edit. Paris. *desunt.*
paria Edit. Paris. *propria*
ullo finiti Edit. Paris. *ullo finito*

CAP. XVII. *Et — dicam* in Edit. Paris. *deside-*
rantur.
autem in Edit. Paris. *deest :*
a sementi in Edit. Paris. *desunt.*
desinierunt Edit. Paris. *desiniere*
Herodicus Edit. Paris. *Heraclitus*
quamvis eos Edit. Paris. omittit *eos.*
non par fuit Edit. Paris. *par non fuit*
recedere Edit. Paris. *decedere*
Ut Ephorus Edit. Paris. *Aut Ephorus*
in centum sedecim Edit. Paris. *centum sex*
crediderunt Edit. Paris. *credidere*
Fuerunt Edit. Paris. *fuere*
Etruscorum Edit. Paris. *Hetruscorum*
in quibus scriptum Edit. Paris. *in quibus scriptum*
qui longissimam aetatem egisset Edit. Paris.
qui quam longissimam egisset aetatem

Etrusci

Etrusci Edit. Paris. *Hetrusci*
haruspicii Edit. Paris. *aruspicii*
undeviginti Edit. Paris. *unum de viginti*
Etrusci Edit. Paris. *Hetrusci*
ut centesimo Edit. Paris. omittit *ut.*
cum Antias Edit. Paris. *tum Antias*
ae turris Edit. Paris. *et turris*
intra portam Edit. Paris. *inter portam*
Esquilinam Edit. Paris. *Exquilinam*
renunciarunt Edit. Paris. *renunciaverunt*
fierent, et hostiae Edit. Paris. *fierent tribus*
noctibus, et hostiae
At contra, ut decimo centesimoque anno
repetantur Edit. Paris. *Utque centesi-*
mo decimo quoque anno repetantur
D. Augusti Edit. Paris. *divi Augusti*
quod saecularibus Edit. Paris. *quod de se-*
cularibus
totiensque Edit. Paris. *totidemque*
in incerto Edit. Paris. *incerto*
Primos Edit. Paris. *Primo*
annis CCXLV Edit. Paris. *annis CCL.*
Valerius Antias ait in Edit. Paris. *deside-*
rantur.
at XV — virorum Commentarii annis
CCLXXXVIII Edit. Paris. *ad XL*
virorum Commentarios CCXCIX.
Sp. Verginio COSS. Edit. Paris. *Spurio*
Virginio consulibus
quinto trecentesimo Edit. Paris. *octavo et*
XL.

quinde-

quindecim virorum Edit. Paris. *XII. virorum scriptum est* Edit. Paris. *omittit est.*

anno octavo et quadringentesimo Edit. Paris. *anno CCCC et X.*

M. Valerio Corvino iterum, C. Poetilio COSS. Edit. Paris. *M. Valerio Corvino et C. Petilio consulibus.*

C. Junio Pullo Edit. Paris. *L. Junio Pullo aut, ut in libris quindecimvirorum scriptum est in* Edit. Paris. *defunt.*

duodevicesimo Edit. Paris. *duodevigesimo*

C. Licinio Varo. Edit. Paris. *C. Livio Varro*

M. Manilio Edit. Paris. *M. Manlio*

anno DCVIII. Edit. Paris. *DC. anno III.*

sub anno DCXXVIII. Edit. Paris. *sub anno consf. DCCXXXVII.*

M. Aemilio Lepido. L. Aurelio Oreste Edit. Paris. *Aemilio Lepido L. Aurelio Oreste*

ludos C. Furnio, C. Junio Silano Edit. Paris.

ludos Furnio, C. Junio Syllano

se IV. Edit. Paris. *se III.*

imperatores Septimius et M. Aurelius Antoninus Edit. Paris. *imperator Septimius et inde Aurelius Antonius*

Libone Edit. Paris. *Jubeno*

IDCCCCLVII Edit. Paris. *DCCCLVII*

ut hi referrentur Edit. Paris. *uti referuntur*

statum esse, neque Edit. Paris. *statutum esse seculum, neque*

etiamsi Edit. Paris. *etiam si*

id satis Edit. Paris. *satis id.*
nemo sit auctor Edit. Paris. *auctor sit nemo*
saecula discerni in Edit. Paris. *defunt.*
fiunt Edit. Paris. *fiant*
raro fiant Edit. Paris. *raro sunt*
quod naturale saeculum Edit. Paris. *quod*
natura seculum
civile in Edit. Paris. *deest.*
centum Edit. Paris. *annorum centum*
scriptum est sic Edit. Paris. *sic scriptum est*
 IOXCVI Edit. Paris. CCLVIII
quis proximi sunt Edit. Paris. *qui proximi*
sunt
M. F. Lepidus, C. Popilius Edit. Paris. *M.*
Filius Lepidus, C. Porpilius
hunc numerum Edit. Paris. *hunc annorum*
numerum
Etruscos Edit. Paris. *Hetruscos*
centenum fuerant Edit. Paris. *centum fuere*
ut in aliis Edit. Paris. *et in aliis*
quodque Dioscorides Edit. Paris. *quod Dia-*
scorides
constare in Edit. Paris. *deest.*
perierunt Edit. Paris. *perierint*
Eo quod Edit. Paris. *Ideo quod*
id multis annis pendendo Edit. Paris. *mul-*
tis annis pependit
omnis aetatis incrementa Edit. Paris. *cor*
hominis incrementa
deminutiones Edit. Paris. *diminutiones*
observent Edit. Paris. *conservent*

ab iis Edit. Paris. *ab his*

ab anno Edit. Paris. *atque anno*

nec longius vitam posse produci Edit. Paris.

nec longius posse produci.

Vettium Edit. Paris. *Vectium*

non ignobilem ingenio magno Edit. Paris.

non ignobilem ingenio

docto Edit. Paris. *doctori*

audisse Edit. Paris. *audivisse*

CAP. XVIII. *tam gentibus* Edit. Paris. *etiam gen-*
tibus

alii annum Edit. Paris. *alii unum annum*

annorum millibus Edit. Paris. *millibus an-*
norum

jam nunc Edit. Paris. *jam hinc*

lunam Edit. Paris. *lunam novam*

separatim Edit. Paris. *separatum*

unctos ambos Edit. Paris. *unctos ambo*

interkalabatur Edit. Paris. *redibat*

quod tertio quoque anno — fecerunt. Haec
omnia in Paris. Edit. defunt.

Sed eam, quod quinto quoque anno redibat,

πενταστηρίδα nominabant Edit. Paris.

Penteterida vero nominabant, quae

quinto quoque anno omisso redibant

Ut annus Solis constaret Edit. Paris. *Solis*

annum constare

quae unum in quadriennio diem conficeret

Edit. Paris. *quae primum quadrienn-*

niium conficeret

in Elide Edit. Paris. *in Helide*

Hoc quoque tempus Edit. Paris. *Hoc tempus*

M

verum

verum Edit. Paris. *vere*
Hanc ὀκτοετηρίδα Edit. Paris. *Octoeterida*
Cleostratum Edit. Paris. *Leostratum*
postea alios aliter Edit. Paris. *postea alii*
aliter
Mnesistratus Edit. Paris. *Mnestratus*
Dositheus Edit. Paris. *Doxitheus*
caeremonia Edit. Paris. *cerimonia*
octavum annum Edit. Paris. *annum octavum*
Proxima Edit. Paris. *Proxime*
sterilitates Edit. Paris. *ac sterilitates*
undeviginti Edit. Paris. *unum de viginti*
 DCCCXL Edit. Paris. CCCXL
Callippi Cyziceni in Edit. Paris. *Calippi et*
Cyziceni deest.
intercalentur Edit. Paris. *intercalarentur*
perinde in Edit. Paris. *desideratur*.
in quo intercalatur centies bis Edit. Paris.
in quo intercalantur centies decies bis
annum magnum Edit. Paris. *magnum annum*
solos habet dies Edit. Paris. *solus habet dies*
apud eos uno circiter die minus est, quam
naturale quadriennium. Haec omnia
in Edit. Paris. *desiderantur*.
eoque fit Edit. Paris. *eo fit*
 MCCCCLXI Edit. Paris. MCCCLXI
 δεξ' ἐνιαυτὸς Edit. Paris. ἐνιαυτὸς
Solis Lunae Edit. Paris. *Solis et Lunae*
Dyrrhachinus Edit. Paris. *Dyrrachinus*
Heracitus Edit. Paris. *Herodotus*
decem millium CC∞ Edit. Paris. *X milium*
 DCCC

Dion X.M.CC∞XXCIV Edit. Paris. *Dion*
XIII. DCCCCLXXXIII.

Orpheus C.M.XX. Edit. Paris. *Orpheus cen-*
tum XX.

nec unquam in se reverti Edit. Paris. *nec*
in se unquam reverti

πενταετηριδας maxime notandis temporibus
Edit. Paris. *Penteteridas maxime no-*
tandas temporibus

circuitus Edit. Paris. *circumitus*

quas vocant Edit. Paris. *quos vocant*

duodecimo Edit. Paris. *die duodecimo*

Ser. Cornelii Edit. Paris. *Sergii Cornelii*

undequadragesimus Edit. Paris. *unus de*
quadraginta

locus Edit. Paris. *locus videtur*

CAP. XIX. *Aphrodisius* Edit. Paris. *Aphrodius*
et partem diei octavam *Oenopides* CCCLXV
Haec in Edit. Paris. desiderantur.

dierum duum et viginti Edit. Paris. *dierum*
duorum et viginti

incomprehensibile quiddam et inenuntia-
bile Edit. Paris. *incomprehensibilem*
quidem et inenumerabilem

ab Istone rege Edit. Paris. *a Pisone rege*

Arminon Edit. Paris. *annum*

perduxisse Edit. Paris. *produxisse*

primum Edit. Paris. *primo*

προσέλυνοι adpellati Edit. Paris. *Profelenas*
appellant

quod prius Edit. Paris. *quod quem prius*

quam is in Edit. Paris. *deest quam*

tradant Edit. Parif. *tradunt*
Horum Edit. Parif. *Horon*
ῶρας Edit. Parif. *ῶρους*
ῶρον in Edit. Parif. *deest.*
eorumque Edit. Parif. *Eorum*
ῶρογράφος Edit. Parif. *horographos*
circuitum Edit. Parif. *circuitu*
πενταετηριδος Edit. Parif. *pentacteris*
annos et inter se dissimiles Edit. Parif. *an-*
nos inter se dissimiles

CAP. XX. *mittam* Edit. Parif. *omittam*
recentioris memoriae Edit. Parif. *recentio-*
res memoria
anquirere Edit. Parif. *inquirere*
itemque Edit. Parif. *item*
ab initio XII mensum Edit. Parif. *ab initio*
XXII mensum
fuisse scripserunt in Edit. Parif. *fuisse* *deest.*
Junio Gracchano Edit. Parif. *Junio Graccho*
credendum, qui Edit. Parif. *credendum est,*
qui
unde orti Romani Edit. Parif. *orti unde*
Romani
Hi decem menses Edit. Parif. *in decem menses*
hoc modo Edit. Parif. *in hoc modo*
videatur Edit. Parif. *videbatur*
unus dies Edit. Parif. *dies unus*
quod magis credo in Edit. Parif. [] *inclusa*
sex illis Edit. Parif. *sex his*
dies sunt singuli detracti in Edit. Parif. *dies*
defunt.

factique

factique sunt dies Edit. Paris. *factique dies*
omisso *sunt*.

Atque ita omnes Edit. Paris. *Atque omnes*
omisso *ita*

vel gratiam, quo etc. Edit. Paris. *vel quo*
omisso *gratiam*

redemptor Edit. Paris. *redemptores*

ex anni magnitudine Edit. Paris. *anni ma-*
gnitudine

esset Edit. Paris. *essent*

ultro Edit. Paris. *vitiose*

interkalarios Edit. Paris. *intercalares*

sexaginta septem Edit. Paris. *sexaginta octo*
CDXLV Edit. Paris. CCCCXLV.

scilicet Edit. Paris. *ne scilicet*

a loco submoverentur Edit. Paris. *a loco*
summo verterentur

caeteri quintanas Edit. Paris. *Caeteri om-*
nes reliqui quintanas

Bisextum Edit. Paris. *bissexturn*

optime Edit. Paris. *optimi*

etiam si qui decimestres fuerunt Edit. Paris.
etiam qui decem menses fuerunt

quantum poterat idem, fuerunt correcti
Edit. Paris. *quantum iidem postea fue-*
runt correcti

CAP. XXI. *res in eo gestae* Edit. Paris. *res eo gestae*

sive semper fuit Edit. Paris. *seu semper fuit*

Ogygium Edit. Paris. *Ogygis*

anni circiter CCCC Edit. Paris. *annis cir-*
citer CCCC

voluerunt Edit. Paris. *voluere*

et quod Sosibius Edit. Paris. *et quidem Sosibius*
Aretes Edit. Paris. *Orethes*

IOXIII Edit. Paris. *CLXIII*.

fuit quidem aliqua Edit. Paris. *fuit aliqua*
civitatum Edit. Paris. *civitatum*

eorumque intervalla Edit. Paris. *eorum et*
intervalla

Parilibus Edit. Paris. *Palilibus*

anni Augustorum Edit. Paris. *anni Augustani*

Imperator Caesar, D. F. Edit. Paris. *Iul. Cae-*
sar divi filius imperator Augustus

perinde ex Kal. Jan. Edit. Paris. *pridie Kal. Jan.*

ex ante diem Edit. Paris. *et ante diem et*
quidem, ut opinor, melius.

L. Munacii Planci Edit. Paris. *Numatii Planci*

M. Vipsanio Agrippa III Coss. Edit. Paris. *M.*
Vipsano Agrippa Consul.

habent hunc Augustorum annum CCLXVII.

 Edit. Paris. *habent Augustorum annum*
CCLXVIII.

Nabonnazaru Edit. Paris. *Nabonnagarii*

DCCCCLXXXVI Edit. Paris. *adiungit est,*

ad hunc usque Edit. Paris. *adhuc usque*

a primo die Edit. Paris. *a die primo*

quique hoc Edit. Paris. *quoque hic*

Imperatore Antonino Pio II et Bruttio Prae-

sente Coss. Edit. Paris. *Ulpis et Brütio*

praesente Romae Coss.

et solaris, et canicularis, et Dei annus

 Edit. Paris. *solaris et canicularis et*

trieteris

ne quis eos aut ex Kal. Jan. aut ex alio quoque tempore simili putaret incipere: cum his conditorum voluntates non minus diversae sint Edit. Paris. *ne quis nesciat voluntates: quae non minus diversae sint*

a bruma, aliis ab aestivo solstitio Edit. Paris. *a brumali: ab aestivo solstitio*
ab auctumno aequinoctio Edit. Paris. *ab autumnali aequinoctio*

CAP. XXII. *Mensum* Edit. Paris. *Mensum dicantur* Edit. Paris. *dicuntur est autem* Edit. Paris. *autem est Romani* Edit. Paris. *Roma sive Solis, seu Lunae* Edit. Paris. *seu solis. seu lunae*
neque peraeque Edit. Paris. *nec peraeque alias longiores, alias breviores* Edit. Paris. *alios longiores alios breviores civitatum* Edit. Paris. *civitatum Maius XXII* Edit. Paris. *Maius XII Sextilis duodeviginti* Edit. Paris. *Sextilis duode XXX.*

plerique Edit. Paris. *pleraque* CCCLV Edit. Paris. CCCLX
ut sic etiam Edit. Paris. *Et sic etiam praecedente puncto.*
et si Edit. Paris. *etsi universi tamen* Edit. Paris. *tamen universi concurrerent* Edit. Paris. *concurrent ab Aphrodite, id est, Venere* Edit. Paris. *omittit id est.*

mensum

mensum Edit. Paris. *mensium*
antiquiores, quam Urbem fuisse Edit. Paris.
antiquiores fuisse, quam urbem
satis argute docet Edit. Paris. *σάχην*
docet

Majae fiat Edit. Paris. *Maiæ fit*
maxime Junoni honores habentur Edit. Paris.
maximi Junoni habentur honores
a numeris adpellatos Edit. Paris. *numeris*
appellatos omissa praeposit. a
et Januarium Edit. Paris. *delet et novamque*
incipit periodum.

adtributus est Edit. Paris. *attributus omisso est*
piat Edit. Paris. *expiat*

Februm Edit. Paris. *Februum*
quod Februm adpellant Edit. Paris. *quod*
Februum appellat

vocitatus Edit. Paris. *vocitatur*
inmutata Edit. Paris. *mutata*
nam qui Quintilis fuit Julius etc. Edit. Paris.
nam Quintilis Julius etc.

ex S. C. in Edit. Paris. *deest.*
anno Augustano Edit. Paris. *anno augustio*
mensum inmutaverunt Edit. Paris. *mensium*
mutavere

mensibus fuerunt Edit. Paris. *tantummodo*
habet mensibus

CAP. XXIII. *mensis et annus* Edit. Paris. *mensis*
ant annus

ab oriente sole Edit. Paris. *ab ex oriente sole*
usque ad exortum Edit. Paris. *ad ortum*
dicitur Edit. Paris. *dicetur*

Idem

Idem. — *ad proximam noctem* in Edit. Paris. desiderantur.

nascuntur Edit. Paris. *qui nascuntur ad clima Siciliae* Edit. Paris. *a climate Siciliae*

solarium Edit. Paris. *horarium* in XII. *Tabulis* Edit. Paris. omittit praeposit. *in*. *invenias* Edit. Paris. *invenies*

legibus Edit. Paris. *legimus* *quadripartito* Edit. Paris. *quadripertito* *idque similitudo* Edit. Paris. inchoat novam periodum et habet: *Id similitudo*

CAP. XXIV. *aliis subnotata* Edit. Paris. omittit *aliis*

Incipiam Edit. Paris. *Incipio*

dein Edit. Paris. *deinde*

conticuerunt Edit. Paris. *conticuere*.

suprema Edit. Paris. *tempesta* *suprema*

Sol. Occasus Edit. Paris. *Solis occasus*

Plaetorius Edit. Paris. *Plectorius*

Post Hac Fuit Edit. Paris. *posthac fuerit*

Isque usque ad supremam jus inter cives

dicito Edit. Paris. *Isque supremum ad*

solis occasum ius inter cives dicito.

sequitur vespera Edit. Paris. *dicitur vesper.*

qua Edit. Paris. *quia*

tunc ad mediam noctem dicitur Edit. Paris.

tunc cum ad mediam noctem dicitur.

I N D E X

AUCTORUM ALIORUMQUE
MONUMENTORUM

Prior numerus caput, posterior §. indicat.

- Alcmaeon* Crotonia-
des, V, 2. XI, 4.
Anaxagoras, V, 2. VI,
1. 8.
Anaximander Milesius,
IV, 7.
Annales veterum tem-
porum, XVII, 2.
Antias, XVII, 7. 9. 10.
Aphrodisius, XIX, 2.
Architas Tarentinus,
IV, 3.
Aretes Dyrrachinus,
XVIII, 11. XXI, 3.
Aristarchus, XVIII, 11.
XIX, 2.
Aristoteles Stagirites,
IV, 3. VI, 1. VII, 5.
XIV, 7. 15. XVIII, 11.
Aristoxenus, rei musicae
scriptor, V, 2. X, 7.
XII, 1.
Berosus, XVII, 3.
Callippus Cyzicenus,
XVIII, 8. XIX, 2.
Carneades, XV, 3.
Cassandrus, XVIII, 11.
Cassius Hemina, XVII, 10.
Chaldaei, VII, 6. VIII, 1.
Cleantes, XV, 3.
Cleostratus Tenedius,
XVIII, 5.
Commentarii Quinde-
cimviro- rum, XVII, 9.
Democritus Abderita,
IV, 9. V, 2. VI, 1.
XV, 3. XVIII, 8.
Dicaearchus Messenius,
IV, 3.
Diocles, VII, 5.
Diogenes, V, 4. VI, 3.
Diogenes Apolloniates,
VI, 1. IX, 2.
Diogenes Cynicus, XV, 2.
Dion

- Dion*, XVIII, 11. *Fenestella*, XX, 2. 4.
Dionysius Heracleotes, *Gellius* Cn. XVII, 11.
 XV, 2. *Genealogiae* auctores,
Dioscorides astrologus, IV, 11.
 XVII, 13. *Geometrae*, X, 2. 7.
Dorylaus, XIII, 5. *Gorgias* Leontinus, XV,
Dositheus, XVIII, 5. 3.
Edicta D. Augusti, *Granius* Flaccus, III, 2.
 XVII, 8. *Harpalus*, XVIII, 5.
Empedocles, IV, 7. 8. XIX, 2.
 V, 4. VI, 6. VII, 5. *Heraclitus*, XVII, 2.
Ennius, XIX, 2. XXIV, 4. XVIII, 11.
Ephorus, XVII, 2. *Herodicus*, XVII, 2.
Epicharmus, VII, 6. *Herodotus*, XVII, 2.
Epicurus, IV, 9. V, 5. *Herophilus*, XII, 4.
 VI, 2. XII, 3. *Hipparchus*, XVIII, 9.
Epigenes Byzantinus, *Hippocrates*, VII, 6.
 VII, 5. XVII, 3. XI, 6. XIV, 3. 4.
Eratosthenes, orbis ter- *Hippon* Metapontinus,
 rarum mensur, XIII, V, 2. 4. VI, 1. 3. 4. VII, 2.
 2. XV, 2. XX, 3. *Historiae* fabulares, IV, 6.
Etruscorum rituales li- *Historiae* Thufcae, XVII,
 bri, XI, 6. XVII, 4. 5.
Euclides Socraticus, III, *Horatius* Flaccus, XVII,
 3. 8.
Eudoxus Cnidius, XVIII, *Indigitamentorum* li-
 5. bri, III, 2. 4.
Evenor, VII, 5. *Isocrates* Rhetor, XV, 3.
Eutyphron Cnidius, *Judaei*, XI, 6.
 VII, 5. *Iunius* Gracchanns, XX,
Fatales libri Etrusco- 2, 4.
 rum, XIII, 6. *Leges* Pop. Rom. XXIII, 7.
Leges

- Leges* XII. Tab. XXIII, 7. XXIV, 3.
Licinius Macer, XX, 2.
Linus, XVIII, 11.
Livius, XVII, 9.
Lucilius, Satirographorum primus, III, 3.
Lucretius, IV, 7.
Meton S Atheniensis, XVIII, 8. XIX, 2.
Mnestratus, XVIII, 5.
Musici, X, 1.
Nauteles, XVIII, 5.
Ocellus, Lucanus, IV, 3.
Oenopides, XIX, 2.
Orpheus, XVIII, 11.
Parmenides, IV, 8. V, 2, 4. VI, 5, 8.
Persius, Satirographus, II, 1.
Philolaus Pythagoricus, XVIII, 8. XIX, 2.
Piso Cenforius, XVII, 10, 12.
Plato, IV, 3. X, 7. XIV, 13. XV, 2.
Plautus, Poëta comicus, XXIV, 4.
Plebiscitum M. Praetorii, XXIV, 3.
Poëtae, XVII, 2.
Pythagoras Samius, IV, 3. IX, 13. X, 1. XI, 1, 11. XII, 4. XIII, 1.
Rituales libri Etruscorum, XI, 6. XVII, 4.
Socrates, XII, 1.
Solon, XI, 6. XIV, 4, 5, 7.
Solonis elegia, XIV, 7.
Sofibius, XXI, 3.
Staseas, Peripateticus, XIV, 5, 11.
Ste * IV, 8.
Stoicæ, VI, 2.
Straton, VII, 5.
Suetonius, XX, 2.
Terentius, I, 3.
Theano Pythagorica, VII, 5.
Theophrastus, IV, 3. XII, 1.
Tintæus, II, 3. XXI, 3.
Varro, II, 2. IX, 1. XIV, 2, 6. XVII, 5, 7, 10, 13, 14. XX, 2. XXI, 1, 5. XXII, 10.
Virgilius, IV, 11. XXIV, 4.
Xenocrates, IV, 3. XV, 2.
Xenophanes Colophonius, XV, 3.
Xenophon Socraticus, I, 4.
Zenon Citticus, IV, 10. XVII, 1.

I N D E X
R E R U M P R A E C I P U A R U M.

A.

- A**cademia antiqua, IV, 3. XV, 2.
- A**cademiae veteris princeps, XV, 2. academiae tertiae sive novae auctor, XV, 3.
- A**carnanes femestres habuerunt annos, XIX, 7.
- A**dolescens, XIV, 7, 8.
- A**dolescentiae tres gradus, XIV, 8.
- A**egyptii quo modo annos Augustorum supputent? XXI, 9.
- A**egyptiorum annus magnus, XVIII, 10.
- A**egyptus, quando in Romanorum potestatem venerit? XXI, 9.
- A**etas a die natali initium sumit, IV, 1.
- A**etatis orbis spatium quibus annis terminetur, XVII, 1. aetatis humanae gradus quintus a quo anno incipiat? XIV, 2. aetatis humanae quinque gradus, XIV, 2. aetatis humanae septem gradus, alii decem faciunt, XIV, 4.
- A**evuum quid? et in quot tempora dividatur? XVI, 3, 4, 6.
- A**gon Olympiacus et Capitolinus, XVIII, 4, 15.
- A**lbanorum annus, XX, 1. Albanorum menses, XXII, 6.
- A**lexandriae mortui saliebantur, XVII, 14.
- A**lexandri

- Alexandri Magni excessus, XXI, 9.
- Animi morbos musica sanat, XIV, 13. animi opes, I, 5. animi spiritus, XV, 1. animi virtus, I, 5.
- Anni ab Urbis exordio ad Reges exactos, XVII, 10. anni Augustorum, XXI, 8. anni civiles naturalibus maiores, XX, 6. anni climacterici, XIV, 1, 14, 15. anni emendatio per totam Italiam, XX, 9. anni ratio, XI, 12. anni Romani emendatio C. Iulii Caesaris, XX, 8.
- Annorum mira varietas, XX, 1.
- Annus octuagesimum quartum aetatis qui excedunt, desipere incipiunt, XIV, 6.
- Annus ad solis cursum formatus, XX, 1. annus Acarnanum semestris, XIX, 7. annus Aegyptiacus varie auctus, XIX, 4. annus Aegyptiorum, XVIII, 10. annus Albanorum, XX, 1. annus bimestris, dein quadrimestris, in Aegypto, XIX, 4. annus Callippi Cyziceni, XVIII, 8. annus canicularis, XVIII, 10. XXI, 11. annus Carum semestris, XIX, 7. annus Chaldaicus, XVIII, 7. annus civilis, XVIII, 10. XIX, 4. annus decemestris, XX, 3. annus Dei, *i. e. solaris*, XXI, 11. annus Democriti, XVIII, 8. annus Ferrentinorum, XX, 1. annus *ἡλιακός, i. e. solaris*, XVII, 10. annus Hipparchi, XVIII, 9. annus Julianus, XX, 11. XXI, 7. annus *κυνικός, i. e. canicularis*, XVIII, 10. annus Laviniorum, XX, 1. annus Innaris, quot dierum? XVIII, 2. annus magnus, XVIII, 3, 5, 8, 10, 15. XIX, 6. XXI, 11. annus maior, XVIII, 1. annus maximus Aristotelis, XVIII, 11. annus Metonicus, XVIII,

- XVIII, 8. annus Nabonazaru, XXI, 9. annus naturalis, XVIII, 2. XIX, 1, 2, 4. annus naturalis varie incipit, XXI, 13. annus octuagesimus, longissimum vitae humanae tempus, XIV, 6. annus Philippi, XXI, 9. annus Philolai Pythagorici, XVIII, 8. annus Romanorum, XX, 1. annus quilibet septimus, vitae periculosus, XIV, 9. annus quot menses apud Romanos habuerit? XX, 1, 3. annus semestris, XVIII, 7. annus septimus semper fere novi aliquid in aetate hominis, adfert, XIV, 7. annus solis, quot dierum sit? XVIII, 13. XXI, 11. annus trimestris in Achaia, XIX, 5. annus vertens, XVI, 2. XVIII, 1, 5, 7. XIX, 1.
- Aphrodite, *i. e. Venus*, XXII, 9, 11.
- Apollini Genitori nemo hostiam caedit, II, 3.
- Apollinis Genitoris ara, II, 3.
- Apollo cum cithara pingitur, XII, 2.
- Aprilis unde vocetur? XXII, 11.
- Arcades προσέληνοι dicti, XIX, 5.
- Arcadiae Reges ad CCC annos vixerunt, XVII, 3.
- Arganthonius, Tartesiorum Rex, annos centum et quinquaginta vixit, XVII, 3.
- Aricinorum mensis, October, XXII, 6.
- Aristoteles, animi virtute naturalem stomachi infirmitatem diu sustinuit, XIV, 16. Aristoteles, quo aetatis anno sit mortuus? XIV, 16.
- Arminus, Aegypti Rex, XIX, 4.
- Asclepiades phreneticos musica curavit, XII, 4.
- Athenienses diem a solis occasu incipiunt, XXIII, 2.
- Aurelius Antoninus Imp., M., ludos saeculares octa-

- octavos celebravit, XVII, 11.
- Aves an ova prius fuerint? IV, 3.
- Αὐτόχθονες, IV, 11.
- B.
- Babylonii a solis ortu diem computant, XXIII, 2.
- Barba quando crescat? XIV, 7.
- Bona perinde sunt, ut animus est possidentis, I, 3.
- Bonorum malorumque quae media, I, 2.
- Brumae tempus novi Solis est initium, XXI, 13.
- C.
- Coelestis harmonia, XIII, 1, 5.
- a Caelo ad solem diastema διὰ τεσσάρων, XIII, 5.
- C. Caesar, Pont. Max. Kalendarium Rom. correxit, XX, 8. XXII, 16.
- C. Caesar Octavianus, D. F., quando Augustus sit appellatus? XXI, 8.
- Caniculae exortus, XVIII, 10. XXI, 13.
- Capitolinas per agonas quando annos magnus diligentius servari coeptus? XVIII, 2.
- Caput ante omnia crescit, VI, 1.
- Cares annos habuerunt semestres, XIX, 7.
- Carneádes, octogesimum aetatis annum transgressus est (Conf. Valer. Max. Lib. VIII. Cap. 7. num. 5.) XV, 5.
- Census civium Romanorum quincto quoque anno habitus, XVIII, 13. Vespasiano V Caesare III. Coss. XVIII, 14.
- Chaldaei siderum fuerunt observatores, VIII, 1. seqq.
- Χορσία, XIII, 5.
- Cibi abstinentia mortuus est Dionysius Heracleotes, XV, 2. cruditate.
- Diogenes-Cynicus obiit, XV, 2.
- Circulus zodiacus *i.e. animalis, vel signifer orbis* (der Thierkreiß). VIII, 4.

Classi-

- Classicum militibus canitur ad depellendum mortis metum, XII, 3.
- Cleanthes, *Philosophus Stoicus*, unum minus centum explevit annum, XV, 3.
- Climacterici anni, XIII, 1.
15. climacterici anni alii alii periculosiores, XIV, 6, 9, 10, 11, 12, 14.
- Concubium, XXIV, 5.
- Conspectus quid sit? VIII, 3, 10.
- Consules: M. Valerius, SP. Verginius, XVII, 10. M. Valerius Corvinus iterum, C. Poetilius, XVII, 10. P. Claudius Pulcher, C. Junius Pullus, XVII, 10. P. Cornelius Lentulus, C. Licinius Varus, XVII, 10. L. Marc. Censorinus, M. Manilius, XVII, 11. Cn. Cornelius Lentulus, L. Mummius Achaicus, XVII, 11. M. Aemilius Lepidus, L. Aurelius Orestes, XVII, 11. C. Furnius, C. Iunius Silanus, XVII, 11. Caesar Augustus et Agrippa, XVII, 11. Tib. Claudius Gaesar IV, et L. Vitellius III, XVII, 11. Cilo et Libo, XVII, 11. Domitianus XII, et Servius Cornelius Dolabella, XVIII, 15. C. Caesar Pont. Max. III, et M. Aemilius Lepidus, XX, 8. Ulpus et Pontinianus, XXI, 6. C. Caesar Augustus III, et M. Vipfanius Agrippa III, XXI, 8. Antoninus Pius II, et Bruttius Praefens, XXI, 10. C. Jul. Caesar V., et M. Antonius, XXII, 16. C. Marcius Censorinus, C. Asinius Galba XXII, 16. Conticinium, cum galli conticuerunt, XXIV, 2.
- Cor ante omnia formari, VI, 1.
- Cor humanum, quot faecula daret? XVII, 14.
- Corporis partes, quae potissimum crescant? VI, 1. seqq.
- Creperæ res, *i.e. dubiae, ambiguae*, XXIV, 5.
- Crepusculum, *spatium*
N *inter*

- inter diem et noctem quo vesperacit, et lux dubia est*, XXIV, 5.
- Crinem Deo pascere, I, 10.
- Cupiditatibus quando temperare incipiamus, XIV, 7.
- D.
- December, unde vocetur? XXII, 13.
- Decemmeltris partus, XI, 2.
- Dei annus, *i. e. solaris annus*, XVIII, 10.
- Delphici ludi, XVIII, 10.
- De media nocte, XXIV, 2.
- Democritus Abderita, quo aetatis anno obierit, XV, 3.
- Dentes, quoto mense nasci, et quoto cadere incipiant? VII, 4. XIV, 7.
- Dentibus anguinis seminatatis homines armati prodire, IV, 12.
- Deorum est, nullius rei egere, I, 4. Deorum dono omnia habemus, I, 4.
- Dianae templum in Aventino, XXIII, 5.
- Διὰ πασῶν, X, 6, 10, 12. XI, 3.
- Διὰ πέντε, X, 6, 11. XI, 3.
- Διὰ τεσσάρων, X, 6, 8. 10. XI, 3.
- Διάστημα, *est in musica procul dubio idem quod intervallum aut propius aut remotius a tono fundamentalis*, X, 3, 12.
- Diei bifariam divisi partes, XXIII, 8.
- Diem numerameliore lapillo, *hic enim de natali, qui meliore calculo h. e. albo reliquis diebus signandus, est sermo*, II, 1.
- Dierum nomine etiam nox comprehenditur, XXIII, 2. dierum varia initia, XXIII, 2.
- Dies aestivi, XXI, 13. dies Atheniensium, XXIII, 3. dies Babyloniorum, XXIII, 3. dies civilis, XXIII, 2. dies festus, quem τεσσαράκοντον *i. e. quadragesimum* vocant, XI, 7. dies in horas XII divisus,

- sus, XXIII, 6. dies κρίσιμοι, i. e. dies critici, quibus morbus se mutare solet, et vel aegrotus paulatim convalescit, vel supremum obit diem, XI, 6. XIV, 9. dies naturalis, XXIII, 2. dies Romanorum, XXIII, 3. seqq. dies septimi in morbis suspecti, XIV, 9. dies Umbrorum, XXIII, 3. Διέσις, idem quod semitonium in musica, X, 7. Διετηρίς, idem quod biennii spatium, vel biennium ipsum, XVIII, 2.
- Dii tutelares, sunt Genii, III, 1, 5.
- Diis de perceptis frugibus libare, I, 10.
- Diluculam, i. e. tempus diei lucescentis, XXIV, 2.
- Diluvio, i. e. mundi inundatio, seu diluvium, XVIII, 11.
- Diogenes Cynicus cibi cruditate mortuus est, XV, 2.
- Dionysius Heracleotes cibi abstinentia vitam finivit, XV, 2.
- Διπλάσιος, i. e. duplo major, X, 9.
- Diti patri (Plutoni) Iudi facti et Proserpinae, XVII, 8.
- Dives non qui multa possidet, sed qui pauca desiderat, I, 4. dives virtutis, vere dives, I, 2. dives vulgo Fortunae blandimentis inhiat, I, 1.
- Δωδεκαετηρίς, i. e. duodecim annorum spatium, XVIII, 6.

E.

- Ἐκπύρωσις, i. e. mundi incendium, sive mundi everfio per incendium, XVIII, 6.
- Ἐκρυσις, XI, 10.
- Ἐκτρωσμός, XI, 10.
- Ἡμιόλιον, X, 9.
- Ἡμιτόνιον, idem quod Semitonium, X, 4, 7.
- Ἐνάχμονιος mundus, XIII, 5.
- Ἐννεαδεκαετηρίς, i. e. undeviginti

- de viginti annorum series*, XVIII, 8.
 Ἐννεατηρίς, *i. e. novem annorum series*, XVIII, 4.
 Ἐφηβος, *i. e. Ephebus, vel puer annum decimum sextum agens*, XIV, 8.
 Ἐπίτεριον, *i. e. supertertium*, X, 8.
 Eratosthenes, *ille orbis terrarum mensor, octogenarius mortuus est*, XV, 2.
 Erichthonius, *ex Vulcani semine procreatus*, IV, 12.
 Etrusci *haruspicio*rum peritissimi, XVII, 6.
 Eudoxus *ὀκταἑτηρίδα* instituit, XVIII, 5.
 Ἐξέφηβος, *h. e. qui ex ephebis excessit, vel adolescens septemdecim annorum*, XIV, 8.
 Expergitus, XII, 4.
- F.
- Face prima, *idem quod luminibus accensis*, XXIV, 5.
 Fatales Deae, *i. e. Parcae, Clotho, Lachesis et Atropos*, VIII, 5.
 Februamenta, XXII, 14.
 Februare, XXII, 13.
 Februarius mensis, *unde vocetur?* XXII, 13. Februarius reliquis mensibus *infaustior*, XX, 5.
 Februm, XXII, 14.
 Februum, XXII, 14.
 Femina quot mensibus *formetur*, IX, 2.
 Feminae aut mares, *cur nascuntur?* VI, 4. *feminae cur similes modo patri, modo matri?* VI, 5. *feminae quo modo gignantur?* VI, 6.
 Ferentinorum *annus*, XX, 1.
 Fine quod caret, *collationem mensurae non recipit*, XVI, 3.
- G.
- Gallicinium, XXIV, 2.
 Gemini, *quo modo nascantur?* VI, 9.
 Γενεά, *quot annos habeat*, XVII, 2.
 Geneses *i. e. natiuitates diurnae*

- diurnae et nocturnae, XIV, 12.
- Genethliaci, *i. e. Astrologi seu veteres Chaldaei ob Astrologiae scientiam clari*, XIV, 10.
- Genii bini, III, 1, 3.
- Genio merum fundere, II, 1. genio munus anale die natali solvere, II, 1, 2.
- Genius, assiduus hominis cultos, III, 5. genius et Lar, *synonyma*, III, 2. genius quid sit? II, 3. III, 1. genius unde dictus, III, 1. genius unicuique homini numinis sui effectum repraesentat, III, 1.
- Geometrae, sonis motuum mensuram invenire, X, 2, 7.
- Gorgias Leontinus annos centum et octo vixit, (Conf. Valer. Maxim. Lib. VIII. Cap. 13. num. 2.) XV, 3.
- Gradus aetatis humanae, XIII, 1. seqq.
- Graecae historiae ante Olympiadum initium incertae, XXI, 1.
- Graecia, tres adolescentiae facit gradus, XIV, 8.
- Gravidae mulieres quadragesimo die graviores sunt, XI, 7.

H.

- Harmonia in corporis et animi motu, XII, 3.
- Hebdomades novem *hic spatium LXIII annorum designant, hebdomas enim etiam complectitur quemcunque numerum septenarium, qui hoc loco septennii est intervalum*, XIV, 14.
- Heliacus annus, *i. e. solaris annus*, XVIII, 10.
- Hemitonia duo, tonum unum non complent, X, 4.
- Herophilus rhythmis musicis venas ait moveri, XII, 4.
- Hesperon *i. e. Veneris stella*, XXIV, 4.
- Hiems summa, XVIII, 11.
- Hircum olere, XIV, 7.

Hirqui-

Ifo Rex, annos in Aegypto
statuit, XIX, 4.

Italorum varius annus,
XX, 1.

Juliani anni, XX, 11.

Iunius Gracchanus, XX,
2, 4.

Iunius mensis, unde ap-
pellatur? XXII, 9.

Iupiter Capitolinus, Ro-
mae, XVIII, 4. Iupiter

Olympicus, XVIII, 4.

Iuvenes, unde? XIV, 2.

K.

Καθ' ἑξάγωνον conspe-
ctus (*der Gesechst-*
*schein **) VIII, 6.

Κατὰ τετράγωνον con-
spectus sive visio (*der*
Geviertschein □) VIII,
8.

Κατὰ τρίγωνον visio,
(*der Gedrittschein Δ*)
VIII, 8.

Κατακλυσμός, *i. o. dilu-*
vium, XVIII, 11.

Κλίμα, XVII, 4.

Κλιματηριοὶ dies, *i. e. cli-*
macterici vel scanfiles
seu graduarii dies,
XIV, 9.

Κρίσιμοι dies septimi di-
cuntur, XIV, 9.

Κρίσιμον diem septimum
quemque medici ob-
servant, XI, 6.

L.

Lar, idem qui et Genius,
III, 2.

Lavinii, quo modo an-
num instituerint? XX,
1.

Laus Q. Cerelli, I, 1. seqq.
XV, 1, 4. seqq.

Λεῖμμα, X, 7.

Liberi patris mysteria tri-
eterica, XVIII, 2.

Litterae, nisi recte jun-
ctae, non concordant,
X, 5.

Locuples, qui pauca de-
siderat, I, 4.

Lucumones, potentes
Etruriae, IV, 13.

Ludi Delphici, XVIII, 6.

ludi saeculares unde
dicantur? XVII, 7. lu-

di saeculares quo anno
celebrati? XVII, 7, 9,

10. ludi saeculares a
quo instituti? XVII,
10.

Ludi Terentini Diti patri
Profer-

- Proserpinaeque erant facri, XVII, 8.
- Ludis scenicis tibicines adhibiti, XII, 2.
- Luminibus accensis tempus, XXIV, 5.
- Luna XII mensibus dies CCCLIV explet., XX, 4. luna quot dies in mense conficiat, XVIII, 9. luna quot dies in unoquoque signo mo- retur? XXII, 5. luna quoties orbem suum conficiat, dum sol su- um, XVIII, 2.
- Lupercalibus Roma lu- strabatur, XXII, 15.
- Lustra fieri desita, XVIII, 14. lustra quot fuerint a tempore Servii Tullii ad Vespasianum Imp. V. Cos. XVIII, 14.
- Lustrum fere idem quod *Graecorum Olympi- as, quinquennale spa- tium*, XVI, 2. XVIII, 13, 14.
- M.
- Majae et Mercurio sa- crum factum, XXII, 12.
- Maius mensis, unde voce- tur? XXII, 9, 12.
- Mane, quid? XXIV, 3.
- Mares, cur similes ali- quando patri, aliquan- do matri? VI, 5. mares feminaeve, cur nascan- tur? VI, 4. mares quo pacto gignantur? VI, 4. mares quot mensi- bus formentur? IX, 2.
- Mars Romuli pater, XXII, 9.
- Martis stella, XIII, 4.
- Martius mensis, unde vo- catus? XXII, 9.
- Maturescere omnia in homine quando incipi- ant? VII, 3. XIV, 7.
- Media nox, XXIV, 5. ad mediam noctem, XXIV, 5. de media no- cte, XXIV, 2.
- Medulla in ossibus nulla maribus post coitum, V, 2.
- Μελλέφυβος, i. e. ado- lescentes quindecim an- norum, XIV, 8.
- Melodia stellarum, XIII, 1, 4.

Membrari,

- Membrari, *i. e. formari*, XI, 7.
- Mens humana, per cantus suam cognoscit naturam, XII, 3.
- Menses, alii naturales, alii civiles, XXII, 1, 2. menses civitatum, quot dies habeant? XXII, 5. menses in Graecia, quot dies habeant? XXII, 7.
- Menfibus Romanis nomina indidit Romulus, XXII, 9.
- Mensis Albanorum, Tusculanorum, Aricinorum, XXII, 6. mensis Julius et Augustus, XXII, 10, 13. mensis lunaris, XVIII, 2. XXII, 2. mensis solaris, XXII, 2. mensis vertens, XX, 2.
- Mensium numerus apud Romanos, XX, 3. mensium Romanorum nomina mutata, XXII, 12.
- Mercurii stella, XIII, 3.
- Meridies, XXIV, 3. a meridie ad meridiem, XXIII, 3. ante meridiem, XXIV, 3. de meridie, XXIV, 3.
- Merum Genio fundere, II, 1.
- Metonis annus magnus, XVIII, 8.
- Minusculae quinquatrus, XII, 2.
- Morbi musica curantur, XIV, 13.
- Μοῖραι*, Deae Fatales, *h. e. tres Parcae*, VIII, 5.
- Mortuos salendi ratio in Aegypto, XVII, 14.
- Mulier quoto mense pariat? VII, 1, 2.
- Mundi incendium, XVIII, 11. mundi initium ignorari, IV, 4, 10. XX, 12.
- Mundus *ἐναεμόνιος*, XIII, 5. mundus organum Dei, XIII, 5.
- Musica ad hominum natales conducit, XII, 1. musica Diis grata, XII, 2. musica in quibus rebus adhibetur, XII, 2, 3, 4, 5. musica morbos curat, XIV, 14. musica ratione mundus factus,

- ctus, XIII, 1. musica quid? X, 3.
- Musici sonos scienter tractant, X, 2.
- Musicis instrumenta musica attributa, XII, 2.
- Myſteria Liberi Patris, *i. e. Bacchi*, XVIII, 2.
- N.
- Nabonnazaru annus, XXI, 9.
- Nasci, quoto mense possint homines? VII, 2. VIII, 1. seqq.
- Nasica, P. Corn., horarium ex aqua fecit, XXIII, 7.
- Natali die a caede et sanguine abſtinebant veteres, praecipue Romani, II, 2.
- Natalitium, II, 3.
- Naturalis dies, XXIII, 2.
- Noctis partes, XXIV, 1, 2.
- Nonae quinctanae, vel septimanae, XX, 10.
- November unde vocatur? XXII, 13.
- Nox, XXIII, 2, 3. nox media, XXIV, 2.
- Numeri septenarii mysterium, VII, 2.
- Numerorum ratio in partus formatione, IX, 2, 3.
- Numerus impar, faustus, et par, infaustus, XX, 4. numerus novenarius ad animum pertinet, XIV, 13. numerus novenarius, Musis dicitur, XIV, 13. numerus septenarius in omnibus plurimum potest, VII, 4, 5. numerus septenarius, qui ad corpus pertinet, Apollini tributus, XIV, 13. numerus quadratus, potentissimus, XIV, 2.
- O.
- October unde vocatur? XXII, 10, 13.
- Oculi quando albescant? XIV, 7.
- Ogygius cataclysmus, *i. e. Ogygium sive Noachicum diluvium*, XXI, 2.
- Ὀκταῆτηρίς, XVIII, 4, 5.
- Olympiades, erant spatia quatuor annorum, per quos Graeci tempora numerare solebant, XVIII, 12.

Opinio-

- Opiniones Pythagoricae de infantis partu, IX, 1.
- Orbis aetas, XVII, 1.
- Ἦρας, annus, XIX, 6.
- Ἠρογῆφος, XIX, 6.
- Ovum ne prius, an avis? IV, 3.
- P.**
- Παις, puer, XIV, 8.
- Palilia, sive Parilia, erant festa Deae Palis sacra, quae XI Calend. Maii celebrabantur, XXI, 6.
- Partus, an ex patris tantummodo semine nascatur? V, 4. partus genera duo, XI, 7. partus quot mensibus formetur? IX, 2. partus quoto tempore ad nascendum sit maturus? VII, 1, 2, 5, 6.
- Πάθη, i. e. passiones seu morbi animi, XIV, 13.
- Πενταετηρίς, i. e. quinquennium, vel spatium quinquennale, XVIII, 3, 12.
- Φαέθων, Iovis stella, XIII, 4.
- Φαίνων, Saturni stella, XIII, 4.
- Philippi anni, XXI, 9.
- Philippus, L., Censor, solarium in columna rostrata posuit, XXIII, 7.
- Philosophorum opiniones semper diversae, XXI, 3.
- Φώσφορος, Phosphorus, i. e. Veneris stella, XIII, 3.
- Phrenetici i. e. insani musica curantur, XII, 4.
- Φρόγγος, idem quod tonus in musica, X, 3.
- Plithongi musicorum rationi numerorum conveniunt, X, 8.
- Plancus, L. Munacius, Caesarem D. F. Octavianum, Augustum appellavit, XXI, 8.
- Plato ortum principiumque naturae negavit, IV, 3. Plato quadrato numero annorum vitam humanam finiri putavit, XIV, 12. Plato quo anno mortuus sit? XV, 1.

Ponti-

- Pontificum fraus in interkalandis mensibus, XX, 7.
- Poëtae multa incredibilia scripserunt, XVI, 7. XVII, 2.
- Poëticae licentiae libido, IV, 12.
- Porta Collina et Esquilina, XVII, 8.
- Portenta divinitus mittuntur, XVII, 8.
- Potentissimi numeri quadrati, XIV, 12.
- Praegnans, in Graecia, ante diem XXXX non in fanum prodit, XI, 7.
- Praefens nihil aliud, quam transacti futuri-que conjunctio, XVI, 4.
- Prima fax *idem quod lumina accensa apud recentiores*, XXIIV, 5.
- Prometheus e luto homines formavit, IV, 6.
- Προσέλκναι, XIX, 5.
- Proserpinae ludi facti, XVII, 7.
- Proverbia: Post saeculum evenire, XVII, 13.
- Sus Minervam, I, 7.
- Prudentia in homine quando confirmata? XIV, 7.
- Pubescere quando incipiamus? VII, 2. XIV, 7.
- Pueri sic dicti, quod sunt puri, XIV, 7.
- Πυρόεις, Martis stella, XIII, 4.
- Pyrrhae ex lapidibus homines profati, IV, 6.
- Pythagorae commentum in inveniendō sonituum intervallo, X, 8.
- Pythagoras, cum se somno daret, cumque expergitus esset, cithara cantare solitus fuit, XII, 4. Pythagoras quis, et an semper fuisse genus humanam opinatus? IV, 3.
- Pythagorica opinio de partu, IX, 1. XI, 1, 11.
- Pythia, ludi Delphis celebrati, XVIII, 6.

Q.

- Quadratus numerus potentissimus, XIV, 11.
- Quadrigae, *pro quadrigariis, qui quadrigas dirigunt, vel agitant*, XIV, 5.

Quin-

- Quinctanae nonae, XX, 10.
- Quinctilis mensis, *postea dictus Julius*, XXI, 3.
- Quinctilis unde vocetur? XXII, 11.
- Quinquatrus minusculae, XII, 2.
- Quinque aetatum gradus, XIV, 2.
- Quirini, *i. e. Romuli*, aedes, XXIII, 6.
- R.
- Regifugium, XX, 6.
- Religionum observantia, XX, 9.
- Remigibus symphonia cantatur, XII, 3.
- Rituales libri, XI, 6.
- XVII, 5.
- Roma communis patria, XVI, 7. Roma quot annos incolumis futura? XVII, 15. Romani ab Albanis orti, XX, 1.
- Romani diem a media nocte incipiunt, XXIII, 3. XXIV, 1. Romani Etruscos imitati in saeculorum distinctione, XVII, 5.
- Romanorum annus, XX, 5. Romanorum civile saeculum, XVII, 14.
- Romulus, in condenda urbe, auguria observavit, XVII, 15.
- S.
- Saecula Etruscorum, qualia fuerint? XVII, 5.
- Saeculares ludi, a Valerio Poplicola post Romanam conditam annis 245 instituti, XVII, 7.
- Saeculum, XVII, 1, 2. saeculum civile Romanorum, quot annis transigatur? XVII, 7, 15. saeculum naturale, aut civile, XVII, 1, 5. post saeculum evenire dicuntur, quae raro fiunt, XVII, 13.
- Saepe facias votum, II, 1.
- Salem calidum circumferunt, cum Luperalibus Roma lustratur, XXII, 15.
- Sapientiae cultores reliquis hominibus diutius vivant, XV, 4.
- Semen quid sit? et unde fluat? V, 2, 3.
- Senarius numerus fundamentum

- mentum gignendi, XI, 2, 4.
- Senes, unde? XIV, 2.
- Seniores, XIV, 2.
- September mensis, unde dicatur? XXII, 9, 13.
- Septemmesiris partus, VIII, 1. XI, 2.
- Septenarii numeri potentia, VII, 2.
- Septimanae nonae, XX, 10.
- Septimius Imp. ludos octavos saeculares celebravit, XVII, 11.
- Septimus annus, *vid.* Annus.
- Septimus dies, *vid.* Dies.
- Servius Tullius iussum instituit, XVIII, 13.
- Sextilis mensis, unde vocetur? XXII, 10, 13.
- Signiferi circuli partes, VIII, 4, 5. *seqq.*
- Signorum zodiaci partes, VIII, 4, 5. *seqq.*
- Sobolis procreandae tempus, XIV, 7.
- Sol a luna et terra quot tonos absit? XIII, 3.
- Sol novus, nonae, brumae tempore? XXI, 13.
- Sol CCCLXV diebus orbem circuit, XI, 9.
- Sol quot dies in anno conficiat? XVIII, 9. Sol quot dies in unoquoque signo moretur? XXII, 4.
- Solaria *h. e.* horologia, in quibus horae in sole inspiciuntur, quando Romae in usu esse coeperint? XXIII, 6, 7. *seqq.*
- Soli praecipua humanorum actuum virtus attributa, VIII, 6.
- Solonis de hominis aetate opinio, XIV, 7.
- Stationem facere, VIII, 2.
- Stella Jovis, XVII, 4. stella Martis, XIII, 4. stella Martis, quot tonos a Sole absit? XIII, 4. stella Mercurii, XIII, 3. stella Saturni, XIII, 4. stella Veneris, XIII, 3.
- Stellae vagae, *i. e.* planetae, sive errantes, quae stellis fixis opponi solent, ex veterum sententia Saturnus, Jupiter, Mars, Venus,

- Venus, Mercurius, Sol et Luna erant planetae, ex recentioribus vero observationibus astronomicis est notum, Solem stellam esse fixam, nec Lunam planetis posse accenseri, et hinc hodie Mercurius, Venus, Terra, Mars, Jupiter, Saturnus et Uranus ab Herschelio, Londini degente Germano, anno 1787 detectus, septem sunt planetae, quibus nuper octavus 1. Jan. 1801. a Piazzi, Astronomo Palermitano, Ceres, et nonus a Guilielmo Olbers, D. Medicinae Bremensi, d. 28. Martii 1802. detectus, Pallas sunt addendi, XIII, 5.*
- Stellarum σύστημα melodiam, XIII, 1.*
- Stellis hominum vita subiecta, VIII, 2.*
- Σταδιοδρομοί, i. e. cursores qui stadium decurrunt, XIV, 5.*
- Στίλβων Mercurius, XIII, 5.*
- Supertertius phthongus, nimirum διατεσσαρώων, X, 8.*
- Sus Minervam, adagium, I, 7.*
- Symphoniae voces, X, 6.*
- T.**
- Tages e terra exaratus, IV, 13.*
- Tarquinius, Romanorum ultimus rex, XX, 4.*
- Τέλειος, i. e. perfectus, numerus est senarius, XI, 4.*
- Temporum cultus, I, 10.*
- Tempore, quo partus concipitur, Sol in aliquo signo sit necesse est, VIII, 5.*
- Temporis praesentis exiguitas, XVI, 4, 7.*
- Temporum divisiones, tres, XXI, 1.*
- Tempus ab Olympiade prima ad epocham Nabonnazaru, XXI, 9.*
- tempus ab Olympiade prima ad Romam conditam, XXI, 2.*
- tempus an initium habuerit? XXI,*

- XXI, 2. tempus praesens, praeteritum, et futurum, XVI, 4. tempus quid? XVI, 2.
- Terentini Iudi Diti patri (*i. e. Plutoni*) Proserpinaeque facti, XVII, 8.
- Terminalia, *i. e. Termini festa*, XX, 6, 10.
- Terra, quot tonis a coelo distet? XIII, 2. terra quot stadiis a Luna et Sole distet? XIII, 3.
- Terrae ambitus, quot stadia contineat, XIII, 2.
- Τεσσαρακοσόν *i. e. diem festum quadragesimum*, XI, 7.
- Τετράγωνοι, et τρίγωνοι visiones, VIII, 9, 12.
- Τετραέτηρις, XVIII, 3.
- ὁ θεοῦ ἐνιαυτός, *i. e. Dei annus sive annus solaris*, XVIII, 10.
- Thoth, Aegyptiorum mensis, XVIII, 10. XXI, 10.
- Tibiae, Musis attributae, XII, 2.
- Tibiarum atque chordarum differentes sonitus, pares et impares, X, 10.
- Tibicines in Capitolio vescebantur, XII, 2. tibicines sacrorum, XII, 2.
- Τόνος, *tonus sive sonus*, X, 4.
- Τραγίζειν, *idem quod hircitallire, vel vocem raucam et crassiorum edere*, XIV, 2.
- Τριετηρίς, XVIII, 2.
- Trieterica sacra, XVIII, 2.
- Triumphantibus tibia praecinebatur, XII, 2.
- Tusculanorum mensis, XXII, 6.
- V.
- Valerius, M., solarium ex Siciliae Romam attulit, XXIII, 7.
- Valerius Publicola, seu Poplicola ludos saeculares Romae instituit, XVII, 10.
- Varro, tempora certo ordine distinxit, XXI, 1.
- Venus, Aphrodite, XXII, 9, 11.
- Vespera, XXIV, 4.
- Vespe-

- Vesperus, *stella Veneris, quae, ex ortu suo vario, modo Hesperus (der Abendstern) modo Phosphorus seu Lucifer (der Morgenstern) dici solet*, XXIV, 4.
- Vesperugo *idem quod vesperus*, XXIV, 4.
- Veteres, aliquid Diis sacrabant, I, 9, 10. veteres crinem Deo pascebant, I, 10.
- Vettius, Romae in augurio non ignobilis, XVII, 15.
- Vigilia prima, XXIII, 8. vigilia secunda, *ibid.* vigilia tertia, *ibid.* vigilia quarta, *ibid.*
- Vita hominum, longior aut brevior, secundum rationem climatis, XVII, 4. vita humana stellis subjecta, VIII, 2. vita longissima quae? XVII, 2, 4.
- Vitae humanae gradus, quot? XIV, 2, 3. vitae humanae spatium, annorum quatuor et octoginta, XIV, 6. vitae humanae terminus quadrato numero finitur, XIV, 12.
- Umbri, diem a meridie incipiunt, XXIII, 3.
- Vocum, *i.e. sonorum, differentiae*, X, 3, 4. seqq.
- Vox crassior, quando esse incipiat? XIV, 7.
- Urbi Romae, quot saecula debeantur? XVII, 15.
- Vultures XII Romuli, XVII, 15.
- X.
- Xenocrates Platonicus octogenarius, mortuus, XV, 2.
- Xenophanes Colophonius, maior annorum centum fuit, cum vitam cum morte commutaret, XV, 3.
- Z.
- Ζωδιακός, *idem quod orbis vel circulus signifer seu animalis, (der Thierkreis)* VIII, 4.
- Zodiaci partes quot? VIII, 4.
- Zodium, *i.e. signum coeleste circuli animalis a graeco Ζώδιον. Hinc Ζωδιακός, Zodiacus, in quo Ζώδια i.e. signa coelestia obvia sunt*, VIII, 6.

INDEX AUCTORUM
IN FRAGMENTO NOMINATORUM.

(Numerus prior Caput, posterior vero paragrapham indica).

A.	M.
Alcman, IX, 2.	Mimnermus, IX, 1.
Archilochus, IX, 1.	N.
Aristoxenus, IX, 2. XI, 2.	Nicosiratus, libro quem composuit de Musico, fratre Rhythmœnii, X, 1.
C.	P.
Callimachus, IX, 1.	Pindarus, IX, 2.
Cleanthes, I, 4.	Pisander, IX, 1.
Chrysippus, I, 4.	Pondos, IX, 2.
E.	S.
Euhemerus, IX, 1.	Simonides, IX, 1.
Eupolis, IX, 2.	Stoici, I, 1.
F.	T.
Follis, IX, 2.	Telephilla, Argiva, IX, 2.
H.	Terpander, XII, 4.
Hesiodus, IX, 1.	Thales Milesius, I, 1.
Homerus, IX, 1.	Timotheus, IX, 2. XII, 4.
Hyperides, IX, 2.	
-

I N D E X

R E R U M V E R B O R U M Q U E
I N F R A G M E N T O .*(Prior numerus Caput, posterior autem Sum. designat).*

A.

Aequinoctium auctu-
male, vernum, II, 2.
Aether, elementum, I, 4.
Aether et aër, I, 4.
Aethiopia, II, 3.
Amphibrachus, pes, XIII,
4.
Amphibrachus non facit
numerum, XV, 1.
Amphigonum, VII, 3.
Amphimacrus, pes, XIII,
6.
Anacreontius versus,
XIV, 12.
Anapaelius Aristophani-
us, XIV, 8.
Anapaelius numerus,
XV, 2.
Anapaestus octonarius,
XIV, 8.
Anapaestus, pes, XIII,
4. XIV, 13.
Anacreontius versus,
XIV, 12.
Angulus planus, rectus,
hebes, acutus, VI, 3.

Antichthones, II, 4.
Antoecoe, II, 4.
Antipodes, II, 4.
Apollo, XII, 4.
Aqua, omnium rerum
principium, I, 1.
Aquarius et Capricornus,
domus Saturni, III, 10.
Aries, signum tropicum,
II, 6.
Aries et Scorpio, domus
Martis, III, 10.
Aristobolus, XIV, 9.
Aristolochius versus, seu
Archobolus, XIV, 12.
Aristophanius versus,
XIV, 8.
Arfis, pars numeri seu
metri, XIII, 1.

B.

Bacchius, pes, XIII, 5.
Bacchius non facit nu-
merum, XV, 2.
Brachisyllabus, pes, XIII,
4. XIV, 13.

C.

Coeli positio, II, 1.
O 2 Cancer

112 INDEX RERUM VERBORUMQUE.

- Cancer, domus Lunae, III, 10.
 Cantus, initio rusticus et inconditus fuit, IX, 3.
 Capricornus et Aquarius, domus Saturni, III, 10.
 Carmen quid? XI, 3.
 Carminis Anacreontii pedes, XIV, 12. Aristophanii, et Octonarii anapaesti, XIV, 8. Angelici, XIV, 11. Aristobolii, XIV, 9. Aristolochii seu Archebolii, XIV, 12. Choriaci, XIV, 6. Comici, XIV, 5. Denarii, XIV, 10. Elegiaci, XIV, 3. XV, 3. Heroici, XIV, 1. Hipponactii, XIV, 5. Jambici Senarii, XIV, 4. Jonici majoris, XIV, 7. Jonici minoris, XIV, 7. Octonarii, XIV, 6. Paeonis duodenarii, XIV, 10. Pentametri, XIV, 3. Phalaecii, XIV, 11. Priapeji, XIV, 13. Saturnii, XIV, 12. Septenarii, XIV, 7. Tragicorum, XIV, 4.
 Carminum musicorum species tredecim, XII, 1.
 Centrum in stellarum adspectu, III, 8.
 Chloris, Tiresiae filia, X, 1.
 Choriacus tetrametris, XIV, 6.
 Χρῶμα, species modulationis, XII, 1.
 Circulus, quid apud Geometras? VII, 1.
 Circuli quinque coeli, II, 1.
 Comicus trimetros, XIV, 5.
 Creticus, pes, XIII, 6.
 Creticus numerus, XV, 2.
 Crousmatica, pars Musicae, quid? XI, 1.
 Cydrophe, II, 3.
 D.
 Dactylus, pes, XIII, 4.
 Dactylus versus, XIV, 1.
 Dactylicus numerus, XV, 1.
 Denarius versus, XIV, 10.
 Diametros, quid? III, 8. VII, 2.
 Dia pafon, XII, 5.
 Dia pente, XII, 5.
 Dia tessaron, XII, 5.
 Diesis, XII, 5.
 Dodecasyllabos, XV, 1.
 Domus Jovis, Lunae, Martis, Mercurii Saturni, Solis, Veneris, III, 10.
 E.
 Elegiacus pentameter, XIV, 3.
 Elementa, quae et principia rerum dicuntur, I, 1.
 Ἐπίπεδος, VI, 2.
 Euthygrammoi forma, VII, 2.

Figura

INDEX RERUM VERBORUMQUE. 113

F.

- Figura, apud Geometras, quid, VII, 1.
Follis, Musicus, IX, 2.

G.

- Gemini et Virgo, domus Mercurii, III, 10.
Geometria quid? V, 1.
Geometrarum postulata quot? VIII, 1.

H.

- Harmonica pars Musicae, XI, 1.
Harmonia, species modulationis, XII, 1. est consonantia, XI, 1.
Hemicyclus vel Hemicyclium, quid? VII, 2.
Hemitonium, quid? XII, 4.
Heroici carminis pedes, XIV, 1.
Heteromeces, VII, 3.
Hexagonum, III, 8.
Hexameter heroicus, XIV, 1.
Hipponactius trimetros, XIV, 5.
Hymena, X, 1.
Hypate, Musae nomen, XII, 3. Hyperides, IX, 2.
Hyperboleon, XII, 4.
Hypermixolydius modus, XII, 3.
Hypermolydi modi, XII, 2.

- Hypodorium carmen, XII, 2.
Hypolydii modi, XII, 2.
Hypophrygii modi, XII, 2.

I.

- Jambus, pes, XIII, 2.
Jambicus trimetros sive Senarius, XIV, 4.
Idomonea, Nympha, X, 1.
Jonicus septenarius, maior, minor, XIV, 7.
Isosceles, VII, 2.

K.

- Κάθετος, quid? VI, 3.

L.

- Leo, domus Solis, III, 10.
Libra et Taurus, domus Veneris, III, 10.
Linea, quid? VI, 1.
Linea recta, plana, normalis, VI, 1, 2, 3.
Linus Apollinis filius, XII, 4.
Luna crescente, universa gignentia pubescunt; eadem tenuescente, tenuantur, III, 5.
Luna de Sole flammatur, III, 2.
Luna ignem a Sole accipit, III, 2.
Lunae cursus, III, 2.
Luna, quot diebus suum mensem conficiat? III, 2.

Lydium

114 INDEX RERUM VERBORUMQUE.

Lydium carmen, XII, 1.

M.

Mese, nomen Musae, XII, 3.

Metrum, Latine numerus, XIII, 1.

Mixolydii modi, XII, 2.

Modulatio quid? XII, 1.

Modulationis tres species, XII, 1.

Modus, quid? XI, 2.

Molossus, pes, XIII, 5.

Molossus, idem et spondiazon, XV, 2.

Multilaterum, quid? VII, 2.

Musica, quid? XI, 1.

Musica, prior inventione metrica, X, 1.

Musicae partes, XI, 1.

Musici quidam clarissimi, XI, 2.

Musicis cantibus quis primus cecinerit facta heroum? X, 1.

Musicus, frater Rhythmonii, de quo Nicostriatus librum composuit, X, 1.

N.

Natura provida ac sapiens, I, 2.

Nete, nomen Musae, XII, 3.

Normalis linea, VI, 3.

Nota, quid? VI, 1.

Numerus, quid? XIII, 1.

Numerus, Graece metrum, XIII, 1.

Numerus, et maxime legitimus, quis? XIV, 1.

O.

Octonarius versus, XIV, 6.

Orthogonum, VII, 2.

Organi tres intentiones, XII, 3.

Organica, pars Musicae, XI, 1.

Originibus hominum nocturnis quae signa faveant, quaeque diurnis, III, 10.

Oxygonum, VII, 3.

P.

Paeon duodenarius, XIV, 10.

Palimbacchius, pes, XIII, 5.

Palimbacchius, numerus, XV, 2.

Paralleli Circuli coeli, II, 1.

Paramesa, Nympha, XII, 4.

Pedes ex syllabis componuntur, XIII, 2.

Pedes disyllabi, trisyllabi, XIII, 2.

Pentameter versus, XIV, 3.

Periclymenus, X, 1.

Perimedes, X, 1.

Phalaecius versus, XIV,

11.

Phalae-

Phalaecius numerus,

XIV, 11.

Phrygium carmen, XII, 1.

Pisces et Sagittarius, domus Jovis, III, 10.

Poëtae antiquissimi, IX, 1.

Poëtica, licentior quam Musica, IX, 3.

Poëtica post cantus va-
luit, IX, 3.

Pondos, Musicus, IX, 2.

Postulata Geometrarum,
quot? VIII, 1.

Priapeus versus, XIV, 13. XV, 5.

Principia rerum, eadem
et elementa, I, 1.

Pyrrichius, pes, XIII, 2.

Pyrrichius, numerus,
XV, 1.

Q.

Quadratum, quid? VII,
3.

Quadratus versus, vel te-
trametros, XIV, 5.

R.

Rhombus, seu scutula,
VII, 4.

Rhythmus, quid? et un-
de dicitur? X, 1.

Rhythmionii frater, Mu-
sicus, de quo Nico-
stratus composuit li-
brum, X, 1.

Rhythmionius, Orphei fi-
lius, X, 1.

S.

Sagittarius et pisces, do-
mus Iovis, III, 10.

Saturnius numerus, XIV,
12.

Scalenum seu scalenon,
quid? VII, 3.

Scorpio et Aries, domus
Martis, III, 10.

Scutula, seu rhombus,
VII, 4.

Septenarius versus, XIV,
7.

Signa diurnis nocturnis-
que hominum origini-
bus faventia, III, 10.

Signa foeminina, II, 5.

Signa masculina, II, 5.

Signa solstitialia, II, 6.

Signa tropica peregrina-
tionibus praesunt, III,
9.

Sol signiferum pervadit
annum, III, 2.

Solis cursus, II, 2.

Solis defectio, III, 2.

Sol, maximum sidus,
III, 2.

Sol, principale elemen-
tum, I, 4.

Solstitium aestivum, II, 1.

Solstitium hybernum, II,
1.

Spondiazon numerus,
XV, 1.

Spondiacos hexametros,
XIV, 2.

Spondaeus, pes, XIII, 5.

Stella, quae ortum facit,
III, 7.

Stella

116 INDEX RERUM VERBORUM QUAE

- Stella Jovis, Martii, Mercurii, Saturni, Veneris, III, 3, 4, 5.
 Stellae fixae et stantes, III, 1.
 Stellarum domus, III, 10.
 Stoicorum opinio de principiis rerum, I, 1.
- T.**
- Tempus, quid in carmine? XI, 3.
 Terpander, XII, 4.
 Terra, elementum, I, 4.
 IV, 1.
 Tetragonum, VII, 2.
 Tetrameter choriacus, XIV, 6.
 Thales, Milesius, I, 1.
 Thesis, numeri vel metri pars, XIII, 1.
 Timotheus, Musicus, IX, 2. XII, 4.
- V.**
- Varrithon, X, 1.
 Versus, unde dictus, XI, 2.
 Virgo et Gemini, Mercurii domus, III, 10.
- Z.**
- Zonae, II, 2.

E M E N D A N D A.

- In textu: pag. 49. l. 1. *fere* l. *foetae*. p. 96. l. 7. *ulto* l. *ultra*.
- In notis: pag. 2. l. 12. *se referunt* l. *spectant*. p. 60. l. 2. adde: vel mundum aequiparabant pedi metrico choreis apto, qui et *χορῖος* vel *χορῆϊός* dicitur, quia omnia, praecipue sidera, ex ordine certo, saltantium more, qui melodiam sonorum musicorum certis numeris adstrictam in choreis sequi solent, in mundo se movent, nec ab hac agitatione perpetua certis legibus numerisque quasi alligata huc usque sunt digressa. p. 94. l. 1. *antiqui* l. *antiquis*. ibid. *opposuit* l. *apposuit*. p. 114. l. 22. *mutationum* l. *mutationem*.

F I N I S.

